

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio II. De Objecto Formali Divinæ Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

contra Collatorem potest optimè explicari de virtutibus formaliter distinctis; nam recenset pudicitiam conjugalem, & continentiam virginalem: quæ planè non videntur esse virtutes realiter distinctæ; unde tot virtutes morales realiter distinctæ non videntur admittenda.

29. Lugo. *de fide disp. 1. sect. 11. n. 238.* ait, videri sibi posse ex paritate virtutum Theologicarum inferri, eos habitus morales distingui realiter, quorum objecta formalia tantum differunt, quantum objecta formalia virtutum Theologicarum, de quibus certum est, eas realiter distingui. Sed & hæc conjectura multum habet divinationis; unde melius est, totum hoc in dubio relinquere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

30. **O**B. I. Virtutes morales non sunt necessariae: ergo non dantur. prob. ant. peccator perdit omnes habitus infusos morales, & tamen potest earum actus elicere: ergo non sunt necessariae. Confirm. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas: ergo morales sunt superflua. Resp. dist. ant. Virtutes morales non sunt necessariae, absolutè, & metaphysicè. con. ant. non sunt necessariae ad explendam exigentiam gratiæ. neg. ant. & conseq. ad prob. retorqueo argumentum. Etiam peccator perdit charitatem, & tamen potest elicere contritionem perfectam: ergo nec habitus charitatis est necessarius. in form. dist. ant. peccator potest elicere istos actus juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. tantum per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. con. ant. & neg. conseq. Ut dictum *n. 1.* gratia est quasi natura, exigens potentias supernaturales, per quas homo fit stabiliter potens elicere actus virtutum: hæ autem potentiae sunt habitus infusi, sine quibus potest quidem peccator absolutè, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, elicere actus virtutum, etiam Theologicarum: sed non est stabiliter potens; cum ista applicatio omnipotentiae non ei stabiliter insit. Ad confirm. dist. ant. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. præter exigentiam gratiæ. omitt. ant. & neg. conseq.

31. Ob. 2. Objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, & creatum: ergo non specificat habitum supernaturalem infusum. prob. ant. inductione. Sic objectum temperantiae est moderatio in cibis: objectum justitiæ est solutio debiti, vel redditio ejus, quod cuique debetur &c. hæc sunt naturalia: ergo. Respondent Scotus, Molina, Arriaga, & alii, omittendo totum, ajuntque, etsi habitus non sit supernaturalis ratione objecti, tamen sufficienter fore supernaturalem ratione actus, modò iste sit supernaturalis. Jam verò actus supernaturalis esse potest, etsi

objectum naturale sit, modò ipse sit à principio supernaturali; tunc enim jam est supra existentiam totius naturæ. Resp. 2. dist. ant. objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, si proponitur per cognitionem naturalem, ut conducens ad finem aliquem naturalem. con. vel omitt. ant. si proponitur per cognitionem supernaturalem, & ut conducens ad finem supernaturalem, gloriæ DEI, vel beatitudinis nostræ &c. neg. ant. & conf.

Notandum hic, voluntatem non tendere in bonum, prout in se tantum est materialiter, vel physicè, sed ut proponitur à cognitione prævia; nunquam enim ferretur in malum, si non proponeretur ut bonum; unde objectum voluntatis non est res, tantum prout est in se, sed prout est in cognitione, seu ut cognita, ita ut vel cognitio se teneat in obliquo ex parte objecti, vel saltem ex parte objecti se teneat finis, ad quem cognitio refert objectum. Hinc sequitur, quòd, si objectum, etiam purè naturale, proponatur voluntati per cognitionem supernaturalem, ut conducens ad finem supernaturalem, objectum voluntatis, saltem quoad obliquum, sit supernaturale: quod jam sufficit, ad actum, & habitum supernaturalem specificandum. Hæc de virtutibus infusis in genere breviter præmittenda fuere: at nunc accedamus ad tractatum de virtutibus Theologicis in specie: post quem, si non de omnibus, saltem de una præcipua ex moralibus, scilicet Justitia, agendum erit.

DISPUTATIO II.

De Objecto Formali Divinae Fidei.

32. **Q**uid sit objectum formale quod, & quo, item quid objectum materiale, dictum est jam *n. 4.* Restat hæc tantum addendum, quid sit *objectum attributionis & attributionis*; in quo tamen explicando non satis conveniunt auctores. Mihi in re non adeo magni momenti placet modus loquendi communior eorum, qui cum Gormaz de *virt. Theol. disp. 7. n. 295.* dicunt, *objectum attributionis esse objectum materiale primarium, quod primario habitus considerat, & in ordine ad quod considerat alia: objectum attributionis autem esse objectum materiale, quod habitus considerat in ordine ad objectum attributionis, seu propter istud.*

Addit Gormaz, quòd partes objecti attributionis (si scilicet divisibile est) dicenda sint *objecta attributa intrinseca*: alia autem, quæ non constituunt objectum attributionis, dicenda sint *objecta attributa extrinseca*. Sic. e. g. in Logica, saltem Aristotelica, cujus finis est syllogismus, iste est objectum attributionis: propositiones eum constituentes sunt objecta attributa intrinseca: alia erunt attributa extrinseca: & respectu fidei Divinae objectum attributionis erit DEUS, quem primario, & in ordine, ad quem alia considerat, atque ad DEUM

ordinat fides, ut docet Augustinus. *l. 4. de civitate DEI. capite. 20.* ajens de fide: *Cujus primum, & maximum officium est, ut in verum credatur DEUM: cui consonat Divus Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. & ad 1.* Alia verò, ut humanitas Christi, sacramenta &c. erunt objecta attributa, videatur ipse Gormaz. à n. 294. *de virtutibus Theologicis.* His prenotatis, quarendum jam est, quodnam, & quale sit objectum formale fidei Divinæ.

QUESTIO I.

De Infallibilitate DEI.

ARTICULUS I.

An Fides Divina debeat habere Objectum formale infallibile.

33. **F**ides in rigore, & proprio usu linguæ Latinæ, significat assensum intellectus: sic Virgilius *Aeneidos. 4.* ait: *Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.* Sumitur tamen hæc vox etiam in alijs varijs significationibus, tum à lacris, tum à prophanis scriptoribus, et. 1. quidem pro fidelitate in servandis promissis: sic Apostolus ait *ad Romanos. 3. v. 3.* *Nunquid incredulitas illorum fidem DEI evacuabit?* 2. pro veracitate: sic *Jeremia 7. v. 28.* *Periji fides, & ablata est de ore eorum.* 3. pro fiducia: sic *Jacobi 1. v. 6.* *Postulet autem in fide, nihil hesitans: & Matth. 8. v. 26.* *Quid timidi estis modica fidei?* quanquam Suarez *de fide disputatione 1. sectione. 1. numero 5. & 6.* putet, his locis sermonem esse de fide strictè dicta, seu assensu intellectus, tanquam de fundamento, & radice dictarum virtutum.

34. Sumitur 4. fides pro quovis assensu intellectus opinativo: sic Aristoteles *2. de anima textu 157.* ait: *Opinionem quidem sequitur fides.* 5. sumitur pro dictamine conscientia: & in hoc sensu dicitur *ad Rom. 14. v. 23.* *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.* 6. pro instrumentis, seu scripturis, aliquid authenticè probantibus: & sic Jura sæpius agunt *de fide instrumentorum, seu instrumentis facientibus fidem.* 7. pro dono Spiritus Sancti, ad fidem per modos extraordinarios probandam, ut, quando S. Apollonia ex speciali instinctu Spiritus Sancti in flammis insilijt. 8. tandem sumitur pro assensu intellectus, quo rei alicui assentimur propter testimonium, seu auctoritatem loquentis. Et hic est proprie actus fidei in genere, atque in hac significatione nos hinc & nunc maxime loquimur:

35. Dividitur autem fides, in hoc ultimo sensu accepta, in *fidem humanam, & Divinam.* Prior, seu *fides humana* est, quando alicui rei assentimur ob auctoritatem humanam, vel testimonium hominis. *Fides Divina* est, quando assentimur ob auctoritatem, vel testimonium DEI loquentis. *R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.*

Notandum tamen adhuc, cum ad actum fidei concurrat suo modo, & objectum, quod creditur, & habitus, à quo actus producitur, hanc vocem *fides* etiam tribui, & objectis fidei, & habitui, à Paribus, & Scripturis. Sic pro objectis sumitur, quando *Apoc. 2. v. 13.* dicitur: *Non negasti fidem meam;* hoc est, objecta revelata: & à S. Athanasio *in Symbolo:* *Hæc est fides catholica:* scilicet objecta credenda. Pro habitu autem accipitur. *1. Cor. 13. v. 13.* *Nunc autem manent fides, spes, charitas &c.* hoc est habitus. Pro actu sumitur *ad Hebræos. 11. v. 3.* ubi dicitur: *Fide intelligimus, aptata esse sæcula verbo DEI:* hoc est, per actum fidei. Unde nos etiam sæpe omnibus his vocem hanc attribuemus: quo tamen in sensu loquamur, facile ex contextu patebit.

36. Dico. 1. Fides Theologica non potest niti ratione humana. ita omnes Catholici. Prob. Fides Theologica est assensus firmissimus, ita ut mutari nunquam licitè possit, sed potius vita relinquenda sit, quam fides: nec etiam dubium ullum deliberatum possit cum fide stare, ut ipsa fides Catholica docet: ergo non potest niti objecto formali (seu quod idem est) motivo, nisi firmissimo, & infallibili: ergo non potest niti humana ratione, ut hæretici docent: hoc enim motivum fallibile est, nec tam firmo assensu dignum. Confir. 1. Multa sunt supra rationem humanam, ut mysterium SS. Trinitatis &c. ergo ista nunquam deberemus credere. Confir. 2. Ad fidem necessaria est, ut habet S. Paulus *2. Cor. 10. v. 5.* captivatio intellectus in obsequium Christi: hoc est: debemus credere aliquid, quod intellectus naturaliter non capit, seu quod est supra rationem humanam: ergo fides non potest niti sola ratione humana.

Hinc S. Augustinus *sermone 1. de Trinitate, qui est 188. de tempore.* ait: *Denique accepto baptismo hoc dicimus: fidelis factus est, sive factus sum: credo, quod nescio, & propterea scio; quia me scio nescire, quod nescio. iterum tractatu. 40. in Joan. & illa verba Joan. 8. v. 31. Et cognoscetis veritatem. ait: Non quia cognoverunt, crediderunt, sed, ut cognoscerent, crediderunt; credimus enim, ut cognoscamus: non cognoscimus, ut credamus.* Tandem S. Paulus. *1. Cor. 2. v. 4.* expressè nostram conclusionem docet, dum ait: *Sermo meus, & predicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute DEI.* Quare fides niti debet altiore motivo, scilicet testimonio DEI, ut jam diximus, & adhuc pluribus infra dicemus: ubi etiam probabimus, testimonium DEI infallibile esse.

37. Prius tamen contra eos agendum, qui docere videntur, fidem, seu Divinæ fidei actum, nullum omnino objectum formale, seu motivum habere: cui sententiæ viderur favere Scotus *in 3. dist. 23. questione unica. articulo 2.* Gabriel autem, & Occam, apud

Gormaz de virt. Theol. n. 133. eam probabilem reputant. Volunt itaque auctores hujus sententia, fidem ex sola terminorum apprehensione assentiri revelatis objectis: & si objiciatur ipsi, plura fidei objecta, e. g. mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. apparere ex se intellectui neutra, hoc est, nec vera, nec falsa, sicut nobis apparet paritas, vel imparitas numeri stellarum (nec enim scimus, an par, an impar sit) respondent, quod habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, suppleat causalitatem terminorum, & determinet intellectum ad assensum immediatum rei per se obscuræ; nam (ajunt ulterius) habitus est inclinatio potentia ad assentiendum objecto, vi cujus sæpe assentimur propositionibus ex se non notis: & sæpe, quando ab initio alicui propositioni difficulter assensi sumus, postea ex habitu facile ei assentimur: at contra hanc sententiam.

38. Dico 2. Actus Divina fidei exigit necessario objectum formale motivum assentiendi objectis revelatis. ita Theologi communissime. Probat. 1. Scripturæ Sacrae passim, dum exigunt fidem à nobis, proponunt nobis Divinum testimonium, ob quod credamus: ergo hoc ipsum assignant tanquam motivum, seu objectum formale: ergo necessario fides hoc motivum respicit, seu exigit. consequentia prima est clara; esse enim motivum fidei est esse id, ob quod, seu propter quod creditur. Secunda etiam consequentia non potest negari; nam illud exigit fides, quod Scripturæ ei semper attribuunt; hoc enim utique censendum est, spectare ad eam essentialiter; alias naturam fidei non rite explicarent: sicut etiam propterea ad charitatem spectat essentialiter, respicere DEUM ut summum bonum.

Ant. probatur adducendo textus. Joan. 1. v. 18. Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. & 1. ad Thessal. 2. v. 13. ait S. Paulus: Cum accepissetis à nobis verbum auditus DEI, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum DEI. item ad Galat. 1. v. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me; quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: sed per revelationem JESU Christi. item. 1. Joan. 5. v. 10. Qui credit in filium DEI, habet testimonium DEI in se: qui non credit filio, mendacem facit eum; quia non credit in testimonium, quod testificatus est DEUS de filio suo. item ibidem v. 6. Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas: & v. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium DEI majus est. Rufinus. 2. Petri 1. v. 19. Habemus firmiorem propheticum sermonem &c. Adde S. Augustinum l. de spir. & liter. c. 32. dicentem: Nulli itaque dubium est, eam fidem ab Apostolo commendari, qua creditur DEO. Plura vide apud Suarez de fide disp. 3. sec. 1.

39. Prob. conclusio 2. Sicut objectum voluntatis est bonum, ita objectum intellectus est verum: sed voluntas non potest, ne-

que supernaturaliter adjuncta per habitum charitatis, amare id, quod nec in se, nec in alio apparet bonum: ergo nec intellectus adjunctus supernaturaliter per habitum fidei, potest assentiri illi, quod nec in se, nec in alio apparet verum: ergo non potest absque motivo suadente veritatem credere. Cum autem motivum in ordine ad credendum, seu ad fidem, non sit qualecunque, sed sit testimonium, (nemo enim potest credere, nisi loquenti: & alias fides non distingueretur ab opinione quacunque, vel à scientia, vel etiam à visione beatifica) necessario fides exigit pro motivo testimonium, & consequenter fides Divina exigit testimonium Divinum, quemadmodum fides humana exigit testimonium humanum. Confirmatur. Fides, utpote virtus Theologica, debet ex dictis n. 5. habere objectum formale Divinum: ergo.

40. Prob. 3. concl. ex absurdis, quæ sequuntur ex opposita sententia. Si habitus fidei posset suppleri defectum motivi, tunc puer baptizatus, adeoque donatus habitu fidei, statim, postquam usum rationis adeptus esset, assentiretur cuivis mysterio nostræ fidei, e. g. Sanctissimæ Trinitatis, vel Incarnationis, posita tantum ipsa terminorum apprehensione, nulla præmissa instructione, modò auditu quocunque, vel à pistaco dicta, perciperet: quod est contra omnem experientiam. 2. Necessaria non foret pia affectio, imperans assensum fidei, sed, sicut homo apertis oculis, & applicato sufficienter lucido colorato, statim videt, ita etiam assentiretur mysteriis fidei: consequenter actus fidei esset necessarius, & non meritorius: quod est omnino falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

41. Objic. 1. contra 1. conclus. Qui credit, quod ratio non capit, imprudenter agit: ergo ratio humana debet esse motivum fidei. Resp. dist. ant. si id, quod credit, non aliunde in alio appareat verum. conc. ant. si in alio appareat verum. neg. ant. & conf. Certè, licet res, in se præcisè spectata, nobis appareat neutra, dummodo in alio, scilicet testimonio fidei, appareat vera, prudentissime eam credimus; alias minus docti nunquam possent credere, quæ audiunt à doctioribus: ipsi autem non capiunt. Aliud est, quod ratio naturalis, seu humana, debeat ostendere, quod illa res in alio sit vera, vel certè, quod sit credibilis: sive debeat ostendere, quod DEUS eam rem dixerit: vel certè, quod sit credibile, atque credendum, DEUM illam dixisse: de quo inferius pluribus, quando de credibilitate mysteriorum nostræ fidei, & motivis credibilitatis ejusdem. Hoc autem licet humana ratio debeat facere, non propterea ipsa est motivum fidei, sed tantum est applicatio motivi. Sic etiam cognitio debet applicare voluntati bonitatem objecti, ut possit amari: non tamen cognitio est motivum amoris.

42. Ob. 2. contra 2. conclusionem. Conclusio non debet se reflectere supra pramissas etiam objectivas, seu rationem earum, quæ tamen est ratio, seu motivum conclusionis: ergo nec actus fidei debet se reflectere supra suum motivum: adeoque neque illud respicere, vel etiam ullum habere. Resp. omitt. ant. quod multi in Logica negant. neg. conf. In sententia illa probabiliter contingit; quia motivum pramissarum est tantum motivum extrinsecum conclusionis, seque habet ut motivum actus imperantis, respectu actus imperati: e.g. si quis ex metu gehennæ imperat sibi perfectam contritionem, gehenna, quæ est motivum actus imperantis, non est motivum contritionis intrinsecum; aliàs contritio perfecta respiceret intrinsecè tanquam motivum gehennam, & ex huius metu doleret de peccatis, quod est omnino contrarium essentia contritionis, ut omnes norunt. At verò actus fidei formalis, non habet motivum tantum extrinsecum, sed debet habere intrinsecum; cum enim, ut supra dictum, sit actus virtutis Theologicæ, & hæc necessariò debeat potentiam suam unire DEO, atque intrinsecè respicere aliquid prædicatum Divinum, non tantum debet habere motivum extrinsecum. Adde, quòd, si motivum aliquod respectu unius actus sit tantum extrinsecum, respectu alterius præcedentis debeat esse intrinsecum; unde, quod est motivum extrinsecum respectu conclusionis, debet esse intrinsecum respectu pramissarum; hinc in casu objectionis debuisset præcedere actus intrinsecè attingens testimonium DEI: & si id factum fuisset, diceremus, eum solum esse actum formalem fidei.

Neque dicas, actum spei (ut habet Gormaz. de spe. n. 18) respicere promissam, vel auxilia Divina, tantum ut objectum formale quo, adeoque etiam actum fidei posse testimonium DEI respicere tantum ut objectum formale quo; nam imprimis objectum formale quo non est extrinsecum; quia ab intrinseca tendentia actus essentialiter respicitur, quamvis, in sensu n. 4. explicato, non attingatur: sicut etiam motivum odii non est extrinsecum, quamvis nec istud in eo sensu restricto attingatur. Secundò. Actus spei saltem bonitatem Divinam respicit ut objectum formale quod intrinsecum, secundum formalitatem desiderii, licet secundum formalitatem fiducia objectum suum tantum respiciat ut quo: cum igitur actus fidei non habeat similes duas formalitates, sed tantum unam, debet, objectum suum respicere ut objectum formale quod. Sed de hoc plura, quando de spe.

43. Dixi superius, illum solum fore actum formalem fidei, qui objectum intrinsecè attingat; nam distinguendi sunt actus formalis fidei, & actus, quos Gormaz. de virt. Theol. n. 161. vocat actus fidei objectivæ: pro quibus rite intelligendis sciendum, sæpe contingere, quòd aliquis e. g. hic & nunc, velit dare elemosynam; quia est ad salutem æternam conducens, quin recorderetur, hoc

à DEO esse revelatum: iste actus supernaturalis quidem est: at non est actus fidei formalis, sed, ut vocat Gormaz, est actus fidei objectivæ, hoc est, est actus affirmans objectum materiale fidei: vel, ut vocat Cardenas dissert. 16. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas, n. 53. est actus fidei virtualis, quatenus scilicet in isto virtualiter perseverat actus fidei formalis prius elicited. Sicut enim sæpe contingit, quòd, qui in Mathesi didicit aliquod problema, ejus postea recorderetur, quin recorderetur demonstrationis: ita sæpe accidit, ut, qui in schola fidei doctus est aliquam veritatem, ejus postea recorderetur, quin recorderetur motivi illius, seu testimonii DEI. Et hic actus fidei virtualis, vel objectivæ, plurimum conducit ad praxin; nam Cardenas cit. dissert. 16. n. 58. & Lugo de fide disp. 12. sec. 2. ex SS. Patribus, & ratione, egregiè probant, quòd nullum opus meritorium vitæ æternæ possit elici, nisi ex dictamine fidei supernaturalis: si autem semper necessarius foret actus fidei formalis, certè plurima opera spoliarentur suo merito; cum sæpissimè homines non cogitent de testimonio DEI; hinc dicendum est, sufficere actum fidei virtualis, vel objectivæ. Hic autem actus non est actus Theologicus, aut actus habitus fidei Theologicè operantis: sed est actus inferior, ut ad mentem Suarezii rectè ait Gormaz de virt. Theol. n. 122. quia iste actus non unit potentiam DEO, nec attingit objectum formale quod Divinum.

44. Si quæras, à quo principio igitur producatur hic actus virtualis fidei: Resp. Gormaz de virt. Theol. n. 163. eum procedere quidem ab habitu fidei, sed non ab eo ut operante Theologicè, neque operante se solo, sed concurrentibus etiam speciebus relictis à priori actu, vel prioribus actibus fidei formalis; ut enim actus naturales sæpius eliciti relinquunt species sui, & objectorum, ita etiam actus supernaturales relinquunt tales species; non enim habent minorem virtutem in ordine ad relinquendas species, quam actus naturales habeant. Ait ulterius Gormaz, has species non esse puras determinationes, seu condiciones, ad hoc, ut habitus agat, sed etiam esse partiales causas, & concurrere ex parte objecti, sicut aliæ species solent concurrere, juxta proverbium: *Ex objecto, & potentia oritur notitia*. Unde tandem actus fidei virtualis, vel objectivæ, reducitur ad habitum infusum, seu Theologicum fidei tanquam ad suam causam, sed non ad eum ut Theologicè operantur; quia tunc tantum dicitur Theologicè operari, quando producit actum verè Theologicum, hoc est, intrinsecè attingentem objectum formale quod Divinum, quo DEO uniatur potentia intellectiva.

45. Petes fortè, an istæ species relictæ, sint aliquis habitus acquisitus. Resp. experientiam monstrare, quòd etiam detur aliqua facilitas in ordine ad eliciendos actus supernaturales in eo, qui eos frequenter elicit: certè, qui sæpius elicit actum fidei circa aliquod mysterium, facilius elicit denuo ta-

lem actum, quam alius: pariter, qui sæpius elicit actum contritionis, facilius eum elicit, quam alius. Sed quæritur jam ulterius, an ea facilitas sit habitus acquisitus dicendus, an non. Dixi in Philosophia, habitus acquisitos intellectuales non distingui à speciebus ritè coordinatis, & facillè excitabilibus; unde sanè sequitur, hanc facilitatem, seu has species esse dicendas habitum aliquem acquisitum.

Et sanè habitum talem acquisitum admittit Arriaga *de anima. disp. 9. sec. 1. n. 18.* Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, *de virtutibus Theologicis. n. 65.* Oviedo *in 1. 2. tractatu. 3. controversia 2. puncto 4. n. 40.* Questio tantum adhuc inter ipsos est, an hic habitus sit supernaturalis, an naturalis tantum. Supernaturalem eum esse, admittunt Arriaga, & Gormaz *loc. cit.* Nominales, Durandus, & alii. Et sanè, si actus naturales producant habitum proportionatum sibi naturalem, cur non actus supernaturales producant supernaturalem? quæ enim assignabitur differentia? certè alias semper habitus acquisitus inclinatur ad actus similes iis, à quibus est generatus.

46. Difficultas tantum est, quòd habitus iste acquisitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, saltem in pluribus, qui prius diu bene vixerunt, & in aliquod mortale prima vice inciderunt: e contra non videtur manere in peccatore ullus habitus supernaturalis, nisi fidei, & spei. Sed in primis respondent aliqui, non manere in peccatore facilitatem supernaturalem, sed tantum aliquam naturalem; nam, ut habet Arriaga *disp. 9. de anima. n. 22.* quodcumque homo elicit actum supernaturalem, simul elicit actum naturalem circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus potest oriri habitus naturalis, qui dein infuat in actus naturales, & fortè etiam in supernaturales cum conprincipiis supernis; neque enim omnia principia actus supernaturalis debent esse supernaturalia; alias anima non posset in eum influere. Et videtur hæc responsio firmari ex eo, quòd alias, quando tolleretur potentia, hoc est, habitus infusus, qui dat simpliciter posse, videatur etiam tolli debere facilitas ei superaddita, & ei quasi innixa, quæ est habitus acquisitus.

47. Resp. alii cum eodem Arriaga *disp. modo citata n. 12.* manere posse habitum acquisitum supernaturalem, etiam in peccatore; cum Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantum negent, manere in peccatore habitus per se infusos, de quibus solis erat ipsis sermo; de acquisitis enim non cogitaverunt, saltem nihil determinarunt. Non tamen poterit talis habitus acquisitus producere actum supernaturalem sine habitu infuso (sicut citharædus habens species optimas, & habitum perfectum, non potest pulsare citharam absque manibus) nisi DEUS suppleat per omnipotentiam extrinsecè applicatam defectum habitus. Manere autem posse habitus hos acquisitos sine gratia ajunt;

eò quòd non sint proprietates gratiæ, nec producantur nec exigantur ab ipsa; cum possit gratia dari sine ipsis, ut patet in homine prius malo recens converso, & necdum inclinato ad actus virtutum: subjectum autem eorum sit ipsa anima. videatur ipse Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo *loc. cit.* Ex his opinionibus, quamcumque teneas, neutra obest nostræ assertioni de necessitate objecti formalis intrinseci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licet aliqua propositio nobis ab initio sit ex terminis tantum imperfectè nota, & adhuc obscura, ita, ut ei difficultè assentiamur, tamen, quando sæpius ei assensum sumus, & habitum assentiendi contraximus, illa propositio fit nobis ita clara, ut facile ei assentiamur: ergo habitus potest supplere causalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Resp. conc. ant. & omitt. 1. consequ. at neg. 2. conf. Etsi fortè id possit aliquis habitus acquisitus, non id potest habitus infusus fidei. Ratio est; quia in primis habitus infusus non facillat, consequenter non inclinatur, adeoque neque ejus inclinatio, quæ nulla datur, potest supplere causalitatem terminorum. Secundo habitus non inclinatur, nisi ad actus sibi proprios; atqui actus proprii fidei non sunt illi, qui non nituntur testimonio DEI: ergo ad hos non potest habitus fidei inclinare.

Quin imò etiam actus fidei virtualis, vel objectiva, debent saltem extrinsecè niti testimonio DEI, & necessariò præsupponere actus formales fidei formalis: (alias enim quomodo in iis virtualiter perseverarent actus fidei formalis?) consequenter saltem aliqui actus fidei necessariò nituntur testimonio DEI intrinsecè attactò: ergo habitus fidei nunquam potest supplere causalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ut patet: non in actibus fidei virtualis, vel objectivæ; quia, si in ordine ad istos suppleretur causalitas terminorum, suppleretur ea potius per species relictas ab actibus fidei formalis, quam per habitum infusum. Tandem, licet habitus possit facere, ut propositioni, quæ ex se neutra est, assentiamur ob rationem non amplius intrinsecè attactam, tamen non potest facere, ut assentiamur aliqui propositioni, quæ ex se neutra est, abstrahendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus potest facere, ut dicam potius, stellas esse numero pares, quam impares; quia nullam hujus rei rationem, nec intrinsecam, nec extrinsecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipsum testimonium DEI absque ulla ratione: ergo etiam potest determinare ad credenda alia objecta absque ratione. prob. ant. vel credimus testimonium DEI propter se, vel propter aliud: si primum: cum testimonium in se sit neutrum, (nec enim est ex terminis notum, DEUM locutum fuisse) debet habitus determinare, & habetur intentum: si secundum: in primis sæpissimè non datur testimonium DEI reflexum: dein redit questio de hoc eodem testimonio reflexo in infinitum:

finitum: ergo. Resp. disting. ant. Habitus determinat ad credendum testimonium absque ulla ratione identificata cum testimonio. neg. ant. absque ratione distincta. conc. ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conseq. ad prob. conc. ma. neg. primam partem mi. vel potius ejus suppositum; testimonium enim non est neutrum, quando est sufficienter applicatum, seu quando est redditum evidenter credibile, & credendum; neutrum enim dicitur illud objectum, de quo nec habeo ullam rationem credendi, vel negandi, nec intrinsecam, nec extrinsecam, neque talem, vi cujus reddatur illa res credibilis.

Jam verò dari testimonium DEI, sive DEUM esse locutum, redditur evidenter credibile, & credendum, ex signis credibilitatis nostræ fidei, de quibus pluribus agemus inferius. Nec dicas, ex his sequi, quòd assensus, præstitus de ipsa existentia Divini testimonii, sit assensus tanquam primi principii; nam negatur illatum; assensus enim, præstitus rei tanquam primo principio, est ille, quando res ex ipsa apprehensione terminorum statim rapit intellectum ad assensum, quin prius debeat fieri aliunde evidenter credibilis, & credenda. Certè, ut huic principio: *Totum est majus sua parte*: assentiamur, non indigemus prævia applicatione, vel credibilitate.

50. Ob. 4. Non est laudabile credere DEO ob rationem, seu motivum, aut objectum formale: sed fides nostra est laudabilis: ergo per eam non credimus ob rationem &c. Confirm. Si crederemus DEO ob ejus dictum infallibile, non præferremus DEUM homini, qui esset infallibilis in loquendo: hoc est absurdum: ergo. Resp. diff. ma. non est laudabile credere DEO ob rationem distinctam ab ejus testimonio, & auctoritate. om. ma. ob rationem identificatam cum ejus testimonio. neg. ma. & concessa. mi. neg. conseq. Utrique laudabile est credere DEO ob ejus testimonium, quando nobis revelat plura obscura, & supra captum nostrum, ad quæ credenda opus est magna intellectus nostri captivitate, & subjectione.

Ad confirm. Resp. neg. ma. nam 1. et si homo esset ratione extrinsecæ assistentiæ DEI infallibilis, non esset infallibilis intrinsecè; unde, dum illam ipsam intrinsecam infallibilitatem de DEO credimus, ipsum homini illi præferimus. 2. et si homo esset infallibilis, ejus infallibilitas esset ordinis longè inferioris; unde etiam testimonium DEI plus æstimamus, ita ut, si per impossibile talis homo contraria loqueretur DEO, illius testimonio fidem negaremus: & in hoc sensu ait Apostolus *ad Gal. 1. v. 8. Sed licet nos, aut Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam, quod evangelizavimus vobis, anathema sit*: hoc est, si etiam Angelus de celo, qui, utpote beatus, falli non potest, aliud diceret, quàm, quòd S. Paulus ex revelatione DEI docuerat, non foret ei credendum.

51. Ob. 5. Saltem fides non debet habere objectum ex parte intellectus, sed sufficit,

si aliquid habeat ex parte voluntatis: ergo. prob. ant. non credimus DEO, quia verax est, sed quia supremus dominus est, & quia præcipit, ut credamus: atqui præceptum est motivum, seu objectum formale efficiens voluntatem, non intellectum: ergo. ita Guilielmus Parisiensis *libro de fide, & legibus non longè ab initio*. Confirm. Potest DEUS homini, nihil cogitanti de veracitate DEI, præcipere, ut sibi credat: talis esset actus fidei absque motivo efficiente intellectum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Volumus quidem credere; quia DEUS præcipit: sed credimus; quia verum dicit. Volo dicere: actus voluntatis, seu pia affectio, qua nobis liberè imperamus actum fidei, & à qua actus fidei denominatur liber, atque fit meritorius (de quo infra) habet pro motivo præceptum: sed non ipse actus fidei habet præceptum pro motivo intrinsecò. Sic, licet contritio, vel attritio, præcepta sit peccatori saltem semel in anno, adeoque actus imperans contritionem habeat pro motivo præceptum, non tamen actus contritionis habet pro motivo præceptum; alias tandem omnes ferme actus haberent pro objecto motivo præceptum DEI, adeoque omnes essent actus virtutis moralis obedientiæ.

Ad confir. neg. ant. Sicut DEUS non potest præcipere homini, ut aliquid amet, quod non apparet bonum, ita neque potest ei præcipere, ut credat, quod non apparet verum; quia non potest facere, ut potentia feratur extra suum objectum. Hoc tamen est verum, quòd, sicut eo ipso, quòd DEUS præcipiat aliquid amandum, ostendit id esse bonum, si non intrinsecè in se, saltem extrinsecè ratione alterius, ad quod ordinatur: ita eo ipso, quòd aliquid præcipiat credendum, ostendat, id esse verum, si non ex apprehensione terminorum, saltem ob extrinsecam attestationem DEI, quæ implicite saltem continetur in præcepto credendi.

ARTICULUS III.

An DEUS possit fallere, vel falli.

52. Dico 1. DEUS non potest falli. ita contra Averroem, qui DEO negavit aliquarum rerum scientiam, defacto omnes Catholici, imò omnes, qui DEUM verè agnoscunt. Prob. facile. DEUS est ens perfectissimum: ergo debet habere omnem perfectionem, nec potest habere aliquam imperfectionem: atqui omniscientia est manifestè perfectio, & ignorantia, vel error, est imperfectio: ergo DEUS debet manifestè habere omniscientiam, & non potest habere ullam ignorantiam: atqui, si falli posset, manifestè careret omniscientiâ, haberetque ignorantiam alicujus veritatis: quin, quod pejus foret, haberet positivum errorem circa aliquam rem, circa quam falleretur; nam aliter conciperet rem, quàm in se esset, & ignoraret, quomodo verè

fe haberet: ergo. Omnia membra hujus discursus sunt evidèntia. Possent addi textus innumeri Sacræ Scripturæ, DEO omniscientiam attribuentes: sed non est necesse.

53. Dico 2. contra Priscillianistas. DEUS etiam non potest fallere, neque de potentia absoluta. ita rursus omnes Catholici, saltem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, sed vix unus, & alter, olim admiserint, DEUM fallere posse, ut Holkot. in 2. q. 2. n. 8. item apud Cardinalem de Lugo. de fide disp. 4. sec. 2. n. 15. & 16. Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamen sententia modò sustineri non potest. Prob. 1. Fallere alterum scienter, est mentiri: sed DEUS semper falleret scienter; cum omniscius sit, & falli non possit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non potest: ergo.

Minor subsumpta in primis est lumine naturæ nota; est enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, imò, ut omnes dicunt, est intrinsecè malum; quia ipsum lumen naturæ dicitur, etiam barbaris non omnino honesti oblitis, mendacium esse naturæ rationali difforme, & esse contra finem, ac institutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; istud enim per mendacium, si hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non potest cadere in perfectissimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. Ad Hebr. 6. v. 18. dicitur de DEO: *Interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatium habeamus.* Duæ autem res illæ sunt promissio, seu assertio DEI, & juramentum: ergo per has habemus fortissimum solatium: sed, si DEUS fallere posset, non haberemus fortissimum solatium, sed possemus dubitare, & timere: ergo. prob. mi. Non haberemus fortissimum solatium ratione assertionis, si DEUS per hanc fallere posset, ut patet: neque haberemus illud ratione juramenti; nam juramentum DEI non reddit promissionem ejus certiore: ergo. prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiorem, per quem juret: ergo debet jurare tantum per semetipsum: & sic Gen. 22. v. 16. dicit DEUS: *Per memetipsum juravi:* ergo juramentum ejus non addit auctoritatem majorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem assertionem, posset etiam mentiri per juramentum: ergo per neutrum haberemus firmissimum solatium, contra Apostolum: ergo, ut hoc habeamus, debet dici, quòd, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid juramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, eum mentiri dicentem aliquid sine juramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulâ juratoriâ, ut nostræ infirmitati, quæ majorem certitudinem in assertionem jurata, quam in alia, concipit, se accommodet.

Iterum Numeror. 23. v. 19. dicitur: *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur:* ergo DEUS

etiam de absoluta potentia non potest mentiri. prob. conf. fuere aliqui Sancti, qui nunquam mentiti sunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptista: ergo, ut DEUS non sit sicut isti, seu præcellat omnes homines in veracitate, debet neque de potentia absoluta posse mentiri. Et in hoc quoque sensu intelligendum etiam est illud ad Rom. 3. v. 4. *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.*

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionysius de Divinis nominibus c. 8. juxta versionem Ambrosii Florentini (a qua non quoad sensum, sed tantum quoad verba, paulum dissentit Perionius) ait: *Porro veritas DEUS est, & à veritate cadere, à DEO est cadere: si igitur veritas DEUS est, veritatisque negatio est à DEO prolapsio, à DEO cadere DEUS non potest.* S. Ambrosius in c. 23. Numer. v. 19. *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur:* ait: *Nunquidnam mentitur DEUS? sed non mentitur; quia impossibile est mentiri DEUM.... Impossibile istud non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis.* S. Augustinus. l. 22. de civ. Dei. c. 25. ait: *Si volunt invenire, quod omnipotens non potest, habent profus: ego dicam: mentiri non potest.* Similia habent SS. Athanasius, Cyrillus, Anselmus, & alii. vide Lugo de fide disp. 4. sect. 2. Gormaz. de virt. Theol. disp. 17. n. 810.

56. Collige 1. DEUM non tantum mentiri non posse, aliquid nudè asserendo, sed nec promittendo. Ratio est clara; quia in omni promissione includitur assertio; nam, qui dicit: *dabo:* vel *donabo:* asserit certè, se habere animum dandi: si ergo DEUS nequit falsum asserendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque posse mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam ejus auctorem, & causam. Dein quando Scripturæ dicunt, DEUM mentiri non posse, intelligunt, eum id non posse, per locutionem, qua hucusque ordinariè hominibus locutus est: atqui locutus est per Angelos, Prophetas, Apostolos, & alias personas ab ipso distinctas: ergo.

Collige 3. probabilius DEUM non posse, se solo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. disp. 19. de virt. Theol. n. 897. Oviedo de fide contror. 3. punct. 2. n. 8. & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS se solo infunderet errorem, etiam tantum speculativum, intellectui humano, tunc infunderet eum cum certa scientia de ipso; quia non posset habere ignorantiam: sed sic scienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non potest, ut jam probatum: ergo. prob. mi. si creatura studiosè facit, ut alius putet, Petrum currere, quando non currit, & studiosè ex intentione procurat, ut erret, virtualiter certè mentiretur, & decipit scienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel causando talem errorem, virtualiter mentiretur & c.

Confirm. Si DEUS posset infundere talem errorem, posset etiam formare voces in aère, quæ sonarent, vel significarent, Petrum currere, quando non currit, saltem quando non

non sciret audiens, has voces expressè ad se à DEO dirigi: sed hoc, etsi Lugo de fide disp. 4. sec. 3. non videatur rejicere, aut certè juxta principia ibi jacta non rejicere posse, videtur non posse admitti: ergo. ma. prob. ex eo, quòd inter posse hoc, & posse illud, non possit ostendi ulla disparitas. mi. videtur imprimis sensui communi conformis; cum tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribuere, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili causa: ergo

57. Collige 4. DEUM loquentem non posse uti restrictione purè mentali. *Restrictiones purè mentales* fiunt, quando verbis, exterius dictis, aliquid à loquente additur, in mente subintellectum, quod nullo signo externo, vel significatione externa verborum, per consuetudinem, vel aliam causam, acceptata, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occiderit Paulum, quem domi gladio heri occidit, respondet: *Non occidi*: subintellectendo *scelopeto*, vel *in templo*, vel *hodie*. Hæ restrictiones sunt reverà mendacia, quæ DEO repugnant; nam, ut ait Cardenas in proposit. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. n. 37. loquela humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque partialiter constituitur ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & sæpe ex circumstantiis externis, ratione quarum sæpè variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interiùs in mente additus, sed sola verba, & signa, vel circumstantiæ externæ: ergo, si quis occidit Paulum, & exterius simpliciter dicit: *Non occidi*: licèt mente subintellectat *veneno*, vel *hodie* &c. est mendax; nam, si conceptus mentis non attendatur, propositio clarè est mendax, ut patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propositiones. 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive re-creationis causa, sive quocunque alio fine, juret, se non fecisse aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus.* & 27. *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censatur tunc expediens, & studiosa*; & his similis est propositio 28. similiter etiam damnata.

58. Collige 5. DEUM posse loqui per æquivocationem, vel amphibologiam, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi, licèt non ita obvio, potest intelligi; similes enim locutiones, si fiant, quando adest justa causa celandi veritatem, excusantur adhuc, etiam post decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certè, quando verba sunt æquivoca, potest loquens, ex justa causa ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero sensu, intendendo celare veritatem, & tantum per-

mittendo alterius deceptionem. Similiter cum signa externa, pronuntiatio, aut modus loquendi, aliæque circumstantiæ exterius sensibiles, sint constitutiva locutionis externæ (aliàs enim nunquam à mendacio excusari poterunt dicta ironica, vel hyperbolica) qui ea non attendit, sibi imputet, quòd non ritè rem intelligat. Confirm. Multa sunt dicta in Sacris Scripturis, quæ, ut patet ex objectionibus, à mendacio excusari non possunt, nisi recurrendo ad hanc nostram doctrinam: atqui dici minimè potest, ibi dicta esse mendacia; cum aliqua sint ipsius Christi Domini, vel Sanctorum Angelorum: ergo. Quodsi jam in locutionibus æquivocis, vel amphibologicis, mendacia non reperiantur, neque deceptio positivè intenta, non est, cur DEUS ita loqui non possit: & certè videtur in Scripturis aliquando ita locutus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

59. **O**B. 1. contra 2. conclusionem (nam quæ contra primam objici fors possent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non est intrinsecè malum: ergo in quibusdam circumstantiis potest DEUS de potentia absoluta mentiri: ant. prob. quidquid est malum, est tale; quia est contra legem DEI; hæc enim, ut etiam diximus tract. de actibus humanis, n. 176. est prima universalis regula moralitatis: sed mendacium, quod faceret DEUS, non esset contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur sine voluntatè DEI obligante: atqui non daretur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, sed potius daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Resp. neg. ant. Certè S. Augustinus. 1. de mendacio, præsertim c. 6. sensit, mendacium esse intrinsecè malum; ait enim, mendacium esse aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit; cum mendacium perdat, juxta illud psal. 5. v. 7. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docètque, quòd, sicut ista non licent, sic nec licitum sit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS necessariò sibi ipsi imponit legem non faciendi intrinsecè mala: saltem necessitate metaphysica vult non mentiri, quæ voluntas, si non est propriè lex, est æquivalenter talis, & æquè absolutè impossibile DEO reddit mendacium. Hinc si DEUS, ut ponunt adversarii, vellet mentiri, vellet, & nollet idem: vellet mentiri, ut ponitur: nollet; quia necessariò non vult intrinsecè mala, & necessariò etiam odit omne destructivum suæ supremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale esset mendacium.

60. Ob.

60. Ob. 2. DEUS potuit reddere licitum homicidium, imò illud præcipere, dum Abrahamo præcepit immolare Isaacum: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere licitum furtum Israëlitis, qui *Exod. 12.* Ægyptiis furati sunt vasa aurea, & argentea: item *Osee 1.* huic Prophetæ reddidit licitam fornicationem: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium; neque enim est ratio, cur potuerit dispensare in aliis præceptis, & non in isto. Resp. neg. conf. Homicidium, si tantum accipiatur pro cæde hominis innocentis, non est strictè loquendo intrinsecè malum (quia DEUS, supremus vitæ, & mortis dominus, potest id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cædes innocentis) modò fiat cum legitima potestate, sine qua etiam eodem modo mala est cædes nocentis, quæ tamen non dicitur intrinsecè mala. At, quod strictè est intrinsecè malum, DEUS nunquam potest velle, quandiu manet tale, ut patebit ex mox dicendis.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: sed fecit, ut eæ actiones, nec essent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote absolutissimus Dominus vitæ, corporum, & rerum omnium, potest transferre jus ab uno domino creato in alium: & sic jus Ægyptiorum in vasa aurea transtulit in Hebræos: *Osee* autem dedit potestatem, imò imperium imposuit, ducendi illam mulierem uxorem: & sic nec datum tunc furtum, nec fornicatio. Quamvis autem illi filii *Osee* vocentur filii fornicationum, per hoc tantum significatur, eorum matrem prius fuisse meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS potestatem ducendi plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut semen Abrahamæ: vel ut indicarentur certa mysteria in Ecclesia DEI futura, e. g. populi gentium, & synagogæ conjunctio, ac fecunditas. An autem hæc fuerit dispensatio propriè dicta, an tantum improprie dicta, seu, an tantum fuerit mutatio conditionis, e. g. quòd DEUS jus, quod haberet per se una uxor totaliter in corpus mariti, diviserit in plures uxores, videri potest apud Platellium. *de matrim. capite. 7. §. 4. n. 1068.* Mihi probabilius videtur, non fuisse veram dispensationem, sed tantum mutationem conditionis, qua posita extractæ sunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen sit, parum refert ad rem nostram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriè, nec improprie, dispensare potest in præcepto non mentiendi; quia mendacium est semper contrarium fini verborum, & honestati debitæ naturæ rationali, ut agnoscunt etiam gentiles: nec est excogitabilis casus, in quo possit hæc contrarietas à mendacio separari. Sed neque licet assignare pro libitu circumstantias, quibus mutatis possit DEUS indirectè in præcepto naturali dispensare; si enim istæ non aliunde sunt notæ, debent innotescere, aut ex

Divina revelatione, aut ex legitima auctoritate, non ex privato tantum sensu: atqui ex auctoritate Ecclesiæ constat oppositum, scilicet non posse dari circumstantias, in quibus mendacium sit licitum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo *de fide, disp. 4. sect. 4. n. 58. & seq.* ubi insuper rectè probat, etsi daretur, (quòd tamen est falsum) etsi daretur, inquam, quòd posset DEUS in aliquo extraordinario casu dispensare cum homine, ut in extrema necessitate mentiretur, non tamen propterea posset ipsummet DEUM mentiri; quia ipse facilè potest aliis mediis malo cuique occurrere: neque potest DEUS omnia, quæ homo per ejus licentiam, vel alias potest; nam potest homo se humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum est, quòd DEUS omnia possit se solo, quæ potest cum creatura; neque enim se solo potest producere peccatum, nec se solo potest producere odium DEI. Ratio autem discriminis est; quia aliqui effectus mali tribuerentur DEO ut causæ, si se solo eos produceret: non verò tribuuntur eidem, si eos producat cum creatura, & ut ab hac determinatus, adeoque ut causæ per accidens: imò DEUS neque potest se solo producere actiones vitales creatas, quæ probabiliter essentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non est intrinsecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. 2. *Cor. 12. v. 16.* gloriatur S. Paulus, & ait: *Cum essem astutus, dolo vos cepi.* 2. sapè dicuntur aliqui inducti ad bonum dolo pio, & fraude innocenti: imò etiam jura distinguunt dolum bonum, & malum. Resp. diit. ant. decipere alterum tantum indirectè, materialiter, & occasionaliter, non est intrinsecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conf. Occasionaliter decipere est ponere signum verum, vel ambiguum, cujus occasione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia causa, in errorem inducitur, quod ex justa causa licet: & sic fit e. g. per equivocationem, vel amphibologiam, ex justa causa adhibitam, non intendendo deceptionem, sed tantum veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere est ponere signum determinatum ad falsum, live dein signum sit vocale, sive reale (quo casu foret mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apostoli dictum potius est vox sibi objicientis, quam assidentis, ut patet legenti; cum Apostolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem sibi factam, solvere. Si tamen id S. Paulus concedat, sermo ipsi est de dolo pio, seu tantum occasionali, ac licito, ut habet S. Thomas. 2. 2. q. 55. a. 4. ad 1. Eadem responsio sequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS sapè in Scripturis Sacris decepit homines in pœnam peccati: ergo. ant. prob. ad *Rom. 1. v. 28.* dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobum sensum.* & 3. *Reg. 22. v. 20.* ait DEUS: *Quis decipiet Achab regem Israël?* & tunc spiritus quidam

dam dixit v. 22. *Ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Dominus: Decipies, & prevalebis: Egredere, & fac illa:* ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis. Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. Verba illa, & similia, juxta unanimem Theologorum consensum, explicantur tantum de permissione, sive, quod DEUS tantum permiserit homines abire in reprobum sensum, & spiritum illum Achabo imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis similia, exponuntur tantum de permissione, vel subtractione gratiæ majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Similiter de permissione, vel subtractione gratiæ explicandum est illud *Isaia. 6. v. 10. Excaca cor populi hujus, & aures ejus aggravata, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat.*

65. Quodsi DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e. g. *Ahuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Fona. 3. v. 4.* propositiones illæ fuere conditionales, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi penitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest de in aliter facere consequenter, licet possit antecedenter. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit aliter facere, vel non mentiri; quia, cum mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: & hinc S. Augustinus. *l. 1. de symbolo. c. 1. ait de DEO: Si mori posset, non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si inique agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens.* Videatur Lugo de fide dis. 4. sect. 2.

66. Ob. 5. contra 3. illationem. Error physicus intellectus est tantum malum physicum, & non morale; nam innocenter falli hominem, non est malum morale: sed DEUS potest causare se solo omne malum physicum: ergo etiam potest causare errorem. Confirm. 1. Error intellectus se habet aliquo modo ut monstrum naturæ: sed hoc DEUS potest producere se solo: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa falsi iudicii: ergo, prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliquid affirmandum, e. g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & hæc propositio duret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic transeat hæc propositio de vera in falsam, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc casu, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi iudicii, seu erroris: ergo.

67. Resp. dist. ma. Error physicus intellectus est tantum malum physicum respectu recipientis. om. ma. respectu scienter eum causantis. neg. ma. & dist. mi. DEUS potest causare omne malum physicum, si sit tantum malum physicum, tam respectu causantis, quam recipientis. conc. mi. si sit malum physicum tantum respectu recipientis, non autem respectu causantis. neg. mi. & conf.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

Certe, licet errare tantum sit physicè imperfectum, seu malum, in eo, qui recipit inculpabiliter errorem, non est tantum physicè, sed moraliter imperfectum causare scienter errorem. Patet in eo, qui alteri aliquid falsi dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam est tantum malum physicum doloribus affici, etiam æternis: non potest tamen (ut longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam præservando eum supernaturaliter à peccatis, in eo statu alias committendis. Unde non est absolutè verum, quod DEUS possit causare omne profusum malum physicum: sed tantum verum est, quod possit causare omne illud malum physicum, ex cuius causatione nihil indecens redundet in ipsum: sicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua severitas, ita ex causatione erroris redundaret defectus veracitatis. Sed nec dici potest, DEUM tantum decepturum physicè; nam, cum incapax sit ignorantia, semper deciperet scienter, quod est decipere moraliter.

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex productione monstri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex productione erroris scienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. in primis quæro, an possit propositio vera transire in falsam, vel non: si secundum, casus implicat, & negatur suppositum: si primum, DEUS non poterit, ut causa per se, & particularis, ex intentione sua, iudicium illud pro sequenti instanti conservare, sed tantum ad exigentiam creaturæ, & ut causa per accidens. Sed neque DEUS potest esse causa per se principiorum necessariè determinantium ad errorem; sic enim esset causa mediata per se erroris. Verbo: DEUS non potest intendere, & per media necessaria, contra, vel præter exigentiam omnis creaturæ, causare errorem.

69. Ob. 6. DEUS potest conservare accidentia Eucharistica sine subjecto: sed sic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS potest etiam conservare visionem sine objecto: sed tunc causat errorem in existimante, objectum esse præsens, cum absit: ergo. Resp. dist. mi. decipiuntur homines per accidens, ratione ignorantia, vel infidelitatis. conc. mi. ex intentione, & determinatione DEI. neg. mi. & conf. DEUS miraculum Eucharisticum sufficienter manifestavit per fidem: si hæretici id credere nolunt, sibi imputent, non DEO. Quodsi alius etiam decipiatur, id fit, non per se ex intentione DEI, sed ratione ignorantia, quam DEUS iuste permittit: quæ ignorantia, saltem se sola, etiam minimè determinat ad falsum iudicium, sed tantum ad negationem scientia.

Sic etiam ob distantiam solis, plurimi habent falsum iudicium de ejus magnitudine, & philosophi de plurimis effectibus, ac eorum causis, habent falsas ideas, vel sententias, quin DEUS sit positiva causa erroris. Ad confirm. vel visio omnino necessariè exigat præsentiam objecti: & DEUS non potest

talem

talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ut dictum de accidentibus Eucharisticis: vel visio non omnino necessario exigit presentiam objecti: & DEUS non causat, sed tantum permittit eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & conf.

70. Ob. 7. DEUS potest privare hominem usu rationis: ergo potest etiam eum leviter decipere. Confir. DEUS potest conservare habitum erroneum: ergo etiam infundere. Resp. conc. ant. neg. conf. Ex priori nihil redundat indecentiae in DEUM: at verò ex posteriori: quamvis autem homini minus noxius sit error levis, quam privatio totius rationis, non ideo unum magis decet DEUM quam alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfectio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest conservare habitum erroneum, ut causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, specierum, vel alterius rei. conc. ant. ut causa particularis per se talis, contra, vel praeter exigentiam creaturarum. neg. ant. & conf. Pariter DEUS ut causa universalis potest etiam causare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus *Luce. 24.* apparuit discipulis in Emaus euntibus specie peregrini, & *Joan. 20.* Magdalena specie hortulani, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest per se causare errorem. Resp. conc. ant. neg. conf. Christus discipulos non induxit in errorem: sed hunc tantum permittit. Habuit Christus jus ad se occultandum; unde, sicut potest aliquis ad se occultandum alias vestes induere, ne agnoscat, ita & Christus potuit inducere aliud exterius schema, ex quo discipuli per accidens respectu intentionis Christi Domini fuere decepti. Ille tantum voluit, pro aliquo tempore ex rationabilissimo fine non agnosci: illi judicaverunt, eum esse alium: quod Christus non intendit, sed permittit. Adde, quod alii dicunt, illam apparentiam exteriorem fuisse allegoricam, & in sensu allegorico Christum fuisse peregrinum, ac hortulanum: nec sensum allegoricum esse mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Potest DEUS praecipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam potest eidem errorem infundere. ant. prob. si rustico e. g. parochus aliquid falsum proponit, tanquam articulum fidei, & rusticus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, se debere huic falsitati assentiri: in hoc casu conscientiae erroneae, praecipit DEUS, ut eliciatur assensus circa rem falsam, seu praecipit errorem: ergo. Hoc argumentum est Arriagae, & Lugonis nobis contrariorum: sed in primis retorquetur argumentum. Ponamus rusticum invincibiliter credere, se debere mentiri ad salvandam vitam proximi: in hoc casu juxta adversarios etiam praecipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS eum determinare ad

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipsi infundere?

Resp. 2. directe. dist. ant. potest DEUS homini praecipere directe, & per se, ut eliciat errorem. neg. ant. indirecte, & per accidens. om. ant. & neg. conf. ad prob. dist. iterum ant. DEUS praecipit per accidens, ut eliciat talem assensum. conc. ant. praecipit id per se. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Et quidem, si in eo casu DEUS assensum praecipit, non praecipit assensum, seu actum fidei supernaturalis; hic enim est impossibilis circa falsitatem: sed tantum praecipit actum fidei naturalis, vel assensum naturalem.

73. Duplex est circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Esparza, Rhodes, Lugo, & aliis, dicunt, in eo casu erroneae conscientiae, DEUM per accidens praecipere, ut faciamus, quod dicitur conscientia erroneae; quatenus nempe nobis dedit lumen rationis, simulque voluit, ut nihil faciamus, quod conscientia dicitur, non esse faciendum: & licet ista aliquando per accidens erret, dicitur, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc casu, ait Rhodes, rem illam non esse prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erroneae conscientiae laborat; nam ait hic auctor, mendacium e. g. non esse prohibitum, nisi ut agnatum, vel (ut excludatur ignorantia vincibilis) ut potens agnosci contrarium rationi. Et ratio horum auctorum ulterior est; quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut docet S. Thomas. *1. 2. q. 19. a. 5. in corp.* ubi sic habet: *Voluntas discordans à ratione, vel conscientia errante, est mala aliquo modo propter objectum, à quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter objectum secundum sui naturam, sed secundum quod per accidens à ratione apprehenditur ut bonum, vel malum, ad faciendum, vel ad vitandum: & quia objectum voluntatis est id, quod proponitur à ratione, ut dictum est.* ergo sicut, si objectum materialiter bonum representatur per intellectum ut malum, actus illud amplectens est malus, & prohibitus à DEO; ita si objectum materialiter malum representatur ut bonum, actus illud amplectens erit bonus, & à DEO saltem per accidens praecipit.

74. Alii autem auctores cum Ruiz docent, quod DEUS in casu conscientiae erroneae actum non praecipiat, sed quod tantum homo invincibiliter judicet, eum à DEO esse praecipitum; unde excusatur quidem talis homo à malitia actus, sed non propterea facit actum bonum. Verum hi auctores videntur tamen debere dicere, quod DEUS mediate praecipiat eum actum; nam certe talis, omitendo actum materialiter malum, contra conscientiam erroneam eum praecipientem, peccat: & eodem modo etiam peccat, ponendo actum materialiter bonum, contra conscientiam erroneam eum prohibentem: ergo, ut diximus *tr. de act. human.* n. 219.

n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non est autem ulla ratione absurdum, quòd DEUS per accidens imperet talem actum; quia propterea non est causa per se illius actus; sed tantum causa per accidens; nam in tali casu tantum est causa per se præcipiens, ut nihil fiat contra id, quod existimatur a DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel causare, est honestum; nam facere contrarium, seu facere id, quod existimatur a DEO prohibitum, est virtualiter negligere, & postponere, seu contemnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique est inhonestum.

75. Pariter divisi sunt auctores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id se obligatum, non tantum excusetur à peccato, sed etiam eliciat actum bonum, & meritorium coram DEO, e. g. rusticus ex conscientia erronea credens, se obligatum ad mentendum pro salute proximi conservanda: & idem est, si quis ex conscientia erronea iudicet, se obligari ad aliquid omittendum, ad quod nequiquam per se obligatur, e. g. si rusticus erroneè existimet, se debere die jejunii abstinere à sumenda medicina, ad vitam nunc conservandam summè necessaria, ad quam in hoc casu sumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrsus, & alii negant, talem aliquid mereri, ex eo capite, quòd bonum debeat esse ex integra causa, & malum sit ex quocunque defectu; unde, quando actus est materialiter malus, putant, non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas 1. 2. q. 19. a. 6. ad 1. Videntur tamen aliqui ex his auctoribus admittere, quòd in tali casu pia affectio prævia, & imperans talem actum, possit esse meritoria. Alii verò putant, talem actum esse actum virtutis, adeoque meritorium. Ita Oviedo in 1. 2. tr. 5. contr. 2. p. 1. n. 5. Rhodes disp. 2. de actibus humanis. quest. 2. sect. 2. ad. 2. Esparzal. 3. de act. hum. quest. 24. art. 3. Layman. l. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2. ubi ait, talem actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficiat in mediis, qui tamen defectus excusetur ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi auctores, non esse paritatem inter actus intellectus, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, imò nec alius supernaturalis actus intellectus, potest esse falsus. At actum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturalium, objectum non est veritas, sed bonitas, & hæc quidem non tantum, ut est materialis in se, sed etiam, ut est representata per actum intellectus: potestque dirigi actus moralis hoc judicio pravio verissimo: *Quid quid conscientia invincibiliter dicitat faciendum, bene fit: sed dicitat, nunc hanc actionem, vel ejus omissionem, esse ponendam: ergo: ubi major, & minor est certa.*

Unde ait Rhodes, bonum debere esse

ex integra causa, vel verè tali, vel tali invincibiliter existimata. Stat pro hac sententia etiam Sanchez l. 1. in decal. c. 11. n. 17. citans Azor, Salas, Corduba, vultque, etiam S. Thomam non esse contrarium huic sententiae; eoquòd quidem doceat, actum contra conscientiam elicitum semper esse malum, non autem doceat, actum elicitum juxta illam conscientiam, semper esse non bonum: sed tantum doceat, non semper esse bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conscientiam vincibiliter errantem, cui licet actus sit conformis, non tamen est bonus. Favet quoque Arriaga tr. de act. hum. disp. 22. sect. 4. ubi se refert ad sect. 5. in cuius subsect. 3. n. 38. ait, actum moralem dirigi simili syllogismo, seu discursu, qualem modò posuimus.

77. Et sanè contingere potest, ut conscientia erronea dicat faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno damno suo, vel magno saltem lucro cessante, debeat mentiri ad servandam vitam proximi: vel ut debeat odisse aliquid, ad quòd amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale existimata uxori, à qua alias valde magnum horrorem, & aversionem naturalem habet: vel debeat die jejunii abstinere à medicina cum periculo vitæ: durum autem videtur, talem hominem nihil mereri, nisi fortè per actum pravium imperantem.

Id facilius tamen capiam, quòd per assensum hæresi factum, etsi difficilem, non acquiratur meritum; cum enim assensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Facilius etiam capiam, neminem mereri per mendacium; cum actus externus non augeat per se meritum, (ut dixi tr. de act. hum. n. 164.) & intra mentem mendacium non detur. Quòd si Auctores oppositi, admittentes piam affectionem praviam esse meritoriam, tantum velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facile concedam: at, si velint, tantum actum imperantem actus interni materialiter mali esse meritorium, nullum verò actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ut est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, hæc sententia videtur satis difficilis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua estimatione optimam, abstinendi amore DEI à medicina summè necessaria, vel intentionem mentiendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certè volitio, imperans externis verba proferre, etsi prius ab alio actu fuisset imperata, vix videtur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, etsi in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac quæstione

fit, quam ad eruditionem tantum pluribus examinavimus, nihil inde inferitur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quæ DEUS potest per accidens præcipere, potest etiam intendere, ut patet ex retorsione n. 72. data: & possent dari similes plures. videatur etiam Gormaz. *de virt. Theol.* n. 760.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

78. **O**B. de restrictionibus, & æquivocationibus ulterius. 10. contra. 4. illationem. Plura DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certè auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quæ vera esse non possunt sine restrictione purè mentali: ergo. ant. prob. Primò. *Joan.* 7. v. 8. Christus dixit: *Non ascendo ad diem festum istum; quia meum tempus nondum impletum est: & tamen postea ascendit.* Secundò. Idem Dominus discipulis dixit *Marci* 13. v. 32. *De die autem illo (judicii extremi) vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater:* cum tamen eum diem ipse sciverit etiam ut homo. Tertiò. *Genes.* 22. Abraham dicit servis: *Ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos;* cum tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeoque eum ibi comburendi. Quartò. *Joseph.* *Gen.* 42. v. 16. jurat, & ait: *Per salutem Pharaonis: exploratores estis:* quos tamen sciebat esse fratres suos, & pro solis alimentis adiisse Ægyptum. Quintò. *Tob.* 5. v. 18. Angelus Raphael ait: *Ego sum Azarias Anania magni filius.* Sextò. *Gen.* 27. v. 19. Jacob dicit ad Isaac. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* Septimò. *Judith.* 11. v. 12. ait ipsa Holoferni de Judais: *Certum est, quod in perditionem dabuntur:* & infra: v. 13. *Misit me Dominus, hæc ipsa nunciare tibi:* & v. 15. *Ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israël, sicut oves, quibus non est pastor.* Octavò. *Exodi* 1. v. 19. obstetrices Pharaoni quærenti, cur non necassent parvulos Hebræorum, responderunt, se non vocari ad parientes Hebræas: & tamen ipsæ servabant pueros: & additur. v. 20. *Bene ergo fecit DEUS obstetricibus . . . & edificavit eis domus.* Plura hujusmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus *de locis Theol.* l. 2. c. 2. quibus doctissimè respondet *cod. l. 2. c. 4.*

79. Resp. neg. ant. Nunquam in Scripturis restrictio purè mentalis approbatur, sed tantum æquivocatio, vel amphibologia, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi non ita obvio, possunt intelligi, quæque licitæ sunt, quando necessitas est, vel certè gravis causa veritatem occultandi, qualis sæpe occurrit, e. g. in confessario circa notitiam ex confessione habitam, in consiliariis obligatis ad secretum &c. si tamen nulla esset causa

justa celandi veritatem, tunc neque licitæ forent istæ æquivocationes, aut amphibologia.

Ut enim rectè Gormaz *de virt. Theol.* n. 880. sicut non licet intendere deceptionem proximi, ita neque licet facere deceptionem proximi. Et videtur jure gentium receptum, ut verba sumantur juxta generalem modum loquendi; si non addita causa celandi veritatem. Multò minus istud licet, quando legitimæ potestati interroganti in re gravi, parendum est sub culpa. Attamen, quando habeo legitimam causam veritatem occultandi, & verba, cum suis circumstantiis sumpta, duplicem sensum faciunt, possum ego intendere unum, & permittere, ut audiens accipiat alterum.

80. Æquivocationes autem, vel amphibologia licitæ sunt variæ, supposita semper causa justâ celandi veritatem. 1. si verbum sit æquivocum: v. g. glossa ponit exemplum hoc: *Non est hic:* ut ego intelligam: *Non commedit hic:* etsi alter intelligat: *Non est presens hic:* 2. quando verba in communi usu hominum habent aliam, quam ab institutoribus acceptam significationem. e. g. communiter *nescio* significat carentiam notitiæ etiam probabilis: ex prima autem institutione significat tantum carentiam notitiæ certæ, vel evidentis; unde, etsi probabiliter aliquid noris, si non certò scias, absque mendacio dicis: *nescio.* Et hoc vel maxime debet dicere confessarius, interrogatus aliquid ex confessione.

Item 3. sæpe respondetur ad mentem interrogantis, e. g. si quis petat pecunias mutuas, respondes sine mendacio, te non habere, quando non habes, nisi tibi summè necessarias; nam interrogans, non quarit de his, sed de aliis, quas possis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud significant ratione additi signi exterioris, quod adverti possit, licet audiens non advertat. 5. Aliquando verba sunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modo metaphora non sint nimis remotæ, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non significant id, quod prima fronte significare videntur; quia alia est communis eorum interpretatio, ut illa: *servus obstrictissimus, paratissimus &c.* 7. Aliquando responsio est indirecta, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando responsio nihil affirmat, nihil negat, e. g. si quærenti, an hoc, vel illud habeat, respondes: *Gauderem, si haberem.* Et simili aliquo modo explicare oportet dicta Scripturæ.

81. Igitur ad 1. Christus *Joan.* 7. verissimè dixit, se tunc non ascendere; nam non tunc, sed postea ascendit; licet Judæi ea verba alio in sensu, in quo juxta satis communem hominum acceptionem significabant, eum nec postea ascensurum, acceperint. ita S. Augustinus *l. quæst. vet. & novi testam. q. 78.* Addit S. Pater ibi aliam quoque responsionem, Bona est etiam tertia, sci-

scilicet Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensu palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostentare discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendit. Sic sæpè dicimus: *Non accedonuptias*: quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantum negat publicum comitatum &c.

82. Ad 2. Spondanus *ad an. Chri. 563. n. 1.* ait, fuisse hæreticos quosdam dictos *Agnostas*, qui dixerint, Christum ut hominem nescisse penitus diem iudicii; unde non solvitur argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ut homine: & sanè, ut Belarminus *tom. 1. controu. 2. de Christo. l. 4. c. 5.* rectè docet, Christus constitutus est iudex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis *loc. cit.* post alias responsiones improbatas, subiungit ex SS. Gregorio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysofomo, Basilio, Augustino, item Theophilacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescisse illum diem scientia communicabili, seu ita, ut suam noticiam de illa die aliis communicaret.

Hæc autem restrictio, à Christo subintellecta, potuit colligi ex circumstantiis externis; nam in primis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundò Christus satis alibi manifestavit discipulis, quòd, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid, præsertim in ordine ad ipsos, semper intelligeret scientiam communicabilem, vel utilem ad manifestandum; nam *Joan. 15. v. 15.* dicit: *Omnia, quæcumque audivi à Patre meo* (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) *nota feci vobis*: attamen non omnia, quæ Christus scivit, etiam Apostolis indicavit: sed tantum, quæ Pater volebat, & ipsos scire conveniebat: imò tantum illa, quæ scire debebant pro eo tempore; nam idem Dominus *Joan. 16. v. 12.* subiungit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.* Imò promisit, Spiritum Sanctum ipsos adhuc docturum quam plurima; unde in illis saltem circumstantiis hæc dictio *nescio*, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantum negationem scientiæ communicabilis.

Tertiò hæc vox *nescio*, quando à Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cum Christo etiam ut homini debeamus concedere omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, debet vox *nescio*, etiam, dum ipsi tribuitur, minus strictè accipi; præsertim cum Apostoli utique tunc sciverint, Christum esse DEUM, nec eum tantum ut hominem, sed etiam ut DEUM, sive ut totum Christum, videantur interrogasse: & modò ipsis dixisset, sive ut DEUS, sive ut homo, ipsi contentissimi fuissent. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem *nescio* in Christo non significare omnimodam nescientiam: & cum scirent, ipsum simul esse DEUM, incapacem omnimodæ nescientiæ, collegerunt, eum tan-

tum loqui de negatione scientiæ communicabilis. Arriaga *de fide disp. 1. sect. 5. n. 76.* ait, hanc vocem *nescio*, in rebus gravioribus, & occultandis, jam ex usu significare negationem scientiæ communicabilis: & idem censet Lugo *de fide disp. 4. sec. 5. n. 64.*

Quartò, sicut quando DEUS dixit *Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quòd times DEUM*: id explicatur, non, quòd DEUS tunc primùm cognoverit (nec enim prius ignoravit) sed, quòd alios cognoscere fecerit: ita etiam illud *nescire* potest intelligi, quòd alios *nescire* fecerit: & sic expresse explicat S. Augustinus. *l. 83. questionum quest. 60.* ubi ait: *Quòd dictum est nescire filium, sic dictum esse; quia facit nescire homines.* Similiter *l. 1. de Trinit. c. 12.* sic ait: *Hoc enim nescit, quòd nescientes facit, id est, quòd non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.*

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, etsi esset à se comburendus, tamen iterum à DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus *ad Hebr. 11. v. 17. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans, quia & à mortuis suscitare potens est DEUS.* Ad 4. *Illud estis* significat idem, ac *habebimini*, seu tractabimini, sicut exploratores: sicut scilicet *3. Reg. 18. v. 24.* dicitur: *DEUS, qui exaudierit per ignem, ipse sit DEUS, hoc est, habeatur, & colatur ut DEUS.*

83. Ad 5. Voces illæ Hebrææ *Ananias, Azarias*, & erant nomina propria, & simul poterant esse appellativa, ut vel significarent personam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellativè significat *auxilium Domini*, & Ananias *nubem Domini*. Advertit etiam Salianus *ad an. mundi 3226.* vocem *Azarias* sæpius aliis nominibus substitui, vel saltem addi honoris causâ: & exemplis ostendit, quòd aliqui in Scriptura appellantur Azaria, licet alibi aliter vocentur; unde appellativè significabant illa verba: *Ego sum auxilium Domini, filius nubis Domini*: per quam nubem S. Ambrosius DEUM Patrem indigetari vult. Illa autem vox *nubis Domini* utique metaphoricè accipi debet; cum rationalis creatura ex nube propriè dicta nasci non possit: quod facile advertisset Tobias, si ad sensum appellativum attendere voluisset. Sensus ergo ab Angelo intentus, sed à Tobia non attentus, nec perceptus, est: *Ego sum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI*. Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatam Virginem non amaret, posset dici, non esse Mariophilus: & si malus princeps vocaretur Aristarchus (quod græcè significat optimum principem) posset dici, non esse Aristarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, se esse primogenitum Esau, Salianus *in annal. ad an. mundi 2276. n. 7.* non veretur admittere eum plerisque, ut ait, viris, pietate, & eruditione præstantibus, Jacobum leviter esse mentitum; quia licet primogenita emisset

ab Esau edulio lentis, itémque ex destinatione Divina primogenitus suo modo factus, seu fratri praelatus fuisset, juxta illud *Gen. 25. v. 23. Major serviet minori* (ex quibus apparet, eum contra Esau injustitiam non commississe) tamen Esau non erat. Quod si hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse mendacium, utique non DEO auctore, vel hortante, sed tantum permittente locutus, aut mentitus fuit. Alii autem eum S. Augustino. *l. contra mendacium. c. 10.* & Innocentio III. *c. Gaudemus. de divorciis.* volunt, Jacobum metaphoricè, vel mysticè locutum, per similitudinem, vel allegoriam, in quo sensu allegorico erat primogenitus; quatenus figurabat Christum, in cujus corpore, seu Ecclesia, fiunt primi novissimi, & novissimi primi: & gentiles, qui posteriùs ad Ecclesiam accedunt, Judæis tamen primatum auferunt. Et hoc, Innocentius *cit. cap. sentit*, Jacobum didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum mundi 3346. n. 87.* Juditham non excusant à veniali mendacio graves authores: at ipse Salius ait, à Judith multa dicta per æquivocationem, quæ mendacium non est. Potest etiam dici, illa verba, quibus Judith futurum Judæorum excidium asseruit, fuisse comminatoria, quemadmodum fuit prophetia Jonæ de subversione Ninive: in comminationibus autem, etiam Divinis, sæpe intelligitur: *Nisi emendatio secuta fuerit, vel alia circumstantia veniam causantes intercurrerint.* Ad id autem comminatoriè dicendum potuit DEUS Juditham mittere. Holofernes, etsi non vivus, potuit tamen adduci in Jerusalem saltem mortuus: & videretur id factum, quando ob hanc victoriam celebrarunt ibi Judæi festivitatem: ubi utique accurrerint Judæi spectatores, tanquam grex ovium inordinatus sine pastore.

86. Ad 8. Si dicere velis, obstetrices Ægyptias fuisse officiosè mentitas, habebis assentientes plures interpretes, teste Salius *ad ann. mundi 2463. n. 2.* Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum prævium, eas DEUS est remuneratus; nam opus bonum propter sequens, imò etiam committans peccatum veniale, non perdit rationem meriti. Facile tamen excusari possunt ~~æ~~ obstetrices à mendacio; nam indirectè responderunt: & utique aliquæ feminæ Hebrææ noverint artem obstetricandi, & pepererint, ante adventum obstetricum Ægyptiarum: quanquam non omnes Hebrææ mulieres pepererint absque interventu harum obstetricum, & etiam istæ aliquot infantulos servaverint: quod non negarunt, sed tacerunt.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio mentalis est illicita: ergo etiam est illicita æquivocatio: prob. conf. non magis una est contra commercium humanum, quam altera: ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non minus reddit fidem incertam, quam restrictio mentalis: ergo nec una, nec altera, potest adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS æquivocans non esset summæ sinceritatis;

nam majoris foret, si clarè loqueretur: ergo non esset summè perfectus. Resp. neg. conf. ad probat. om. ant. neg. conf. non enim nos illam rationem assignamus; nec enim restrictio mentalis, ut ait Cardenas *in prop. Innoc. XI. dissert. 19. c. 3. à n. 29.* illicita est; quia tolleretur commercium humanum (nam ex hoc capite tantum licita non esset ubique, & si-ne gravi causâ celandi veritatem: insuper sæpè ad commercium humanum servandum prodesset; nam etiam ad hoc necessaria est observatio secreti, ad quam restrictio conduceret) sed ex alia ratione, quam dedimus *n. 57.*

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides Theologica non versatur circa sensum revelationis dubium, sed circa clarum; nec tenemur credere explicitè, quæ non sunt sufficienter clarè proposita; unde, si DEUS æquivocè loqueretur, non vellet nos credere, sed potius vellet celare veritatem: nisi tamen per conscientiam erroneam existimemus, nos esse obligatos ad aliquid credendum, quod reverà falsum esset, & DEUS non intendisset credendum: quo casu per accidens, vel mediatè DEUS obligaret nos ad assensum aliquem præstandum, ut diximus. *n. 72. & seq.* Ad 2. confirm. neg. ant. nam ad summam sinceritatem non spectat revelatio omnis secreti; hæc enim potest esse vitiosa; unde DEUS etiam summè sincerus ex certis causis potest celare aliquam veritatem.

88. Ob. 12. Aliquæ Scripturæ e. g. Apocalypsis, vel Ezechielis, aut etiam Danielis prophetiæ, sunt ita obscuræ, ut à nullo interprete certò intelligi queant: ergo debent esse restrictiones mentales, vel æquivocationes, adeoque istæ debent per se esse licitæ. Resp. neg. conf. nam etiam, si quis loquitur alteri lingua ignotâ, non propterea mentalem restrictionem adhibet. Ad summum potest objici, quòd tales locutiones sint inutiles: at reponi facillimè potest, habere sapientissimum DEUM nimis multas rationes obscurè loquendi. 1. ne facta eloquia nimia claritate vilescant. 2. ut homines iis scrutandis majore se diligentia applicent, majore etiam cordis puritate ad recipiendum lumen Divinum se præparent. 3. ut per recursum ad DEUM, vel Apostolicæ Sedis oracula, submissio animi, & obedientia exercentur. 4. quandoque DEUS etiam vult mysteria non ante certum tempus evolvi. Interim, licet interpretes discrepent, probabilissimè tamen non omnes errant: sed aliqui aliquos, alii alios sensus penetrant. Sufficit autem, si aliqui, etsi non evidenter, verum Scripturæ sensum percipiunt: præsertim in iis, quorum notitia clarior non est ad salutem necessaria.

ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel saltem permittere possit miracula in testimonium falsitatis.

89. **D**ico. Non potest DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ. ita communissima. Probat. Vera miracula sunt opera extraordinaria, vel absolute, vel certe in circumstantiis, in quibus fiunt, superantia vires totius naturæ creatæ: ergo sunt opera propria DEI, saltem tanquam causæ principalis; quidquid sit, an creatura divinitus elevari possit, ut sit causa instrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in confirmationem alicujus rei à se dictæ, seu testimonii sui, illa sunt quasi sigillum, quo DEUS obsignat testimonium suum; hinc sæpius appellantur à Patribus, & Scholasticis, sigillum DEI: sic S. Thomas 3. p. q. 43. a. 1. in corp. ea comparat annulo regis, quo obsignantur literæ regie: imò ipsa Scriptura sic loquitur *Marc. 16. v. 20. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*: item *ad Hebr. 2. v. 4. Contestante DEO signis, & portentis*: ergo, si DEUS patraret vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ, se haberet, ac si huic apprimeret suum sigillum, atque isto eam confirmaret: sed hoc esset saltem virtuale mendacium, & approbatio erroris, utique DEO repugnans: ergo.

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis sensus omnium hominum, semper docuerunt, vel censuerunt, vera miracula in confirmationem doctrinæ alicujus à DEO patrata, esse signum, quoddam doctrina illa sit à DEO tradita: ergo, si DEUS ea patraret in confirmationem falsitatis, mundum deciperet: hoc dicere est blasphemum: ergo. ant. prob. 1. ex Scripturis. *Joan. 5. v. 36. dicit Christus: Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me: quasi diceret, de me tanquam docente veram legem Divinam. & Joan. 10. v. 38. Si mihi non vultis credere, operibus credite.* rursus *Joan. 11. Christus Lazarum resuscitans addit, illum mortuum resuscitari, ut credant Judæi, quoddam sit missus à DEO, sic dicens v. 42. Sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tunc missi.*

Ex SS. PP. Augustinus. ep. 49. q. 6. sic ait: *Nam sicut humana consuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur: & sicut sermone humano verba nova, vel minus usitata, moderatè, ac decenter aspersa, splendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruenter aliquid significantibus, quodammodo luculentior est Divina eloquentia.* Richardus à S. Victore l. 1. de Trinitate. c. 2. ait: *Domine, si error est, à te ipso decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis, confirmata sunt, & talibus,*

qua non nisi per te fieri possunt: ergo supponunt, doctrinam miraculis veris, quæ solus DEUS facere potest, confirmatam, non posse fallere, nisi DEUS falleret, quod impossibile est.

91. Quoddam autem etiam communis sensus omnium hominum pro nobis stet, & quoddam quasi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmatæ, negari non potest; nam etiam Ægyptii magi, postquam miracula Moysis vera esse debuerunt agnoscere, dixerunt *Exodi 8. v. 19. Dignus DEI est hic.* Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Christianorum esse tam grandia, atque verissima, inde intulerunt, legem illam datam esse à DEO: nec ullus somniavit, ut diceret, esse vera miracula, & tamen legem, in cuius gratiam facta sunt, non esse veram: sed citius, quanquam imprudentissimè, negarunt, ea esse vera miracula. Sic Judæi etiam à Christo signa, seu miracula petierunt.

Dein omnes pessimi quoque seductores, finxerunt saltem miracula, ut auctoritate DEI suam doctrinam firmari confingerent; nam & Machometes, ac postea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati sunt: sed infelici successu: ita teste Hazardo in *historia Mogorica. p. 2. c. 9.* Machometani aliud de suo pseudo-propheta referre non potuerunt, quam eum lunam à cælo lapsam, & contractam, denuo integritati suæ restituisse: cujus asserti insulsißimam absurditatem vel hardi omnes facile agnoscunt, & rident. Teste Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obsessam à demone, vix non fuit occisus: alias autem suffocatur in aquis frustraneo clamore ad vitam revocare tentavit, à spectantibus meritò irrisus: Calvinus verò paradoxo sanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nōrunt, è vivente mortuum fecit. vide Bellarminum tom. 2. *cont. gener. l. 4. de notis Eccles. c. 14.* ergo quasi lumine naturæ, & communissimo consensu, omnes agnoscunt, vera miracula esse signa attestationis Divinæ, quæ falsitati tribui nequaquam potest.

92. Dico. 2. DEUS neque permittere potest, ut quis possit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmandam falsam doctrinam, saltem quando nemo illum abusum prudenter posset agnoscere, vel suspicari. ita re ipsa post S. Thomam, Scotum, Bellarminum, Toletum, alii communiter. Explico conclusionem. Vel ponitur, quoddam creatura, per aliquam virtutem instrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quoddam, etsi DEUS alicui, prius vera docenti, dedisset virtutem patrandi mira, si talis postea doceret falsum, non posset ea virtute uti, nec DEUS posset cum ipso concurrere: & ex eadem ratione dico, quoddam DEUS non posset, eam virtutem alicui primò concedere ad confirmandum falsum. Vel ponitur, quoddam creatura non influat in miraculum, sed solus DEUS, ad instantiam tamen creaturæ illud operetur: & tunc dico,

eo, quòd DEUS non posset in iis circumstantiis ad instantiam talis creaturæ mirari operari. Probatum jam conclusio. Vera miracula, in iis circumstantiis edita, in quibus nemo posset agnoscere, vel suspicari, aliquid abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationem falsitatis, prudentissimè judicarentur ab omnibus, esse signum, & sigillum auctoritatis Divinæ: adeoque DEO attribueretur doctrina, illis miraculis confirmata: sed DEUS non potest permittere, ut prudenter sibi possit attribui doctrina falsa; aliàs homines in errorem induceret: ergo. Confirm. Si rex sciret, quòd minister ipsius falsum scripsisset, & ipse tamen sigillum suum apprimeret, certè ab omnibus imputaretur regi illa falsitas, regio sigillo firmata: & omnes dicerentur ab eo decepti: ergo à pari, si DEUS falsitati jungeret vera miracula, quæ sunt quasi sigillum DEI, tribueretur falsitas DEO.

93. Alia quæstio est, an DEUS possit permittere talem abusum virtutis thavmaturgæ, vel an ipse possit miracula facere in iis circumstantiis, in quibus quidem videri posset prima fronte confirmari falsum: interim tamen homines prudenter suspicari possent, DEUM iis miraculis non intendere confirmationem doctrinæ falsæ, sed aliquid aliud. Circa hanc quæstionem in primis teste Ripalda communiter ab omnibus dicitur, quòd in hac providentia DEUS id nunquam faciat, aut permittat; nam SS. Patres, & Catholici, communiter negant, unquam ullum verum miraculum ab ullo impostore jam per tot sæcula esse patratum, vel deinceps patrandum: & præstigias Antichristi (quæ tamen maximam speciem verorum prodigiorum habebunt) jam Apostolus prædixit, fore mendaces. 2. ad Thess. 2. v. 9. de eo scribens: *Cujus est adventus secundum operationem satanae, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* Experientia etiam monstrat, hæcenus nulla unquam à falsariis edita fuisse vera miracula, ut ostendit Bozius, Valentia, Tannerus, & alii, ac jam primis temporibus Tertullianus.

Si autem ulterius quærat, an saltem in alia providentia DEUS posset, eum abusum sensibilem, seu suspicabilem permittere, respondent Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 31. sec. 2. §. Hæc argumenta. & seq. Lugo de fide disp. 2. n. 24. Granadus, & alii, probabilius DEUM id posse; tunc enim, cum homines deprehendere, vel certè suspicari prudenter possent, quòd DEUS aliam intentionem haberet, nec falsum confirmare vellet, non posset ei falsitas ulla imputari. Sicut, si aliunde constaret, vel saltem prudens suspicio foret, quòd rex nollet aliquid confirmare, vel testificari, non obesset ejus veracitati, si minister perfidus ejus sigillo ad falsum confirmandum abuteretur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

94. OB. I. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud: ergo non ex natura sua, sed ex libera DEI assumptione, sunt signa locutionis Divinæ: ergo, si DEUS nolit illa assumere pro signo suæ locutionis, sed tantum ea faciat juxta voluntatem hominis, volentis per ea confirmare errorem suum, non sequitur, DEUM loqui falsum. Confirm. Sigillum de se antecederet ad assumptionem regis, vel alterius inferioris: ergo pariter miracula sunt indifferentia. Resp. dist. ant. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud determinatè à DEO dictum. em. ant. ad significandum hoc, vel illud indeterminatè à DEO dictum. neg. ant. & dist. 1. conf. miracula non sunt ex natura sua signa locutionis Divinæ determinatè. om. conf. non sunt signa alicujus locutionis Divinæ indeterminatè. neg. 1. & 2. conf.

Etsi miraculum, e. g. resuscitatio mortui, sit indifferentis ad significandam, vel confirmandam locutionem DEI, potius de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, quam de Virginitate perpetua B. Virginis: tamen, ut supra probavimus, semper significant aliquam saltem locutionem Divinam: igitur, cum DEUS miracula facit, semper censetur aliquid loqui: & consequenter, si falsitas confirmaretur, censetur DEUS loqui falsitatem. Imò etiam, in circumstantiis prudentis suspensionis, de opposita intentione DEI, tamen censetur DEUS aliquid per miracula velle testari, quanquam non eam falsitatem, cui favere ea miracula viderentur: sed aliquid aliud fortè incognitum.

Omissi autem, quòd miracula non significant locutionem determinatam; nam possent esse miraculose illustrationes, quibus determinata aliqua DEI locutio confirmaretur. Ad confirm. conc. ant. de sigillo humano. neg. conf. nam miracula, cum superent vires totius naturæ creatæ, & DEUS sit principalis eorum causa, non sunt indifferentia, ad significandam locutionem Divinam, vel creatam: sed semper sunt determinata ad significandam saltem aliquam locutionem DEI, quamvis indeterminatè sumptam: quæ tamen indeterminatè auferuntur per circumstantias, per quas miracula determinantur ad confirmandum id, quod tunc afferitur, & in ordine ad quod confirmandum tunc adhiberi miracula ab omnibus prudenter censentur; unde, si fierent ab eo, qui falsum docet, certè determinarentur, ut essent confirmatio falsitatis.

95. Ob. 2. Miracula sunt tantum testimonia physica veritatis, non moralia, hoc est, non significant mentem loquentis, sed tantum sunt aliqua argumenta veritatis, & testificantur de veritate, sicut effectus testificatur

ficatur de sua causa: ergo non significant locutionem DEI moraliter. Hæc Ripalda aliquanto obscurius. Resp. Si miracula physice testarentur veritatem, sicut effectus testatur suam causam, deberent miracula habere physicam connexionem cum veritate: at non video, unde sit physica hæc connexio. Rursus, si miracula physice connecterentur cum veritate, deberet DEUS, in casu propositionis falsitatis, novo miraculo eam connexionem impedire, ut miracula possent fieri in circumstantiis falsitatis, in quibus non possent, esse physice connexa cum veritate: at quomodo hæc impeditio, vel hoc miraculum, connexionem cum veritate impediens, DEUM deceret? Dein, quidquid hic sit, an miracula sint physice, vel moraliter, formalis locutio DEI, an non, saltem ex Scripturis, Patribus, & sensu communi, sufficienter probavimus, quod miracula sint, moraliter saltem, confirmatio testimonii Divini, & consequenter DEUS censetur per ea confirmare aliquam suam locutionem: adeoque, si confirmaret locutionem falsam, censetur illa falsitas DEO attribuenda. Unde omnino antecedente neg. confeg.

96. Ob. 3. Si miracula sunt locutio DEI, tunc erunt objectum formale fidei: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. miracula sunt evidentiæ: sed motivum fidei non potest esse evidens; aliàs fides non esset obscura: ergo. Resp. Nunquam dixi, miracula esse formalem locutionem DEI: sed tantum dixi, illa esse aliquam confirmationem locutionis Divinæ: & ad summum admisi, miracula esse virtuale locutionem DEI, quod non statim sufficit ad motivum fidei; nam ad hoc requiritur testimonium DEI formale; unde potius dicendum, quod miracula sint confirmationes testimonii Divini, & applicatio ejusdem ad nostrum intellectum.

Qui enim videt e. g. fieri miraculum, dum mysterium fidei e. g. resurrectio Christi prædicatur, illi applicatur utique testimonium Divinum de resurrectione, quatenus talis cogitat, id debere esse à DEO revelatum, pro cujus veritate confirmanda miraculum fit. In forma dist. ma. si miracula sunt locutio aliqua DEI formalis, sunt objectum fidei. conc. ma. si sunt locutio tantum virtualis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. ad prob. om. totum; quia nil probat contra nos, quamvis ma. & mi. sint omnino dubia: & minorem, quidem negabimus infra à n. 459. quando agemus de evidentiæ in attestante.

Major etiam, saltem universaliter sumpta, est falsa; nam sæpe miracula sunt auditu percepta, & non visa ab iis, quibus mysterium aliquod fidei credendum proponitur. Sæpe etiam non est evidens, an miracula non sint tantum ficta. Sæpe non est evidens, aut clarum, quid DEUS per ea velit testari, aut ad quem finem illa faciat. Et ex hoc capite potuit dæmon carere notitia evidenti de mysterio incarnationis; quia DEUS potuit eum impedire, ne evidenter agnosceret

connexionem miraculorum cum revelatione, vel locutione Divina de incarnatione: vel etiam, ne cognosceret ipsam revelationem de hoc mysterio. Dixi carere notitia evidenti; nam moralem aliquam certitudinem de eo mysterio, post tot patrata miracula, dæmoni multi auctores concedunt.

Dices. Miracula sunt saltem constitutiva locutionis Divinæ ut confirmata: sed locutio Divina ita confirmata est motivum fidei: ergo etiam miracula sunt motivum fidei. Resp. dist. mi. locutio confirmata est motivum fidei quidditative sumpta. neg. mi. denominative sumpta. conc. mi. & neg. conf. Sensus distinctionis facile patet ex n. 13. sic etiam cognitio est pars locutionis Divinæ cognita, & locutio DEI cognita est objectum fidei (si enim non cognosceretur, non crederetur) non tamen propterea cognitio est objectum formale fidei, sed tantum applicatio.

97. Ob. 4. Qui habet donum prophetiæ, vel gratiam sanctorum &c. liber est, dum iis donis utitur, ad prædicandum verum, vel falsum: ergo potest etiam falsitatem confirmare miraculo. prob. ant. si non foret liber ad prædicandum falsum, prædicatio ejus non esset meritoria: sed est meritoria: ergo. Resp. neg. ant. licet enim talis, ante usum illius doni, vel etiam post illum, quando miraculum non censetur amplius confirmare dicta sequentia, ad utrumque esset liber; non tamen foret liber in ipso usu, saltem in hac providentiæ: imò nec in alia extra casum prudentis suspicionis de alia intentione DEI, de quo supra n. 93. ad prob. neg. ma. sufficit enim ad meritum libertas contradictionis, hoc est, talis, ut quis possit omittere omnem prædicationem; aliàs, cum Christus falsi nihil docere potuerit, sine merito prædicasset.

98. Ob. 5. Si DEUS revelaret Petro, cras facturum se miraculum, posset Petrus abuti eâ notitiâ, & dicere, miraculum faciendum esse in confirmationem falsitatis à se dictæ: quo casu audientes existimarent, falsitatem Petri confirmatam fuisse miraculo: & nullam haberent prudentem suspicionem de opposito: ergo. Confir. Dum Christus resuscitavit Lazarum, potuisset aliquis impostor in confirmationem suæ falsæ doctrinæ petere etiam à DEO resurrectionem Lazari: cumque ista postea contigerit, potuisset suam falsitatem eo miraculo confirmare: ergo. Resp. dist. ant. posset Petrus tali notitiâ abuti potentia antecedente. om. ant. potentia consequente. neg. ant. & conf.

Si DEUS revelat miraculum futurum, jam præscit, non futurum ejus abusum insensibilem; aliàs non posset id revelare; quia non posset miraculum facere: stante autem ea scientia infallibili DEI, seu in sensu composito illius, non potest Petrus eo miraculo abuti. Omisi, quod Petrus potentia antecedente posset abuti notitiâ de futuro cras miraculo; nam, cum decretum, vel potius necessitas in DEO, non faciendi miraculum, in circumstantiis abusus insensibilis,

non pendeat à libertate Petri, & sit impedimentum inaufertibile à Petro, non video, quomodo in nostris principiis habeat Petrus veram libertatem, etiam antecedentem abutendi eà notitià. Fortè dicent, habere eum potestatem antecedentem impediendæ hanc ipsam revelationem: verùm responsio hæc multas habet difficultates; hinc eam, nec defendere, nec impugnare volui, & ideo ant. omisi. Ad confirm. dist. ant. potuisset aliquis impostor petere resurrectionem Lazari, casu quo ejus impostura fuisset sensibilis. om. ant. casu quo non fuisset sensibilis. neg. ant. & conf. si enim DEUS voluisset permittere illas preces ad falsitatem tendentes, debuisset, ne ipsi tribueretur falsitas, imposturam illam reddere sensibilem.

99. Ob. 6. Potest DEUS cum homine concurrere concursu naturali ad peccatum, quin sit auctor peccati: ergo etiam potest concursu supernaturali concurrere ad confirmationem falsi, quin sit auctor falsitatis. Resp. neg. conf. Concurfus supernaturalis est concursus extraordinarius, & DEUS est causa per se, & principalis illius; unde specialiter DEO tribuitur: & præsertim concursus ad miracula tribuitur DEO, ut sigillum suum adhibenti, & confirmanti rem miraculo testificatam, saltem, nisi abusus sensibilis sit: non ita se habet concursus tantum naturalis, quo DEUS ex determinatione causa secundæ concurrat, & de quo aliunde jam notissimum est, quod illo creatura sapissimè abutatur, quodque non possit omnis actio creaturæ imputari DEO, tanquam principali agenti, & causæ per se: & hinc etiam hic abusus concursus naturalis minimè insensibilis est.

100. Ob. 7. Gentiles, & hæretici, patrârunt miracula: ergo DEUS concurrat cum ipsis; aliàs non potuissent ea patrare: sed isti confirmârunt falsitatem: ergo, ant. prob. ex historiis. Sic Tacitus *l. 4. historiæ* *sub finem* narrat, ad Vespasianum Imperatorem gentilem, venisse monitu Serapidis, Ægyptiorum Idoli, aliquem cæcum, cui visum reddiderit, dum oculos sputo liniverit: alium venisse manu ægrum, quem calcando sanaverit. Resp. dist. ant. Gentiles, & hæretici, patrârunt vera miracula. neg. ant. apparentia tantum, & ficta. conc. ant. & neg. conf. Dæmon, & magi, faciunt sæpe aliqua, quæ videntur miracula: at non sunt, nec DEUS ullo modo est auctor principalis eorum. Sicut, si quis falsarius falsum sigillum, etsi aliquo modo simile vero, adhibeat, & falsum confirmet, non potest regi attribui falsitas illa. Et talia quoque, id est, apparentia tantum, & ficta, fuere illa Vespasiani miracula.

Porro vera miracula discernuntur à falsis, tum materiâ, tum formâ. Materiâ falsâ sunt, quæ tantum apparenter talia sunt, nec verè facta, nec constantia. Sic aliquando videntur aliqui sanati, quatenus dæmon per aliquot horas dolorem prohibet, qui mox revertitur. Sic sæpe, quanquam non semper, sagæ luduntur, dum domi jacent, & putant,

se, nescio quo, avehi: vel putant, se vesci cibis optimis, dum pascuntur morticinis: vel habere pecunias, dum tenent lutum. Formâ falsâ sunt miracula, quæ non superant vires totius naturæ; nam supernaturalitas entis stat in hoc, quod ipsum superet vires totius naturæ. Sic dæmon potest multos tollere morbos melius, quam medici; quia non sunt naturaliter incurabiles. Et tales fuere cæcitas illa, & languor manuum, quæ Vespasianus fertur curasse; sic enim habet Tacitus ipse *loc. cit. Medici varie differere: huic non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstantia: illi clausos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari*: ergo nec gentiles, saltem certò, dicere audent, patratum fuisse tunc verum miraculum. Adde, quod teste Spondano *ad an. Christ. 71. n. 5.* Vespasiano tunc præfens, & amicissimus fuerit Apollonius Thyaneus, magorum celeberrimus, cuius operâ utique potuit dæmon moveri, ut eos sanaret.

101. Quodsi materia, vel forma miraculorum, dubiæ sint, ex aliis indicis æstimari res debent: atque inprimis ex fine; nam S. Augustinus, *l. 10. de civit. c. 16.* ait: *Quædam verò (id est dæmonum mira) etsi non nullis piorum factis videantur opere coarvari, finis ipse, quo discernuntur, incomparabiliter hæc nostra ostendit excellere.* Hinc, si finis miraculi sit, ut confirmetur palpabilis falsitas, e. g. idololatria, quæ est contra lumen rationis, vel aliud quid contra claram Ecclesiæ decisionem, veris jam miraculis dudum confirmatissimam: vel, si tantum fiat, ad pascendam hominum curiositatem, opus vanum, atque inane, gestibus ridiculis, & nugatoriis observationibus, ac ceremoniis: vel, si tendat ad morum corruptelam &c. tunc, licet non statim capiamus, quomodo naturaliter id fieri potuerit, tamen sufficientissimum indicium est, verum miraculum non esse, sed esse opus dæmonis, naturalibus hujus viribus, quæ longè humanis antecellunt, productum.

Quamvis autem per sceleratos DEUS vera miracula facere possit, & quandoque faciat, ad veritatis confirmationem (sicut probabile est, Judam etiam jam perversum, aliqua vera prodigia fecisse) tamen ea ordinariè, per impios facere non solet; unde, si auctor operis sit sceleratus, meritò opus erit suspectum: quæ suspicio valde crevit, si auctor fugiat lucem, hoc est, si sua clanculum agat, nec admittat proborum, aut doctorum, præsentiam, & inspectionem. Adde tandem, aliquando legi, à gentilibus, vel hæreticis facta quædam mirabilia, verum non in confirmationem erroris, sed alicujus veritatis Catholica, vel in suæ innocentie testificationem: quo casu, etsi ea vera miracula fuisse permittamus, nihil contra nostram conclusionem probant, ut patet expendenti.

102. Ob. ultimò. Juxta multos potest DEUS tantam apparentiam credibilitatis permittere pro articulo falso, quantam pro vero: ergo etiam potest permittere

tanta miracula. Resp. dist. ant. Potest DEUS aliquam tantam apparentiam aliquando permittere, respectu alicujus tantum, vel tantum aliquarum particularium personarum. conc. ant. potest universaliter tantam apparentiam permittere, aut respectu totius Ecclesiae. neg. ant. & conf. Prius multi admittunt; quia certe aliquibus, e. g. rusticis, potest aequè credibilis apparere articulus unus falsus, quam alter verus, si utrumque idem parochus eadem auctoritate, modo &c. proponat.

At, licet DEUS possit in aliquo casu aliquam talem apparentiam permittere, non potest permittere universaliter omnem, & respectu omnium; nam non potest permittere eam, quæ ex veris miraculis habetur: minus potest aliquam permittere respectu totius Ecclesiae; alias tota posset prudenter tali articulo falso, absque suspitione in contrarium proposito, assentiri: neque amplius esset columna & firmamentum veritatis. Dein nego suppositum, quod DEUS possit permittere miracula; nam, cum ipse moraliter, & physice ea, ut causâ principalis determinans, patret, non tantum ea permittit; permittere enim est ad summum agere ut causam determinatam ab alio, & ita, ut ipsi permittenti effectus non imputeretur.

QUESTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Objectum Formale Increatum Fidei Divinae.

103. **E**X hucusque dictis fides debet habere objectum formale, seu motivum: cumque sit virtus Theologica, debet ex *n. 5.* habere aliquid Divinum, seu increatum: & de hoc nunc agendum; an enim fides etiam habeat aliquid creatum, videbimus quaestione sequenti. Circa objectum increatum autem sunt plures auctorum, mutuo se impugnantium, opiniones, quas omnes fusius referre, nimis esset prolixum: neque est necessarium; cum sufficienter ex objectionum solutione innotescere possit mens adversariorum.

Prænotandum tamen est hic, triplicem communiter ab auctoribus distingui veritatem; scilicet *veritatem in essendo, in cognoscendo, in dicendo.* Prima, seu *veritas in essendo*, seu, ut etiam dicitur, *transcendentalis*, nihil est aliud, quam prædicatum verum, & à Chimærico distinctum: & sic etiam cognitio falsa, vel locutio mendax, est vera; quia est ens verè possibile, vel existens. *Veritas in cognoscendo*, quæ sæpius vocatur *infallibilitas*, est virtus intellectus, seu sapientia summa, faciens infallibiliter cognoscere rem, ut est in se. Tandem *veritas in dicendo*, quæ dici etiam solet *veracitas*, est virtus voluntatis, qua quis dictum semper conformat cum mente, seu cognitione, ita,

ut non loquatur aliquid contrarium illi, quod cognoscit. Hæc duæ veritates, seu sapientia, & veracitas, in DEO formaliter distinctæ sunt; quia in creaturis sunt realiter separabiles, & sæpe actu separatae, ut experientia evidentissimè demonstrat, in iis, qui res optimè cognitæ tamen per mendacium aliter, ac sibi cognitæ sunt, proponunt. Quaestio jam est, an aliqua, & quanam veritas Divina, sit objectum formale fidei Divinae.

104. Dico. Objectum formale Divinae fidei est complexum ex veritate Divina in cognoscendo, & dicendo, ita Suarez, Lugo, Gormaz *de virtut. Theol. n. 187.* & communis nostrorum, ac plurium aliorum, adeo, ut Esparza *l. 6. de virt. Theol. q. 15. n. 11.* dicat, sententiam hanc communi Theologorum consensui esse conformem. Hic noto, siquis diceret, objectum formale fidei etiam esse veritatem in essendo istorum duorum prædicatorum Divinorum, eum nihil dicturum contra nos; quia utique constituimus objectum formale fidei in prædicatis realiter, & verè Divinis, & non Chimæricis: si quis autem vellet dicere, quod sola veritas DEI in essendo, seu sola ratio entis à se, vel Deitatis, sit objectum formale fidei, esset nobis contrarius, ut ex objectionibus patebit.

Probatur jam conclusio. Objectum formale fidei est testimonium DEI, ut ex Scripturis, & Patribus, probatum à *n. 38.* & quidem est testimonium DEI infallibile; quia actus fidei debet esse certissimus, & firmissimus *ex n. 36.* imò motivum fidei non debet esse tantum infallibile quomodocunque, sed tali infallibilitate, quæ sola conveniat primæ, seu Divinae veritati, suum dictum infallibilizanti, ut dixi ex S. Thoma citato *n. 6.* & infertur etiam ex eo; quod virtus Theologica debeat habere objectum formale Divinum: atqui ad testimonium ita infallibile requiritur utraque veritas in cognoscendo, & loquendo: ergo. prob. min. siquis possit falli, etsi fideliter mentem suam explicet, non ideo ejus testimonium erit certum, & infallibile; quia, si non cognovit rem, ut in se est, saltem materialiter falsum dicet: ergo ad testimonium infallibile est necessaria veritas, seu infallibilitas in cognoscendo.

Sed veritas in cognoscendo sola non sufficit, ad reddendum testimonium infallibile; si enim is, qui rem infallibiliter, ut est in se, cognoscit, possit fallere loquendo, vel mentiri, iterum testimonium ejus non erit infallibile; quia poterit timeri, ne fuerit mentitus. Si autem nec falli, nec fallere possit, tunc evidenter testimonium ejus infallibile erit; unde rectè Cajetanus ait, stultum esse ulterius quærere, quare credas ei, qui nec falli, nec fallere potest. Sic etiam in ordine ad fidem humanam alteri habendam, eò magis ferimur, ad credendum alicui, quod magis illum sapientem, & veracem existimamus. Hinc, neque doctis mendacibus facile credimus; quia nos fallere possunt; neque indoctis, etiam veracibus; quia falli ipsi, & consequenter etiam nos cum ipsis, falli possumus. Si tamen ii, qui aliquid

affirmant, docti simul, & veraces sint, facilis fidem præstamus: & hinc tales in dubiis consilios quarimus.

105. Dices ex Ripalda, non exigi ad testimonium DEI infallibilizandum utramque hanc perfectionem, sed sufficere unam perfectionem Deitatis. Nota autem, quod hic auctor non loquatur de Deitate realiter sumpta; sic enim sumitur ut identificata cum Sapientia, & veracitate, imò omnibus perfectionibus Divinis, quæ omnes, licet formaliter acceptæ, (in qua acceptione hæc agitur questio) non requirantur ad infallibilitatem, tamen ratione illarum duarum in ipsis inclusarum sufficerent. Sed loquitur Ripalda de Deitate formaliter sumpta, & quidem juxta mentem eorum auctorum, qui essentiam DEI constituunt, non in cumulo omnium perfectionum, sed in prædicatione aliquo particulari, e. g. ut diximus *tract. de DEO. n. 101. in ente à se.*

Sic autem arguit. Sola Deitas, præscindendo à sapientia, & veracitate DEI, ratione suæ excellentiæ, confert se ipsa tantam dignitatem, & auctoritatem suo testimonio, ut removeat omnem irreverentiam intellectus: atqui esset irreverentia intellectus, si dissentiret: ergo. Confirm. à pari. Siquis contradicat regi, etiam si hic non magis sapiens, aut verax sit, quam alius privatus homo, graviores tamen irreverentiam admittit, quam, si contradicat homini tantum privato; quia scilicet dignitas regia, præscindendo à sapientia, & veracitate, confert auctoritatem testimonio: ergo multò magis dignitas Divina, sive Deitas, confert talem auctoritatem suo testimonio, ut sit irreverentia ei non assentiri.

106. Resp. dist. ma. Sola Deitas confert talem auctoritatem testimonio suo, immediatè, formaliter, & ratione sui. neg. ma. radicaliter, secundariò, & ratione attributorum. conc. ma. & omissa. min. neg. conf. si enim Ripalda tantum velit, in Deitatem committi aliquam irreverentiam, non credendo DEI testimonio, sicut e. g. committitur in patrem, quando per injuriam filius ejus vocatur mendax, nihil probat; nam sicut pater non reddit formaliter verum testimonium filii, nec primariò in eo casu læditur: ita etiam Deitas formaliter accepta, per eam irreverentiam dissensus non primariò læditur, nec ipsa formaliter ratione sui reddit testimonium Divinum infallibile. Unde, siquid velit Ripalda probare, debet probare, quòd primariò, & immediatè ratione sui lædatur Deitas, & consequenter, quòd ipsa primariò, & immediatè ratione sui, conferat eam auctoritatem, vel dignitatem infallibilitatis testimonio Divino; hoc enim est, quòd negamus: & dicimus, quòd Deitas formaliter sumpta, non immediatè, sed mediatè tantum (in sensu formali, quo loquimur) conferat eam auctoritatem, vel dignitatem, quatenus scilicet ipsa est radix sapientiæ, & veracitatis.

Si enim DEUS per impossibile, nec sapiens, nec verax esset, non esset irreverentia,

ei non assentiri: modò autem, cum talis sit, utique ei non assentiri est irreverentia: verum ista non immediatè in sensu formali opponitur Deitati, sed sapientiæ, & veracitati, & ratione istarum immediatè movemur ad reverendum testimonium DEI, & ab eo per dissensum inhonorando abstinemus. Ex quo ulterius sequitur, quòd Deitas non immediatè infallibilizet testimonium DEI, sed tantum mediatè, & radicaliter: atqui objectum formale fidei non est id, quòd mediatè tantum, & radicaliter, infallibilizat testimonium DEI, sed quòd istud immediatè infallibilizat; sicut enim actus fidei est immediatè in se, & formaliter infallibilis, ita etiam niti debet motivo, seu objecto, immediatè in se, & formaliter infallibili.

107. Quòd ulterius explicatur hoc exemplo. Coloratum est objectum visus, quatenus habet colorem: colorem autem habet juxta antiquos, quatenus habet talem mixtionem primarum qualitarum: vel juxta multos recentiores, quatenus habet exigentiam intrinsecam talis, vel talis superficiæ: & tamen coloratum non est objectum visus, quatenus habet mixtionem primarum qualitarum, vel quatenus habet eam exigentiam intrinsecam (nam neutra incurrit in oculos, aut videtur) quia scilicet coloratum non est objectum visus secundum radicem coloris, seu visibilitatis, sed secundum ipsam formalem visibilitatem, seu ipsum colorem. Pariter, licet testimonium DEI sit credibile fidei Divina; quia habet infallibilitatem ex veracitate Divina in cognoscendo, & dicendo: & hanc infallibilitatem habeat, quatenus est à Deitate, non tamen est objectum fidei, quatenus est à Deitate; quia non est objectum secundum radicem infallibilitatis, sed secundum ipsam formalem infallibilitatem.

Hinc nullius momenti est iste syllogismus: *DEUS testificans est motivum formale fidei, quatenus est summè sapiens, & summè verax: sed est summè sapiens, & verax, quatenus est DEUS: ergo est motivum formale fidei, quatenus est DEUS:* nam infertur in conclusione terminus, scilicet *motivum formale fidei, quatenus est DEUS,* qui non fuit positus unquam in præmissis. Sed nec reductivè bonus esse potest hic syllogismus, ut patebit, si quis experiri velit: & ratio clara est; quia ille terminus *quatenus DEUS* sumitur æquivoce, & prima vice in minore significat reduplicationem causalem: in conclusione autem significat reduplicationem formalem: mutatur igitur suppositio illius termini. Falsitas adhuc magis patet ex isto simili syllogismo: *Objectum est visibile formaliter, quatenus habet colorem: sed habet colorem, quatenus habet mixtionem primarum qualitarum: ergo est visibile formaliter, quatenus habet mixtionem primarum qualitarum:* vel ex hoc: *Murus est formaliter albus, quatenus habet albedinem: sed habet albedinem, quatenus DEUS voluit, eum esse album: ergo est formaliter albus, quatenus DEUS voluit, eum esse album:* qua ratione esset formaliter

ter albus per ipsum decretum DEI, quod est clarè falsum.

108. Recentior aliquis (qui tamen videtur potius quoad modum loquendi, quam quo ad rem ipsam à nobis differre, cum tantum velit, fidem aliquo modo mediatè resolvi in Deitatem, imò in obliquo tantum, dicatque tandem, DEUM quàm DEUM esse principium loquens, cui creditur, non verò rationem formalem, ob quam creditur) hic, inquam, recentior vult dare disparitatem inter colorem, ac mixtionem primarum qualitarum respectu visus, & infallibilitatem, ac Deitatem respectu fidei; ait enim, cognitionem intuitivam coloris haberi per species intuitivas, evidentes, & immediatas: & hinc talem cognitionem non debere resolvi in aliud motivum: at verò cognitionem Divinae auctoritatis haberi aliquando posse ex ipsa Deitate, & tunc posse resolvi fidem mediatè in Deitatem.

Sed contra est 1. Nos tantum fecimus paritatem in hoc, quòd, licet aliqua forma derivetur ab alio, tanquam à sua radice, aut causa, vel quasi causa, non tamen denominatio formalis etiam formaliter derivetur ab eodem illo alio: ad quod parum facit, an forma evidenter innotescat, an non. 2. Etsi cognitio muri albi non sit evidens, tamen resolvi nequit in decretum DEI, tanquam in objectum formale. 3. Quàm parum mixtio primarum qualitarum potest esse objectum formale visus, tam parum Deitas, formaliter sumpta, potest esse objectum actus fidei; quia, sicut visio essentialiter exigit pro objecto immediato colorem, ita fides Divina essentialiter exigit infallibile testimonium: hoc autem non habetur formaliter, sed tantum radicaliter, à Deitate formaliter tali. Unde actus, qui sola niteretur Deitate, non esset actus fidei, sed scientiæ, vel conclusionis Theologicæ, cujus objectum utique potest esse Deitas. 4. Sicut Deitas potest esse objectum actus alterius, distincti ab actu fidei, qui tamen mediatè potest servire ad actum fidei: ita mixtio primarum qualitarum potest esse objectum alicujus cognitionis, quæ etiam aliquo modo potest servire mediatè, saltem suadendo, ad visionem eliciendam: sed non quarimus modò de actu tantum mediato.

109. Quod attinet ad confirmationem, n. 105. adductam à pari, omitto, quòd contradicere exterius, seu publicè, aut in faciem, regi, sit irreverentia; quia est aliqualis inobedientia, vel certè minor reverentia (nam tacere saepe oportet, si rex quid dicat, etsi evidenter sciamus, esse falsum: quo casu utique non possumus ei assentiri) At verò ad interiorem assensum nos non movet regia dignitas, nisi radicaliter, quatenus eo ipso, quòd aliquis populo regendo præfectus sit, supponitur, habere majorem sapientiam, & veracitatem, quàm alii; ut enim potestate, ita etiam his præsertim virtutibus deberet præcellere. Certè est longè turpius, si rex mentiatur, vel aliquid ad suum officium perti-

nens nesciat, quàm si nesciat tale quid privatus. Si autem sciremus, regem frequenter mentiri, ei etiam ut regi difficilius assentiremur, quàm homini privato, sapienti, atque veraci. Imò, si e.g. rex adhuc puer sit, vel vi morbi factus fuerit amens, certè, durante pueritia, vel amentia, non esset irreverentia ulla, ejus dictis interiùs fidem negare.

110. Replicabis cum aliis recentioribus, non requiri indispensabiliter ad fidei motivum utramque hanc veritatem; si enim DEUS per impossibile semper deciperetur, cognoscendo res aliter, ac sunt in se, & simul semper mentiretur, hoc est, aliter eas diceret, ac cognoscit, tunc semper, & infallibiliter, diceret verum, sine utraque illa veritate: ergo posset etiam illi credi. Resp. neg. conf. In tali casu nunquam posset credi DEO; quia credere est assentiri ob auctoritatem, & meritum loquentis: atqui semper deceptus, & mendax, nullam habet auctoritatem, aut meritum, quod moveat ad assensum; unde in eo casu non assentiretur per fidem, sed per aliquem discursum, per quem deduceres ex duobus illis principiis (scilicet, quòd DEUS semper fallatur, & semper mentiretur) rem tamen materialiter se ita habere, ut ipse dicit. Par est ratio, si scirem, aliquem esse insipientem, & mendacem, ac cupere mentiri, DEUM tamen nolle cum eo concurrere ad loquendum, nisi quando ratione insipientiæ suæ, & simul mendacitatis, materialiter verum diceret; non enim tum assentiretur per fidem humanam, ejus auctoritate nitentem, sed per alium actum e.g. conclusionis, inferendo ex decreto Divino, & verbis illius hominis, rem dictam ita se habere.

111. Replicabis denuo, non requiri summam veritatem in cognoscendo, sed sufficere solam veracitatem in dicendo; si scilicet DEUS diceret, se nihil revelaturum, nisi quod certò sciat, ita se habere. Sed contra est 1. Si DEUS non esset infallibilis in cognoscendo, posset quis hoc ipso suspicari, an non falleretur in eo ipso, quòd ait, se certò cognoscere: & sic fides non amplius esset firmissima. 2. In hac suppositione intellectus statim agnosceret, eum, qui non esset infinite sapiens, non esse DEUM: adeoque non posset elicere actum fidei Divinae. Si dicas: ponamus, DEUM esse infallibilem, saltem quoad aliquas veritates, & has tantum revelare. Resp. Unde tibi potest constare, DEUM esse infallibilem quoad aliquas, & non quoad omnes veritates; nisi quia ipse dicit? At, si non est infinite sapiens, suspicio esse potest, quòd in hoc ipso fallatur, ut jam est dictum.

112. Dices. Etsi DEUS non esset infinite sapiens, tamen circa aliqua falli non posset; nam etiam homo non potest falli circa existentiam suam, circa cognitiones internas, quòd existant in mente: ergo saltem, si DEUS tale quid revelaret, possem ipsi credere, absque eo, quòd moverer ejus sapientiã. ita Haunoldus. l. 3. tr. 1. n. 61. Sed contra

est. Quod attinet ad cognitiones internas DEI, si ipse non esset infallibilis, eas non cognosceret reflexione certa; nam experimur, homines saepe actus suos reflexè non certò cognoscere; cum saepè dubitent, an tentationibus consenserint, an voverint, an hoc, vel illud iudicium habuerint &c.

Si velis dicere, hominem saltem directè cognoscere suam cognitionem, quatenus ipsa manifestat se ipsam, informando intellectum. Resp. hac ratione ipsam cognitionem esse particularem aliquam, & infallibilem cognitionem sui ipsius: adeoque etiam in ordine, ut ejus cognitionis revelatio sit infallibilis, debet adesse infallibilis aliqua cognitio, seu aliqua sapientia in cognoscendo. Quare ad fidem cuicumque revelationi adhibendam, nunquam sufficit sola veritas in dicendo: sed debet adesse semper etiam aliqua infallibilitas, saltem particularis, in cognoscendo: & ita etiam res se haberet, si DEUS in ea hypothesi revelaret suam existentiam; quia ad revelandam istam deberet praecedere cognitio ejus infallibilis; si enim ipsam non infallibiliter cognosceret, non posset eam revelare: vel, si etiam eam revelaret, ego non possem firmissimè eam credere, propter solum DEI testimonium; quia hoc non esset infallibile, nec mereretur meum assensum firmissimum, propter auctoritatem loquentis: sicut non meretur assensum dictum psittaci propter se, licet sit materialiter verum; unde in eo casu ego non crederem, strictè loquendo, existentiam DEI: sed assentirer illi, per aliquem discursum, vi cuius eam inferrem, ex eo, quòd nemo loqui possit, nisi existat.

113. Sed tamen etiam ista particularis infallibilitas, seu veritas in cognoscendo, non videtur sufficere ad actum fidei. 1. quia ad fidem Divinam non sufficit quælibet infallibilitas, sed, ut S. Thomas docet, debet esse infallibilitas primæ veritatis, hoc est, propria primæ veritati: primæ autem, & summa veritas, non petit tantum infallibilitatem particularem in cognoscendo, sed universalem, infinitam, DEO propriam. 2. juxta communissimam assensus formalis, & explicitus fidei respectu unius mysterii, est virtualis, & implicitus assensus omnium mysteriorum: ergo debet esse elicitus ex motivo se extendente ad omnia revelata: atqui hoc motivum, tantum constans particulari infallibilitate, non se extendit ad omnia revelata, ut patet: ergo. Et hinc etiam est, quod Suarez disp. 3. de fide. sec. 8. n. 7. & Gormaz de virt. Theol. disp. 3. n. 120. dicunt, scilicet, actus fidei omnes esse ejusdem speciei: licet in aliis virtutibus e. g. charitate, dentur actus specie diversi, ut docet idem Eximius disp. 1. de charit. sect. 3. n. 5. & Gormaz loco modo citato.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

114. **O**B. 1. Auctores etiam Catholici aliqui, ut dictum n. 53.

putarunt, DEUM saltem de potentia absoluta posse mentiri: & tamen ritè crediderunt: ergo non requiritur ad actum fidei Divina, tanquam objectum formale, summa veritas in loquendo. Resp. cum Gormaz. de virtut. Theol. n. 845. neg. conf. Auctores illi, quod speculativè docuere, practicè revocarunt: certè nunquam potuissent elicere assensum firmissimum, si cogitassent, se à DEO falli posse. Alii autem auctores, qui admittunt, DEUM posse errorem infundere, negant constanter, quòd ille error sit, aut possit esse locutio DEI, per quam DEUS aliquid testificetur: adeoque semper admittunt, requiri ad fidem veritatem summam in dicendo.

115. Ob. 2. Rudes homines Catholici verè credunt DEO, quin cogitent de complexo utriusque hujus veritatis: ergo istud non requiritur ad motivum fidei. Confir. Quamvis DEUS non revelasset suam veracitatem, tamen posset revelare alia: sed tunc ista non crederentur ob veracitatem: ergo, Resp. dist. antec. Rudes credunt, quin de isto complexo cogitent explicitè, conc. ant. quin cogitent implicitè, neg. ant. & conf. Iidem rudes, & alii etiam, quando homini credunt, non cogitant explicitè, eum esse sapientem, & veracem: sed implicitè tantum, quatenus ejus testimonium verum existimant: ita autem cogitant quoque de sapientia, & veracitate Divina, quatenus scilicet Divinum testimonium infallibile credunt: quale esse non posset sine illo complexo. Quomodo autem rudes semper, saltem implicitè, cogitent de DEO, ejusque testimonio, quando eliciunt actum fidei formalem, dicemus infra à n. 456.

Ad confir. dist. ma. quamvis DEUS non revelasset suam veracitatem signatè, tamen posset revelare alia. conc. ma. quamvis non revelasset eam exercitè, neg. ma. & dist. proportionaliter. mi. neg. conf. Signatè revelatur aliquid, de quo habetur expressa revelatio, ejus mentionem reflexè faciens: & talis de facto habetur etiam de veracitate Divina, ut videre est n. 54. Si non habetur revelatio signatè talis, habetur revelatio exercitè talis, quæ tunc datur, quando aliquid non quidem reflexè dicitur in actu signato, sed tamen dicitur in actu exercito, per ipsam revelationem de alio objecto, ut rectè tradit Eximius disp. 3. de fide. sect. 12. n. 12. Sed de hoc iterum plura n. 159.

116. Ob. 3. Posset dici, quòd una quidem ex his duabus perfectionibus DEI formaliter requiratur ad motivum fidei, altera verò tantum in obliquo connotetur: ergo. Resp. neg. ant. quia neutra se sola est tota forma denominans testimonium infallibile; nam, sive præcindatur à sapientia, sive à veracitate, infallibilitas deficit; unde utraque formaliter, & constitutivè, requiritur. Si quis vellet asserere, unam tantum esse connotatum, deberet is ostendere, quòd ab altera jam habeatur formaliter tota infallibilitas, & quòd illa prior tantum sit aliquod præsuppositum, aut consequens ad formam; & sic se habet juxta nos Deitas, sine qua formaliter

maliter jam habetur forma infallibilizans: quamvis ipsa sit radix praesupposita ad sapientiam, & veracitatem, quae sunt forma.

117. Ob. 4. Scripturae, & Patres, passim revocant fidem nostram ad DEUM: ergo motivum formale est Deitas. Resp. dist. ant. revocant ad DEUM in sensu reali acceptum, conc. ant. ad DEUM in sensu formali acceptum, seu ut praesens ad sapientiam, & veracitatem. neg. ant. & conf. hoc ipso enim, quod Scripturae, & Patres, revocent fidem ad DEUM, supponunt, eum esse summè sapientem, atque veracem. Nec ideo, quod utantur hoc termino *DEUS*, intelligunt eum in abstracto sumptum, ita, ut Deitas sola tanquam motivum formale intelligi debeat; ad has enim subtilitates Scripturae, & Patres, non attendunt; alias etiam dominium DEI assignarent pro objecto formali fidei; cum prophetae sepius clamant: *Hec dicit Dominus*: quod assignare, licet placeat Guilielmo Parisiensis, aliis tamen ut plurimum displicet.

118. Ob. 5. Deitas removet omnem imperfectionem à DEO: ergo etiam falsitatem, adeoque reddit ipsum hujus incapacem: ergo reddit testimonium ejus infallibile, & fide Divina credibile. Confirm. Deitas exigit, ut DEUS nunquam loquatur, nisi praecedente iudicio infallibili, & conformi cum objecto: imò exigit, ut dictum ejus semper sit conforme objecto; nam opposita semper essent imperfecta: ergo ob solam Deitatem possumus firmissime assentiri Divino testimonio. Resp. 1. hoc argumento probari, etiam omnipotentiam, vel bonitatem Divinam, esse objectum formale fidei Divinae; nam omnipotentia quoque, & bonitas DEI, sunt impossibiles, sicut Deitas, cum omni imperfectione, adeoque etiam cum falsitate, ut consideranti patebit.

Resp. 2. in forma. dist. ant. Deitas realiter accepta removet omnem imperfectionem à DEO. conc. ant. formaliter accepta. subdist. removet omnem imperfectionem formaliter, & immediatè per se ipsam. neg. ant. radicaliter, & mediatè, per perfectiones, quas sibi exigit identificatas. conc. ant. & sub ead. dist. conc. vel neg. utramque conf. Deitas realiter accepta etiam dicit sapientiam, & veracitatem, adeoque realiter reddit testimonium credibile fidei Divinae: at non est quaestio de Deitate realiter accepta, sed de formaliter accepta: hæc autem, seu ratio entis à se, non formaliter, & immediatè per se ipsam, removet falsitatem: sed tantum radicaliter, quatenus exigit sapientiam, & veracitatem.

119. Sicut enim in genere physico aqua non excludit formaliter ratione sui calorem, sed ratione frigoris, quod exigit: & sicut decretum DEI non est ratione sui dealbati-vum parietis, sed ratione albedinis, quam exigit: ita pariter Deitas non immediatè, sed mediante sapientia, exigit tale iudicium, aut tale testimonium: imò neque veracitas, formaliter accepta, exigit immediatè ratione sui iudicium prævium infallibile, sed tantum mediante sapientia, quam

sibi petit identificari. Non autem est objectum formale fidei illud, quod tantum radicaliter, & mediatè, reddit infallibile testimonium, sed quod illud reddit infallibile immediatè, & formaliter, ut dictum 22. 106.

Hinc neque admittendum, quod veracitas humana ideo formaliter in sua linea sit imperfecta; quia non exigit prævium iudicium infallibile, vel dictum conforme, non tantum menti, sed etiam objecto; nam ob hanc rationem tantum est realiter imperfecta, & extra suam lineam: intra suam lineam autem est imperfecta; quia non necessitat ad conformandum dictum menti; unde veracitas, non tantum conformans dictum menti, sed etiam objecto, vel exigens prævium iudicium infallibile, non est propterea in sua linea, & formaliter, sed tantum extra suam lineam, & realiter, perfectior, quam humana, quæ ista non facit, nec petit. Ad confirm. neg. conf. quia, ut modo dictum, objectum formale fidei non est, quod tantum exigit testimonium infallibile, sed quod illud immediatè, & formaliter, tale reddit.

120. Ob. 6. Cum assensu fidei, præstito DEO testificanti, stat dissensus rei testificatae: hoc est, possum dicere: *Credo, DEUM hoc dicere: non tamen credo, ita rem se habere*: quia ultra obsequium assensus, præstiti DEO testificanti, datur novum obsequium meritorium assensus præstandi rei testificatae: atqui, si fides niteretur sapientia, & veracitate Divina, & jam præstitus esset assensus DEO testificanti, non amplius esset meritorius assensus rei testificatae; quia hic assensus non esset amplius liber; nam necessario assentimur rei dictæ à summè sapiente, & summè veraci; cum res sit evidenter vera: ergo. Resp. neg. ma. Assentiri enim, seu asserere per actum fidei, quod DEUS aliquid dixerit, & simul negare, quod illud sit verum, est simul elicere actum fidei, & simul peccare graviter contra fidem, quæ non stant simul: sicut non possum simul habere spem in DEUM, & simul desperare; unde ille assensus saltem non esset actus fidei Divinae: quo negato, ruit totum argumentum.

Meritum autem, seu obsequium actus fidei, non videtur stare in eo, quod adversarius assignavit: sed in eo, quod, cognita per motiva credibilitatis revelatione Divina, voluntas liberè imperet actum firmiter, quam mereantur illa motiva prævia, & eum quidem innixum Divino testimonio: qualem, quod voluntas possit imperare, sumitur ex Innocentio XI. oppositum damnan- te in propositione 19. quæ sic habet: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Sed de hoc plura inferius.

121. Ob. 7. Actus fidei potest niti, tanquam objecto formali, fidelitate, & omnipotentia DEI: ergo non nititur necessariò sapientia, & veracitate. antec. prob. si quis sciat, DEUM esse omnipotentem, adeoque omnia

omnia posse, simulque fidelem in servandis promissionibus Divinis, etsi DEUS non esset infinite sapiens, vel verax: ergo. Confirm. In humanis, si quem scimus posse, & simul fideliter velle, implere suam promissionem, huic facillimè credimus, etiamsi non cogitemus de ejus sapientia, & veracitate: ergo pariter possumus credere promissionibus Divinis.

Resp. neg. antec. ad prob. neg. antec. si enim alicui non constet, an DEUS verè internè promiserit, ex fidelitate, & omnipotentia, non potest inferre, rem certò futuram; nam, si DEUS internè non promississet, non ageret, contra fidelitatem, non implendo promissionem; unde debet certò constare, quòd DEUS internè promiserit. Jam hoc potest constare, vel ex aliis indiciis, distinctis à testimonio DEI: & actus, iis nixus, non erit actus fidei; quia hic indispensabiliter exigit testimonium DEI: vel potest constare ex testimonio DEI: & ut ex hoc constet certissimò, prout ad fidem Divinam requiritur, debet istud ratione sapientia, & veracitatis Divinae infinita, esse infallibile. Ad confirm. neg. ant. Aliud est, quòd fortè per discursum aliquem inferamus, rem esse futuram: aliud, quòd credamus; ad hoc enim requiritur etiam testimonium humanum, & tale saltem, ut iudicetur prudenter, hic & nunc non fallere.

122. Dices 1. Ergo neque sufficit sapientia, & veracitas; quia, si DEUS promitteret in futurum aliquid se facturum, deberet credens etiam scire, quòd DEUS non esset mutabilis; alias non sciret, an sit certò futurum. Resp. neg. illat. Immutabilitas in hoc casu est objectum materiale revelatum, non autem formale, reddens revelationem infallibilem: sicut etiam ipsam decretum DEI promissivum; DEUS enim eo ipso, quòd revelet, aliquid se facturum, revelat suum decretum immutabile: imò etiam revelat omnipotentiam suam, seu revelat, se posse omnia, quæ prædicat, vel promittit; nam, cum DEUS sit infallibilis in cognoscendo, & simul omniscius, eo ipso etiam cognoscit, se esse in suis decretis immutabilem, & rem ipsam esse futuram: & hæc omnia simul revelat: & hæc ejus revelatio, vel testimonium, redditur formaliter infallibile ab illa ipsa cognitione, qua ea omnia cognoscit, & à veracitate, qua omnia dicit, prout cognoscit: at verò ab immutabilitate, omnipotentia &c. redditur tantum mediata, & radicaliter certum, vel infallibile testimonium DEI, sicut à Deitate.

123. Dices 2. Fides Abrahamæ, quæ utique Theologica erat, nitebatur tantum Divinis promissionibus; sic enim dicitur ad Rom. 4. v. 20. *In repromissione etiam DEI non habitarit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam DEO, plenissime sciens, quia, quæcunque promissit, potens est & facere*: sic etiam Beatissima Virgini Gabriel Angelus motivum ad actum fidei proposuit omnipotentiam DEI. Luc. 1. v. 37.

Quia non erit impossibile apud DEUM omne verbum: & similia plura possent ex Scripturis afferri: ergo. Resp. 1. Juxta multos Doctores, & probabiliter etiam juxta D. Thomam, ut videre est apud Gormaz de virt. Theol. n. 214. fidelitas nihil aliud est, quam veracitas in loquendo: & hinc etiam dicitur psal. 18. v. 8. Testimonium Domini fidele. & psal. 110. v. 8. Fidelia omnia mandata ejus. & Christus dicitur Apoc. 1. v. 5. Testis fidelis; unde niti fidelitate esset niti veracitate in dicendo: sed quia hæc sola non sufficit, & juxta Gormaz loc. cit. plures auctores non admittunt identitatem harum virtutum

124. Resp. 2. neg. ant. Ibi Scriptura non assignat immediatum objectum formale actus fidei, sed tantum motivum volendi credere; nam, quando quis, vel per actum fidei prævium, jam credidit omnipotentiam, & fidelitatem DEI, tanquam objectum materiale, vel eas per actum etiam inferiorem cognovit: postea autem audit, DEUM hoc promississe, tunc utique illa quæcunque cognitio prævia potest ipsum movere, ad volendum credere aliquod novum objectum promissum, e. g. promissam incarnationem Divinam, non propter fidelitatem DEI, sed propter revelationem, & testimonium DEI, quo DEUS testatur, se velle suo tempore mittere filium suum in carne; nam, si non crederet, DEUM esse omnipotentem, fortè putaret, incarnationem non esse possibilem: adeoque non posset credere Divinae revelationi; & pariter si non judicaret, DEUM esse fidelem, fortè putaret, DEUM sua promissa non impleturum, adeoque incarnationem non futuram. Unde hi actus prævii etiam remouent impedimenta actus fidei: attamen eorum motiva non sunt immediata objecta formalia fidei: sed tantum radicaliter, & mediata, aliquo modo concurrunt. Aliquando etiam omnipotentia DEI, per fidem credita, potest movere voluntatem ad opera difficilia, e. g. Abrahamum ad immolandum Isaacum: & hac ratione dicitur Abraham fide omnipotentia confortatus.

125. Ob. 8. Saltem existentia DEI non potest credi propter testimonium DEI: ergo. prob. ant. existentia DEI est prior revelatione; prius enim debet DEUS existere, quam loquatur: & prius debet esse cognitus ut existens, quam ut loquens; nam nisi prius sciam, aliquem existere, nunquam assentiri poterò, quòd loquatur: ergo. Confirm. Existentia DEI est evidens, & testimonium DEI non est evidens: ergo non creditur illa propter istud. Resp. neg. ant. ad prob. conc. 1. p. ant. dist. 2. p. DEUS debet prius esse cognitus ut existens, per actum supernaturalem fidei. neg. ant. per actum naturaliter evidentem, vel conclusionem aliquam Theologicam, vel quemcunque alium actum. om. ant. & neg. conf.

Dixi: omitto antecedens; quia potest sapere contingere, ut DEUS ut existens, & ut loquens, simul proponatur per idem testimonium Divinum. Quòd si autem aliqua noticia

DEI præcedat, illa non est actus fidei; quia hic non potest elici, nisi ex motivo Divini testimonii; unde etiam, si assentiremur existentiae DEI, vel sapientiae, & veritati; eoquod DEUS nos elevasset ad visionem intuitivam istarum perfectionum, non eliceremus actum fidei: multò igitur minùs ille actus viatoris, affirmans existentiam DEI ante ejus testimonium, est actus fidei: sed est actus alterius speciei, spectans ad pravias dispositiones ad fidem, seu ad applicationem motivi fidei.

Quòd autem existentia DEI sit prior ad ejus locutionem, nihil probat contra nos; nam & causa est prior effectu, & tamen potest cognosci causa ex effectu: & vel maxime, quod est intentionaliter prius respectu alicujus quoad unum actum, potest esse intentionaliter posterius respectu ejusdem rei quoad alium actum, ut est evidens. Ad confirm. conc. ant. neg. conf. Multa evidentia creduntur, quanquam non credantur ob evidentiam: scilicet possum assentiri eidem rei per diversos actus, habentes diversa motiva, tum evidentia, tum non evidentia, praesertim si motiva non evidentia exuperent ratione certitudinis supernaturalis, motiva evidentia.

126. Ob. 9. Ignotius non potest esse ratio cognoscendi aliquid notius: sed testimonium DEI est aliquid ignotius, quam existentia DEI: ergo testimonium DEI non potest esse ratio cognoscendi existentiam DEI: adeoque hæc non potest credi ob testimonium DEI. Confirm. 1. Nemo audiens hominem loquentem credit ob ejus testimonium, quòd existat: ergo neque audiens DEUM loquentem credit, eum existere ob ejus testimonium. Confirm. 2. Ipsa prima veritas, & infallibilitas DEI, non est credibilis ob testimonium: ergo actus fidei non universaliter elicitur ex hoc motivo. ant. prob. alias prima veritas crederetur propter se ipsam, seu per circulum vitiosum: hoc est absurdum: ergo. Resp. neg. ma. cum enim eadem res possit cognosci, & affirmari ex diversis motivis, potest utique aliquid etiam notius, seu ex alio fundamento evidentius, affirmari ob motivum ignotius, hoc est, obscurius propositum. Nec id imprudenter contingit in fide; tum quia certitudo fidei, ut infra dicemus, major est, quam certitudo actus naturalis, etiam metaphysicè evidentis; tum quia actus fidei habet suum meritum supernaturale; tum quia proponuntur etiam in Scripturis talia credenda, e. g. quòd omnibus hominibus sit moriendum.

Ad 1. confirm. om. ant. neg. conf. quia, cum audio loquentem, ipsa locutio, non ut testimonium, sed tanquam purus effectus vitalis cause suæ, jam metaphysicè me certificat de vita loquentis; unde ordinariè effert superfluum, assentiri ob testimonium hominis fallibile, quòd est multò inferius motivum: at non ita se habet testimonium DEI, quòd est motivum longè firmitus, quam sit omnis ratio naturalis. Ad 2. confirm. neg. ant. ad prob. neg. ma. Creditur qui-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

dem prima veritas, imò & revelatio, propter se ipsam: non tamen ideo ambulatur vitioso in circulo, sed potiùs in hoc motivo sistitur gradus, ut infra agendo de resolutione fidei pluribus ostendemus. Et hæc de objecto formali fidei increato satisfusè: jam de creato agendum.

QUESTIO III.

De Objecto Formali Fidei Creato.

ARTICULUS I.

An Revelatio Externa sit Objectum Formale Fidei,

127. **E** Sparza. l. 6. de virt. Theol. q. 15, a. 2. cupiens conciliare omnes auctores circa sententiam

de objecto, seu motivo formali fidei, duplicem adstruit revelationem DEI: unam increatam, æternam, & DEO intrinsicam, quam vocat *revelationem activam*, atque a. 3. asserit, eam nec virtualiter distingui à voluntate DEI libera, aliquid exterius in tempore revelandi: alteram, quam vocat *revelationem passivam*, atque, consistere in aliqua entitate creata: sive hæc sit illustratio interior, immissa animo, ut contingit in prophetis: sive sit vox, aut aliquid aliud signum exterius, quo DEUS creaturis suum conceptum, de hac, vel illa re, simulque rem ipsam manifestat. Et illam quidem revelationem activam ait esse parziale motivum fidei: sed de passiva postea q. 16. a. 12. ait, certum esse, quòd non sit motivum ad assensum: at quomodo certum esse potest, cujus oppositum gravissimi auctores tradunt?

128. Dico 1. Revelatio illa, ab Esparza dicta activa, non est propriè, & strictè dicta revelatio: sed revelatio Divina, propriè dicta, est locutio aliqua DEO extrinseca, & creata manifestatio Divini conceptus. Ita Suarez, Valentia, Gormaz, & communiter nostri. Prob. 1. ex S. Thoma, qui 1. p. q. 107. a. 1. in corp. ait: *Nihil enim est aliud loqui ad alterum, quam conceptum mentis alteri manifestare*: sed illa revelatio activa, DEO interna, non est manifestatio conceptus Divini; cum nemini ex se sit nota, aut intellecta, nisi per aliud signum creatum manifestetur: ergo. Confirm. 1. ex eodem S. Doctore. q. 18. de verit. qua est de cognitione primi hominis &c. a. 3. in corp. ubi dividit revelationem in internam, seu illam, quæ fit per internam inspirationem: & in externam, seu illam, quæ fit, aut per voces prophetarum, aut Scripturam, aut traditionem: quæ utraque est creata, & DEO externa: nec mentionem ulli facit alterius revelationis DEO intrinseca: ergo.

129. Prob. conclusio 2. Scripturæ, Concilia, & Patres, per revelationem Divinam ubique intelligunt locutionem DEI ad nos directam: atqui hæc non est revelatio illa activa, sed passiva creata: ergo. Confirm. 1.

E

U

Ut fatetur Elparza, revelatio activa DEO-intrinseca, aliud non est, quam decretum, seu volitio DEI, aliquid nobis manifestandi, vel loquendi, aut revelandi: atqui volitio loquendi, vel revelandi, non est locutio, aut revelatio: sicut volitio comedendi non est comestio, & volitio sanctificandi non est sanctificatio, ut clarè colligitur ex Tridentino *sess. 6. c. 7.* ergo. Confirm. 2. Revelatio illa activa, DEO immanens, est ab aeterno: atqui revelatio DEI strictè talis, non est ab aeterno: ergo. prob. mi. DEUS non est ab aeterno loquens creaturis: cur enim locutus fuisset, quando nemo audivisset? ergo. Certè, sicut decretum condendi mundum, ab aeterno existens, non denominat DEUM ab aeterno creatorem, ita nec volitio revelandi, ab aeterno existens, denominat DEUM ab aeterno revelantem.

Confirm. 3. Per revelationem Divinam hic non intelligitur locutio purè mentalis, qua DEUS sibi loquitur ad intra (sicut etiam homo potest sibi ipsi loqui, dum se convertit ad actu considerandum, quod habitualiter novit, & in se format conceptum rei, qui verbum mentis dicitur) sed juxta Scripturam, Concilia, & Patres, intelligitur hic per revelationem locutio ad nos directà: atqui hæc non potest explicari, nisi dicatur, quod sit aliquod signum manifestativum conceptus Divini, à DEO distinctum, eique extrinsecum: ergo. Confirm. 4. Locutio ad alterum strictè dicta debet esse signum extrinsecum, distinctum à conceptu loquentis, quod innotescat ei, ad quem locutio dirigitur: ergo etiam revelatio, seu locutio DEI, directà ad nos, debet esse tale signum extrinsecum, distinctum à conceptu DEI. prob. ant. aliàs non est explicabile, in quo stet ratio mendicij; nam hæc in eo stare juxta omnes dicitur, quod locutio sit conceptui in mente existenti contraria: si autem locutio jam staret in ipso conceptu, non posset esse contraria conceptui: ergo.

130. Dico 2. Revelatio ista, propriè dicta, seu creata, est partiale motivum Divinæ fidei. ita S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. Suarez, Vasquez, Turrianus, Molina, & communiter nostri, plurèsq; alii. Prob. 1. Scripturæ ubique pro motivo fidei assignant testimonium, locutionem, revelationem, enarrationem, sermonem Divinum &c. sed, nisi verba hæc valde torqueantur, à proprio in alienum sensum, planè significant manifestationem aliquam creatam; cum, (ut hucusque probatum) actus internus DEI, nec sit testimonium, nec locutio, nec sermo, nec manifestatio &c. respectu nostri: ergo. ma. prob. omnibus textibus. n. 38. citatis.

Confir. 1. Testimonium externum DEI, seu revelatio, ut vocatur passiva, juxta Scripturas non est pura conditio, applicans motivum formale: ergo est partiale motivum. ant. prob. Scripturæ illi testimonio, seu externæ manifestationi, tribuunt prædicata, quæ conveniunt soli motivo fidei: ergo. prob. ant. testimonium illud dicitur in Scripturis esse verum, esse majus testimonio

humano, esse æternæ veritatis, adeoque dignum assensu firmissimo: atqui hæc non conveniunt ei, quod est tantum applicatio motivi, sed conveniunt soli motivo fidei: ergo. Confirm. 2. Nec juxta Scripturas, nec juxta rationem, ad motivum fidei sufficit aliquid tantum infallibiliter connexum cum re, sed debet esse infallibile dicens: atqui hujus concreti *infallibile dicens*, etiam est pars ipsa dictio, seu revelatio propriè dicta: ergo. ma. est clara, tum ex Scripturis, quæ semper exigunt ad fidem dictum, vel testimonium: tum ex ratione allata n. 39. quia per hoc distinguitur fides ab aliis assensibus intellectualibus. mi. etiam est clara cuilibet, qui ad regulas logicas illud concretum novit resolvere in subiectum, & formam.

131. Prob. 2. conclusio, & præoccupatur simul responsio adversariorum. Fides semper assentitur mysteriis, vel objectis; quia sunt dicta, vel revelata à DEO: atqui illa particula *quia* (ut rectè notat Gormaz de virt. Theolog. n. 251.) etsi sæpe respectu aliarum potentiarum denotet tantum conditionem, tamen respectu intellectus, elicientis propositionem causalem, semper denotat motivum: ergo respectu intellectus, elicientis actum fidei (qui est propositio causalis, habens pro causa testimonium DEI) e. g. respectu intellectus elicientis hunc actum: *Credo incarnationem; quia DEUS dicit*: illud *quia* denotat, dictum Divinum esse motivum illius actus, conf. patet. ant. prob. etsi voluntas amans bonum, quia cognoscit, non habeat pro motivo cognitionem: & ignis comburens, quia applicatus, non habeat applicationem pro concausa, sed tantum pro conditione: tamen in istis propositionibus causalibus: *Voluntas amat bonum; quia est cognitum: & Ignis comburit; quia est applicatus*: cognitio, & applicatio, est verum objectum formale motivum respectu intellectus, elicientis eas propositiones causales: & quæ sunt tantum conditiones respectu voluntatis, vel ignis, sunt vera motiva respectu intellectus: ergo non est paritas ab aliis potentiis ad intellectum, elicientem propositiones causales.

Prob. ant. Juxta omnes summulas propositio, quæ habet particulam *quia*, est causalis, & per illam particulam denotatur ratio, seu motivum assentiendi: ergo. Et sanè intellectus ex eo, quod voluntati proponatur bonum per cognitionem, & igni per applicationem admoveatur e. g. stupa, movetur ad affirmandum, dari amorem, & combustionem: & si deberet per syllogismum hoc probare, pro medio termino, id est, pro motivo suo, assumeret cognitionem, & applicationem. Hinc, quamvis e. g. cognitio, non sit causa amoris, tamen est causa, vel motivum propositionis affirmantis, eum dari.

132. Dices. In hac propositione: *Intellectus agit; quia est applicatus*: applicatio non est motivum respectu intellectus agentis: ergo.

go. Resp. dist. ant. applicatio non est motivum respectu intellectus, hanc propositionem causalem elicentis. neg. ant. non est motivum respectu intellectus alterius, qui non elicit hanc propositionem, sed de quo, tanquam de objecto, dicitur, eum aliud quid agere. conc. ant. & neg. conf. Dixi enim tantum, quod respectu intellectus, elicentis propositionem causalem, illa particula quia denoret motivum, in ordine ad assensum illum causalem (& talis semper est intellectus, elicentis actum fidei, seu credens objectum; quia DEUS dicit) non verò dixi, quod illa particula quia denoret semper motivum respectu cuiuscunque intellectus, non elicentis propositionem causalem, sed tantum se habentis per modum objecti, de quo alius quidam propositionem causalem affirmat.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

133. **O**B. 1. contra primam conclusionem. Illa est locutio, seu revelatio proprie dicta, à qua res dicta habet veritatem: sed hanc non habet à manifestatione, seu revelatione creata externa: ergo. prob. min. revelatio creata, seu verba extrinseca, sunt indifferentia ad verum, vel falsum: ergo ab his non habet res dicta veritatem. Resp. 1. neg. ma. nam utique locutio falsa est locutio proprie dicta, & vera in essendo, licet non sit vera in dicendo. Resp. 2. dist. ma. illa est locutio proprie dicta, à qua præcisè nudè in se sumpta habet res dicta veritatem. neg. ma. à qua ut informata auctoritate infallibili dicentis habet veritatem. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. dist. ant. verba illa, nudè sumpta, sunt indifferentia ad verum, vel falsum. conc. ant. ut informata auctoritate DEI. neg. ant. & conf.

Si enim DEUS illa verba assumat, & sua auctoritate extrinsecè informet, seu moraliter ipsi uniat suam infallibilitatem, non amplius sunt indifferentia, sed determinatissima ad veritatem; sicut, si homo gravis ea assumat, non quidem metaphysicè, vel physicè, tamen moraliter redduntur determinata ad verum. Quòd si etiam ille fallatur ex inculpatà ignorantia, tamen ejus auctoritate verba determinantur ad hoc, ut non sint mendacia, quamvis priùs in se, & nudè sumpta, indifferentia essent ad mendacium. Unde, licet talis non loquatur materialiter verum; quia ejus verba non sunt conformia objecto, tamen loquitur, ut Logici dicunt, formaliter verum, quatenus verba sunt conformia conceptui mentis.

134. Ob. 2. Psal. 61. v. 12. dicitur: *Semel locutus est DEUS: duo hæc audiivi:* atqui, si revelatio externa esset vera locutio DEI, non tantum semel fuisset locutus DEUS: ergo. Resp. retorqueo argumentum *Ad Hebr. 1. v. 1.* dicitur: *Multifariam, multisque modis, olim DEUS loquens patribus*

in prophetis; novissime diebus istis locutus est nobis in filio: ergo DEUS sæpius locutus est: & cur hæc verba Apostoli *in filio* non sint explicanda etiam de locutione proprie dicta? Quare, ne isti textus sibi contrarii sint, conciliari debent: hinc resp. 1. dist. min. non tantum semel locutus fuisset DEUS ad extra. conc. min. ad intra. neg. min. & conf. illum textum Psalmistæ *Gormaz de virt. Theol. n. 242.* explicat de locutione DEI ad intra, non de qua loquitur Esparza, consistente in decreto DEI, & de qua *n. 127.* sed de locutione, per quam DEUS generavit Verbum Divinum. Firmatur responsio auctoritate D. Augustini *enarrat. in psal. 61. in ea verba* ita commentantis: *Apud se semel DEUS locutus est; quia unum Verbum genuit DEUS.* Ex illis autem ibi semel dictis dein per revelationem extrinsecam David duo illa audivit: scilicet, in DEO dari potentiam, & misericordiam, ut illa timeatur, in hac speretur.

135. Responderi probabiliter potest 2. DEUM fuisse semel, hoc est, aliquando immobiliter locutum; nam *semel* videtur etiam in hac significatione accipi; sic enim dicimus: *Fam semel dixi: quod semel factum, semper manet: semel dictum, semper dictum.* ita Bellarminus *in explan. psal. 61. & hunc locum*, citans S. Hieronymum, qui sic explicat: *Semel DEUS loquitur, & fit omnino, quod loquitur.* Ex hoc autem non sequitur, quod tantum semel, vel tantum una vice, DEUS locutus sit. Item *semel* etiam significat *summam*, vel *omnino* juxta Calepinum; unde potest fors dici, DEUM summam, vel omnino, aliqua aliquando dixisse, ex quibus David duo illa perceperit. S. Hieronymus pro illo *semel* ponit vocem *unum*; quia Hebræum vocabulum etiam juxta Bellarminum *loc. cit.* significat unum. Et hinc quoque Emanuel Sa ex S. Hieronymo vertit illa verba: *Unum mihi:* scilicet Davidi, locutus est DEUS: hoc autem unum non necessarîo negat aliud, sed ab eo præseindit.

136. Ob. 3. contra 2. conclusionem S. Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. *in corp.* ait de fide: *Si consideremus formalem rationem objecti, nihil est aliud, quam veritas prima:* ergo excludit revelationem creatam. Resp. dist. ant. nihil est aliud, quam veritas prima revelans, vel dicens. conc. ant. quam veritas prima nudè sumpta. neg. ant. & conf. Hæc est mens expressa Angelici; nam statim ibidem subjungit: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quia est à DEO revelatum.* & 2. 2. q. 5. a. 3. *in corp.* ait: *Formale autem objectum fidei est veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis Sacris, & doctrina Ecclesie.* & 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. ait: *Innititur enim fides nostra revelationi, Apostolis, & Prophetis facta, qui canonicos libros scripserunt.*

137. Ob. 4. Si revelatio creata esset objectum fidei, tunc fides haberet pro objecto formali aliquid creatum: sed sic non esset virtus Theologica: ergo. Resp. dist.

ma. fides haberet aliquid creatum pro objecto formali adaequato. neg. ma. pro inadaequato. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. potest enim virtus Theologica, si id requirat tendentia actuum ejus, habere aliquod parziale objectum formale quod creatum, modò alterum parziale objectum sit Divinum; nam sicut tamen adhuc sufficienter distinguitur à virtutibus moralibus; istae enim nec pro objecto formali quod partiali habent aliquid Divinum. Et sic spes (quae juxta omnes est virtus Theologica; eoque ejus actus sit desiderium fiduciale DEI possidendi) juxta communem Theologorum habet pro objecto formali quod DEUM auxiliantem, hoc est, præter ipsum DEUM etiam auxilia creata à DEO provenientia: vel etiam juxta plures Theologos (quia ejus actus est amor DEI, non quidem benevolentiae, sed concupiscentiae) habet pro objecto DEUM videndum, vel possidendum, hoc est, etiam visionem beatificam creatam, qua videtur, & intentionaliter possidetur DEUS. Aliud est de charitate Theologica, cujus actus ex sua tendentia nihil requirit creatum pro objecto formali, & hinc nec pro objecto partiali habet aliquid creatum; unde 1. Cor. 13. 2, 13. ab Apostolo dicitur *major*.

138. Ob. 5. Promulgatio legis non est pars legis: ergo nec revelatio est pars motivi fidei. Confirm. Revelationes creatæ sunt diversæ speciei; alia enim consistunt in inspirationibus internis, alia in vocibus externis, alia in aliis signis: sed motivum, seu objectum formale fidei, debet esse ejusdem speciei; nam, ut diximus n. 113. omnes actus fidei probabiliter sunt ejusdem speciei: ergo. Resp. om. ant. neg. conf. Etsi detur, seu omittatur antecedens, ex eo tantum sequitur, quod revelatio non sit pars veritatis Divinae: non verò, quod non sit pars veritatis Divinae dicentis, quæ tota est motivum fidei. Omisi ant. quia, licet dicatur, quod promulgatio legis non sit constitutiva legis, essentialiter tantum sumpta, est tamen promulgatio, saltem aliqua latius dicta, pars legis ut actualiter obligantis.

Ad confirm. dist. ma. Revelationes creatæ sunt diversæ speciei in consideratione physica. conc. ma. in consideratione Theologica. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Furtum auri, & furtum argenti, etiam differunt physicè, non tamen Theologicè; quia hanc differentiam non considerat Theologia, nec prædicatum aurei, vel argentei, est ab ipsa considerabile. Possunt autem etiam actus fidei inter se differre specie physica, modò non differant specie Theologica: & hinc etiam physicè differre poterunt objecta formalia, modò non differant Theologicè, quod non contingit; nam Theologia non considerat, vel curat, an revelatio sit vox, an illuminatio interior, sicut neque considerat, an verba sint Latina, an Hebraica, modò omnia conveniant in hoc, quod sint testimonium DEI.

139. Ob. 6. Quod est indifferens ad ver-

ritatem, vel falsitatem, non potest esse objectum formale fidei: sed revelatio externa, seu verba extrinseca, sunt indifferentia: ergo. prob. ma. fides debet esse certissima, & hanc certitudinem habere ab objecto formali: sed non potest eam habere ab objecto indifferente ad veritatem: ergo. min. superior etiam probatur clarè: illa verba, & signa exteriora, saltem sapissimè, potuissent provenire ab insipiente, & mendaci, nec ex natura sua exigunt provenire à veraci, & cum veritate conjungi: ergo illa verba sunt indifferentia. Resp. dist. ma. quod est indifferens ad veritatem, vel falsitatem, non potest esse objectum formale fidei adaequatum. conc. ma. non potest esse objectum inadaequatum. neg. ma. & dist. etiam min. revelatio est indifferens auctoritate DEI loquentis, sive ei conjuncta. neg. min. & conf. ad prob. dist. ma. fides debet habere suam certitudinem ab objecto formali adaequato. conc. ma. debet eam habere ab objecto tantum inadaequato. subdist. debet eam habere ab objecto inadaequato seorsim sumpto. neg. ma. ab eo ut informato, vel conjuncto alteri compati, seu auctoritati DEI loquentis. conc. ma. & om. min. neg. conf. ad prob. min. dist. ant. possunt à mendaci provenire verba illa, & signa seorsim sumpta. conc. ant. ut informato, vel conjuncto auctoritati Divinae. neg. ant. & conf.

Deinde hoc argumentum retorqueo in adversarios, juxta quos revelatio externa saltem est applicatio motivi fidei; nam etiam illa verba sunt indifferentia, ut applicant motivum fidei, seu auctoritatem Divinam, vel non; si enim à mendaci provenirent, non applicarent utique auctoritatem DEI; unde etiam adversarii debent nostra distinctione uti, & dicere, ea quidem verba esse indifferentia ad applicationem motivi fidei, si seorsim spectentur, non verò, si spectentur ut informato auctoritate Divina, & conjuncta illi, vel certis quibusdam circumstantiis.

140. Sciendum itaque, multa esse ad aliquem effectum, vel dandam aliquam denominationem indifferentia, si seorsim sumantur: non verò, si cum comparibus. Sic qualibet præmissa seorsim, & sola, est indifferens, seu insufficientis, ad inferendam conclusionem: quilibet gradus caloris est indifferens ad intensionem; si enim solus relinquatur, non faciet intensionem: insuper, ut rectè notat Haunoldus l. 3. tr. 1. n. 97. qualibet pars corporis venusti est indifferens ad constituendum pulchrum; natus enim, qui est pulcher in facie gigantis, esset deformis in facie parvuli. Unde etiam, licet revelatio externa, seorsim sumpta, sit indifferens ad movendum ad actum fidei, non tamen est indifferens, si simul sumatur in complexo cum auctoritate DEI: & sic sumi debet; nam, ut sæpe jam diximus, ad actum fidei non sufficit tantum motivum infallibile, sed requiritur infallibile dicens: hoc autem non habetur sine

re-

revelatione: & pariter neque sufficit quodcumque dicens, seu dictum, sed debet esse infallibile, atque aded utrumque simul.

Licet autem revelatio seorsim sumpta non sit vera, est tamen vera, si informetur auctoritate Divina, vel huic jungatur, hoc est, si verba illa assumantur à DEO ut sua: & ab his, in complexo, vel concreto sumptis, potest actus fidei habere certitudinem, & veritatem firmissimam. Quæstio autem de voce foret, quænam hujus concreti *testimonium DEI infallibile* pars sit revelatio, an sit subjectum, an forma: ad quam tamen responderi potest. Si ponatur hoc concretum *testimonium DEI infallibile*, revelatio erit subjectum: & forma ejus erit veritas, seu infallibilitas Divina. Si verò concretum ponatur istud *prima veritas dicens*, revelatio erit forma. Nec est ullo modo absurdum, ut aliquid respectu concretorum, formaliter saltem diversorum, nunc sumatur per modum subjecti, alias per modum formæ: quia dependet res ab acceptione intentionali, ut posset explicari pluribus exemplis.

141. Ob. 7. Visio beatifica succedit fidei: sed visio habet pro objecto solum prædicatum Divinum: ergo etiam fides. Resp. syllogismus manifestè esse malè formatum; inferuntur enim in conclusione duo termini, qui nunquam fuere in præmissis; unde neg. conf. Visio, & fides, non debent quoad omnia esse similes; alias, sicut fides est obscura, ita etiam visio deberet esse talis: nec visio succedit fidei, ut par pari, sed ut perfectius imperfectiori: sic etiam possessio DEI succedit spei, quin illa etiam requirat absentiam boni, quam tamen requirit spes strictè dicta.

ARTICULUS III.

An etiam Revelatio Privata possit esse objectum formale fidei Divinae.

142. Cardinalis de Lugo de fide disp. 9. sect. 1. n. 17. docet, vel potius supponit, in statu puræ naturæ fuisse possibilem aliquam revelationem DEI. Et sanè ipsius ratio magni ponderis est; nam utique DEUS potuisset tunc homini, vel creaturæ cuicumque rationali, præter præcepta naturalia imponere aliquod præceptum positivum; cur enim non potuisset DEUS, etiam homini in eo statu, prohibere eum alicujus fructus, alias indifferenter, quamvis non voluisset eum elevare ad statum supernum? hoc autem præceptum non potuisset homini innotescere, nisi per aliquam revelationem Divinam.

Talis autem revelatio in eo statu non propterea fuisset Theologicè supernaturalis, quidquid sit, an futura fuisset philosophicè supernaturalis; quamvis valde probabile sit, eam nec philosophicè supernaturalem futuram fuisse; tum quia non videtur, quare præceptum, de quo modò dictum, debuerit

esse philosophicè supernaturale; tum quia non videtur esse supra exigentiam totius creaturæ aliqua DEI locutio; nam creatura rationalis, in statu naturæ puræ relicta, non exigeret auctorem suum mutum, sed potius loquentem, saltem indeterminatè, & in quibusdam naturalibus circumstantiis. Neque est (ut aliqui hinc opponunt) nimia familiaritas domini cum servo, si ei loquatur, præsertim imperando.

Imò, quamvis creatura in statu puræ naturæ locutionem DEI non exigeret, tamen, ut quidam ajunt, ea locutio non esset supernaturalis; quia DEUS producendo illam locutionem, naturaliter, sive tanquam agens naturale, eam produceret. Sic, ajunt, licet aer non exigat lucem; quia tamen sol exigit illam in aere producere, ipsa est aëri naturalis: ut autem sol exigit producere lucem, ita, ajunt isti auctores, DEUS, etiam ut auctor naturæ, exigit posse eum sua creatura loqui, eique præcipere. Quæ autem Esparza l. 6. de virt. theol. q. 19. a. ult. ad 4. & q. 26. a. 7. in oppositum dicit, & contra possibilitatem revelationis in statu puræ naturæ assert, me non moverent, si istam quæstionem tractare, & positivè decidere vellem.

143. Sed quidquid de hoc sit, talis revelatio naturalis defacto non datur in nostro statu elevationis; nam modò omnes locutiones Divinæ sunt supernaturales: & internæ quidem locutiones sunt intrinsecè tales, utpote ex essentia sua conducentes ad finem supernum: externæ verò voces, aut scripturæ, vel alia signa, saltem sunt extrinsecè supernaturalia; quatenus DEUS ea exhibet, ex intentione aternæ salutis nostræ. Ex his autem revelationibus aliqua sunt publica, hoc est, factæ in ordine ad omnes homines, & totam Ecclesiam: alia verò privata, hoc est, factæ, non tantum uni personæ privatæ (nam multæ, quæ sunt publicæ, primò uni homini, e.g. Moyfi, factæ sunt, sed cum intentione, ut omnibus manifestarentur) sed sunt factæ in ordine ad unum solum, vel paucos.

Et pari ratione aliqui sunt actus fidei publica, alii fidei privata: unde actus fidei est genus ad actum fidei publicæ, seu *Catholicæ*, & ad actum fidei privatæ, seu *non Catholicæ*: sicut animal est genus ad rationale, & irrationale. Per actum fidei Catholicæ intelligimus hic in sensu restricto eum, qui est universalis, hoc est, qui assentitur objectis revelatis in ordine ad totam Ecclesiam, seu revelationi publicæ: per actum fidei non catholicæ intelligimus eum, qui non est ita universalis, sed assentitur tantum revelationi privatæ. Quæritur jam, an actus, assentiens tali revelationi privatæ, sit verè actus fidei Theologicæ, seu Divinæ, ita, ut habitus fidei etiam in ipsum influat, sicut in actum assentientem revelationi publicæ.

144. Dico. Actus, respiciens pro suo motivo revelationem Divinam privatam, est verè actus fidei Divinæ, & Theologicæ. ita Suarez, de fide disp. 3. sec. 10. n. 5. Tanner:

disp. 1. de fide. q. 1. n. 61. Gormaz. de virt. Theol. disp. 7. n. 284. Bellarminus tom. 4. contr. 3. gener. 2. princip. de justificat. l. 3. c. 3. & plures alii. Prob. conclusio 1. ex Tridentino, quod sess. 6. c. 12. ait: Nam, nisi ex speciali revelatione sciri non potest, quos DEUS sibi elegerit. & can. 16. ait: Siquis magnum illud usque in finem perseverantia donum se certo habiturum, absoluta, & infallibili certitudine, dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit. Jam sic. Concilium hæc admittit, aliquid infallibili certitudine sciri posse, ratione specialis revelationis, & quidem assentiendo per fidem Divinam: ergo actus, qui talem revelationem habet pro suo motivo, est verè actus fidei. prob. ant. in primis Concilium non facit mentionem alterius fidei, quàm Divinæ, & Theologicæ: dein loquitur de eo assensu, seu actu fidei, de quo loquebantur hæretici, quos damnat: hi autem loquebantur de assensu fidei Divinæ; defacto enim adhuc Lutherani dicunt, quemvis debere credere, se fore saluum, & quidem fide Divina, sive eâ, quæ assentitur Scripturis Sacris, vel aliis fidei mysteriis: ergo.

Confirm. Concilium Lateranense *sess. 11. in Constitut. Leonis X. Superne Majestatis præsidio. sub finem.* quamvis extra casum necessitatis reservet examen revelationum privatarum Sedi Apostolicæ, tamen, si periculum foret in mora, concedit, ut eæ, post examen Ordinarii, & ejus approbationem, possint prædicari (e. g. si revelaretur excidium urbis particularis, nisi ageretur poenitentia, quæ revelatio non concerneret totam Ecclesiam, adeoque esset tantum privata) ergo possent auditores earum concionum, quibus tales revelationes annunciantur, istis per fidem assentiri. Idem videtur colligi ex *Cap. Cum ex injuncto. 12. de hæreticis.*

145. Prob. conclusio 2. ratione. Assensus, præstitus revelationi privata, convenit in objecto formali cum assensu, præstito revelationi publicæ: & hi duo assensus ad summum differunt quoad objectum materiale, vel quoad modum, aut medium recipiendi revelationem: sed hæc differentiæ sunt tantum accidentales, nec inferunt differentiam specificam: ergo illi duo actus non differunt specie, adeoque idem habitus fidei Theologicæ potest utrumque producere, & uterque est actus fidei Theologicæ, seu Divinæ. conseq. est clara: probantur autem præmissæ, & primo loco ma. Revelatio privata non est minus testimonium DEI infallibile, quàm publica; quod enim DEUS loquatur uni privatim, & non omnibus, non infert, quod non loquatur DEUS; alias loqueretur, & simul non loqueretur: dein æquè parum potest DEUS mentiri, vel falli, quando loquitur uni soli, quàm quando loquitur omnibus: ergo habetur totum objectum formale ad fidem requisitum, nec potest esse discrimen, nisi ratione objecti materialis, vel modi, vel medii.

146. Prob. jam min. superior. Inpri-

mis objectum materiale non specificat habitum, aut actum, ut est clarum; alias different specie Theologica actus fidei de incarnatione, & alius de extremo judicio: quod nemo dixerit. Jam modus pertinet præcisè ad applicationem motivi; quod enim DEUS velit aliquid communicari, aut applicari uni, vel pluribus, non mutat objectum formale, ut per se patet. Tandem etiam ratio medii nihil facit ad rem. Sic non mutat actum fidei, sive credam propter revelationem immediatè factam mihi, sive propter factam immediatè aliis, & ad me tantum mediatè perlatam; eadem enim fide credo, qua Apostoli, qui revelationes receperunt immediatè: ergo pariter eadem fide credo aliquid mysterium, tantum revelatum mihi, qua credo aliud revelatum omnibus.

Insuper medium tantum spectat ad applicationem motivi: quæ applicatio etiam non specificat actum: vel, si etiam dicatur, medium esse partiale motivum fidei (ut debent admittere illi, qui docent, locutionem parochi, qua mediante rusticus percipit revelationem, esse partiale motivum fidei) tamen hic modus recipiendi revelationem, diversus ab eo, quo quis revelationem accipit immediatè à DEO, non affert diversitatem specificam in consideratione Theologica (nam nulla ratione probari potest, actus elicitos à rustico, per parochum instructo, & actus elicitos ab illo, qui revelationem immediatè à DEO accipit, esse specie Theologica diversos) sed isti duo modi recipiendi revelationem tantum se habent, sicut revelatio interna, & externa, quarum diversitas, ut omnes facile admittunt, non infert diversitatem specificam, in consideratione Theologica, sed ad summum aliquam, in consideratione physica: ergo neque modus recipiendi revelationem, privatus, & publicus, infert ullam differentiam specificam Theologicè talem.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

147. **O**B. 1. S. Augustinus contra *epistolam fundamenti c. 3.* ait: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas:* ergo, nisi revelatio applicetur ab Ecclesiæ auctoritate, adeoque universaliter omnibus, non potest elici actus fidei. Resp. neg. conf. S. Augustinus non recepit privatas revelationes immediatè à DEO, nec aliunde fuerunt ei sufficienter applicatæ: si autem aliquæ aliunde ei sufficienter applicatæ fuissent, tunc potuisset, & debuisset eis credere. Non potest autem negari, quod absque auctoritate Ecclesiæ possit revelatio Divina applicari, vel per illustrationem supernam clarissimam, vel per signa etiam externa, miracula &c. ut dubitari de ea prudenter non possit: quis enim neget, omnipotentem DEUM hoc posse?

posse? Et certè ita Christus Dominus revelationes plures applicavit Beatissima Virgini, Apostolis, ac aliis, qui plura credidèrè, antequam communiter toti Ecclesiæ nota facta fuerint.

148. Nec dicas, saltem fuisse eas revelationes ordinatas ad totam Ecclesiam; negari enim non potest, DEUM privatim aliqua revelasse aliquibus Sanctis, quæ ad Ecclesiæ totius notitiam authenticè non pervenerunt: nisi dicere velimus, omnes veras revelationes fuisse scriptas, easque authenticè Ecclesiæ toti innovuisse, quod legenti Sanctorum vitas planè videbitur proprius falsum. Quod si talia Sanctis quibusdam verè à DEO revelata sunt, & sufficienter applicata, planè debuerunt illa credere: & si aliqui non crediderunt, ut Sara, & Zacharias, fuèrè reprehensibili, saltem propter tarditatem in credendo.

Hoc tamen verum est, regulariter revelationes applicari per auctoritatem Ecclesiæ, & ministros, ejus nomine loquentes. Unde privatæ revelationes examinandæ sunt, an sint à DEO, juxta illud 1. Joann. 4. v. 1. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex DEO sint. Prima autem probatio debet esse, ut revelatio non sit contraria Catholicæ doctrinæ: cui si opponatur, certum est, eam à DEO non esse, sed à diabolo, qui, ut ait S. Paulus 2. Cor. 11. v. 14. Transfiguratur se in Angelum lucis. Neque tamen hoc sufficit; multa enim Catholicæ doctrinæ contraria non sunt, & tamen non sunt revelata à DEO, e. g. quòd Petrus sit prædestinatus, quòd sit tandiu victurus &c. unde alia adhuc signa, vel argumenta sunt habenda (de quibus D. Thomas in 2. Cor. c. 11. lect. 3.) debentque in tali negotio consuli viri asceos valde periti.

149. Ob. 2. S. Thomas 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. ait: *Invenitur enim fides nostra revelationi, Apostolis, & Prophetis facta, qui sanonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus facta.* & 2. 2. q. 5. a. 3. ad 2. ait, motivum formale fidei esse *veritatem primam, propositam nobis in Scripturis secundum doctrinam Ecclesiæ*: ergo revelatio privata non est motivum formale fidei. Resp. neg. conf. S. Thomas, 2. 2. q. 1. a. 1. nihil aliud ad fidem requirit, quam veritatem primam revelantem: in textibus autem, in objectione citatis, non loquitur de fide tantum Theologica, sed de fide restrictè Catholica, quam explicavimus n. 143. dicit enim *fides nostra*, hoc est, universalis omnium, non privata cujuslibet, speciale revelationem accipientis.

150. Ob. 3. Revelatio Divina non potest nobis sufficienter applicari, nisi eam proponat Ecclesia, adeoque ex privata faciat publicam: ergo. Resp. juxta dicta n. 147. neg. ant. cujus falsitatem quoque supponit Concilium Lateranense citatum n. 144. ubi permittit, aliquando prædicari revelationes privatas ex concessione solius Ordinarii: quo casu non proponuntur auctoritate totius

Ecclesiæ, & tamen illi homines, quibus ita proponuntur, tenentur credere. Hoc tamen verum est, ordinariè non haberi sufficientem applicationem revelationis Divinæ, nisi ab Ecclesia proponatur, ut sumitur ex eodem Lateranensi modò citato.

Addit Gormaz. de virt. Theol. n. 304. quemvis actum fidei dicere saltem aliquem virtualem ordinem ad Ecclesiam. 1. quia eliciens talem actum non potest negare Ecclesiam, tanquam objectum materiale fidei. 2. quia talis debet esse paratus, ad credenda omnia, quæ Ecclesia credenda proponit: imò ratione ejusdem universalis motivi, saltem implicite, vel virtualiter, omnia credit. 3. quia nulli in hac providentia sit revelatio privata absque omni ordine ad fidem Ecclesiæ Catholicam: quin sæpe solitus est DEUS eos, quibus aliquid revelavit per Angelos, tamen mittere ad Ecclesiæ ministros, ut plenius instruerentur. Sic Actor. 9. misit Saulum ad Ananiam, & Actor. 10. Cornelium centurionem ad S. Petrum.

151. Ob. 4. Fides Theologica est essentialiter Catholica: ergo non potest nisi revelatione privata. Confir. Ratione fidei sumus *superadificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. ad Ephes. 2. v. 20.* ergo fides exigit revelationem publicam, factam Apostolis, aut Prophetis. Resp. dist. ant. fides Theologica est essentialiter Catholica, in sensu latiori, seu non est difformis doctrinæ Catholicæ. conc. ant. in sensu restricto, quo nunc loquimur. subdist. est Catholica in actu primo. conc. ant. in actu secundo. neg. ant. & conf. In actu primo est Catholica illa fides; quia potest idem objectum DEUS revelare toti Ecclesiæ, vel id omnibus fidelibus credendum proponere: at non debet jam in actu secundo illa revelatio omnibus esse proposita. Ad confirm. dist. ant. ratione fidei tantum Theologicæ sumus ita superadificati. neg. ant. ratione fidei in sensu restricto Catholicæ. conc. ant. & neg. conf.

152. Ob. 5. Qui dissentiret revelationi privatæ, etiam sufficienter applicatæ, non esset hæreticus: ergo talis revelatio est insufficientis ad fidem. Resp. hanc esse questionem de nomine. Qui putant, infidelitatem divisione adæquata dividi in Judaïsmum, Paganismum, & Hæresim, sentiunt, taliter dissentientem fore hæreticum: qui verò agnoscunt plures species infidelitatis (quorum opinionem probabiliorè judicat Gormaz) dicunt, talem non fore strictè hæreticum; cum strictè hæreticus tantum sit, qui negat aliquam doctrinam, quæ tanquam articulus fidei universaliter ab Ecclesia fuit recepta; unde ajunt, talem fore infidelem quarta specie infidelitatis, quæ committitur negando assensum revelationi privatæ sufficienter applicatæ. Videri etiam potest Lugo de fide disp. 20. sec. 2. n. 34.

Obligatio autem hæc credendi revelationi privatæ, sive non propositæ ab Ecclesia, licet raro contingat respectu eorum, quibus ipsa non est immediatè facta; cum ista

rarò habeant sufficientem applicationem illius, tamen non est impossibilis, ut colligitur ex 3. Reg. 20. v. 35. ubi ita dicitur. *Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere: cui ait: Quia nolui audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo: cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit:* hoc est, ut apud Emanuele Sa habet versio Chaldaea, *occidit:* ex qua pœna, hujus nolentis percutere, habetur, eum fuisse culpabilem in non credenda illa revelatione, & mandato DEI. Regulariter tamen requiritur approbatio, & applicatio Ecclesiæ, ut habetur ex Lateranensi citato. n. 144.

153. Ob. 6. Saltem revelatio privata de rebus temporalibus non est motivum fidei: ergo. prob. ant. talis revelatio non habet pro objecto aliquid Divinum: ergo. Resp. neg. ant. sicut enim revelatio publica de rebus temporalibus, e. g. de armentis, aut ovibus Jacobi, vel de cane Tobie, est objectum formale fidei, & non minus esset hæreticus, qui ista pertinaciter negaret, quam qui negaret mysterium SS. Trinitatis: ita etiam non minus est motivum fidei revelatio privata de rebus temporalibus, quam revelatio privata de spiritualibus; nam in utroque casu adest testimonium DEI: nec minus revelatio de temporalibus, quam revelatio de spiritualibus creditur; quia DEUS eam dicit: adeoque habetur etiam objectum formale Divinum: ex quo patet, ad probationem negandum esse ant. vide n. 6. & 7.

QUÆSTIO IV.

De Ultimo Fidei Resolutivo.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Ultimum Fidei Divina Resolutivum.

154. HÆC controversia plures paginas variis auctoribus implet: & quosdam in opiniones satis mirabiles abstrahit, quas singillatim refutare non est animus: videre eas potest, cui lubet, apud Gormaz de virt. Theol. disp. 16. sec. 1. n. 771. Ut autem hanc quæstionem, inter præcipuas hujus tractatus non infimam, clarè resolvamus, notandum, per *resolutivum ultimum* non intelligi hęc causam efficientem, immediatam, & adæquatam actus fidei; hæc enim facilè assignaretur, scilicet complexum ex omnipotentia DEI, & habitu fidei (nisi hujus defectum ipsa etiam omnipotentia extrinsecè applicata suppleat) item ex gratia, si hæc physicè influat: tandem ex intellectu creato; nam actus supernaturalis fidei, nec adæquatè procedit à principio supernaturali (quia est vitalis, & consequenter debet intellectus, per eum vivens, concurrere) nec adæquatè à principio tantum naturali, ut est de fide ex Tridentino.

155. Verùm hæc quæstio hęc loci non agitatur in hoc sensu: sed per *resolutivum* hic intelligitur *motivum*, seu *objectum formale ultimum*, in quo credens quiescit, & quod ipse pro ultimo responso intra lineam fidei dat interroganti, quare talem, vel talem actum fidei eliciat. Dixi *intra lineam fidei*; nam habitus, vel actus, non debet extrahi extra suam lineam, nec ei assignari pro resolutivo aliquid, non spectans ad ejus lineam. Sic resolutivum ultimum charitatis Theologica rectè assignatur bonitas DEI infinita; quia hæc est ultimum motivum intra lineam habitus charitatis: & in hac quiescit ipse in linea sua. Quare, si quis ulterius quæreret, unde sciatur, bonitatem DEI esse infinitam, talis interrogatio jam esset extra lineam charitatis; non enim ad charitatem attinet scire, sed tantum amare suum objectum formale super omnia: non autem charitas amat, multò minus super omnia amat eam scientiam, vel notitiam.

Hinc motiva probantia, DEUM esse summum bonum, non sunt motivum charitatis Divinæ: sed sunt motivum, aut fidei, aut alterius habitus intellectualis, qui credit, vel scit, ex suis rationibus, DEUM esse summum bonum. Sic etiam motivum obedientiæ intra lineam suam est præceptum: scientia autem de præcepto non est objectum formale obedientiæ, sed alterius habitus, aut actus, ad obedientiam præsuppositi. Unde similia argumenta, quibus e. g. probatur, DEUM esse summum bonum, vel legem esse latam, non sunt motiva charitatis, aut obedientiæ; sed tantum sunt conditiones, vel applicationes morales motivorum, in eo sensu, in quo dicitur, cognitio esse applicatio motivi ad voluntatem. Similiter motiva actus imperantis sunt suo modo conditiones, vel applicationes, motivorum propriorum actus imperati. Sic si quis ex timore gehennæ imperet sibi actum contritionis perfectæ, metus gehennæ non est motivum istius, nec intra hujus lineam; (est enim tantum motivum attritionis) sed respectu contritionis est tantum aliqua quasi applicatio motivi: quod motivum est sola pura DEI bonitas propter se ipsam.

156. Sicut autem dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum voluntatis, ita etiam dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum intellectus. Hujus rei exemplum valde appositum affert Gormaz de virt. Theol. n. 225. Intrat e. g. homo doctus in officinam bibliopola: legit aliquem librum, cujus auctorem ignorat, sive quia titulus deest, sive quacunque de causa: placent, quæ ibi legit de variis Theologicis rebus: quærigitur bibliopolam, hominem non alia scientia, quam superficiali librorum notitiâ instructum, seu, qui sciat quidem, quales auctores in officina adsint, & quomodo nominentur: de cætero autem, nec Theologus, nec Philosophus sit: ab hoc audit, auctorem libri illius esse S. Augustinum; tum enim verò statim firmius adhuc adheret le-

dis,

eis, quam antè: non tamen propter auctoritatem bibliopolaë, cujus auctoritas in rebus Theologicis nulla est: sed tantum propter auctoritatem S. Augustini, ei applicatam per dictum bibliopolaë.

Quare hic assensus: *Credo ista; quia S. Augustinus ita scribit*: ultimatò resolvitur in auctoritatem S. Augustini, & non in auctoritatem bibliopolaë, ob quam neutiquam eliceretur assensus, tam firmiter lectis adhærens: & in hoc casu ulterius querere, unde sciatur, hoc esse à S. Augustino scriptum, non est amplius querere motivum huius assensus, & intra ejus lineam: sed est querere motivum cognitionis prævia, & tantum applicantis motivum assensus: sequè habet hoc motivum in ordine ad assensum, rebus illis in libro lectis præstitum, sicut se habet motivum probans, quòd DEUS sit summum bonum, in ordine ad actum charitatis: & superior quæstio etiam eodem modo se habet in ordine ad illum assensum, sicut se habet querere, unde sciatur, DEUM esse summum bonum, in ordine ad actum charitatis. His prænotatis

157. Dico. Ultimum resolutivum fidei est testimonium DEI infallibile, seu complexum ex sapientia, veracitate, & revelatione externa DEI. ita Suarez de fide disp. 3. sec. 10. n. 9. ubi ait, ultimam resolutionem fidei fieri in ejusdem objectum formale: hoc autem cum S. Thoma docet, esse primam veritatem revelantem; hinc n. 8. & 10. docet idem Eximius, auctoritatem Ecclesiæ non esse ultimum resolutivum fidei; eoquòd Ecclesiæ, etiam ut directæ à Spiritu S. non loquatur, sed tantum applicet verbum DEI. Unde docet, maxime n. 10. rudes, credentes Ecclesiæ ut directæ à Spiritu S. aliquo modo implicite resolvere suam fidem in auctoritatem DEI, quam (ut ait) in Ecclesiæ quasi loquentem supponunt. Consentit Gormaz de virt. Theol. n. 782. & communis nostrorum.

Prob. conclusio. Illud est ultimum resolutivum fidei, in quo tanquam in motivo, vel objecto formali, quietit intra lineam fidei intellectus: sed hic quietit in dicto complexo: ergo. prob. min. si quæretur ab intellectu, cur credat e. g. incarnationem Verbi Divini, respondet: *Quia DEUS summè sapiens, & verax, id revelavit*: nec potest intra lineam fidei aliam resolutionem dare: sicut, si quæretur à voluntate, cur amet DEUM super omnia, respondet: *Quia est infinite bonus, & amabilis*: nec potest intra lineam charitatis aliud responsum dare: ergo. prob. ant. qualemcunque aliam resolutionem det intellectus, si ea non contineat dictum, vel revelationem, aut testimonium DEI, non assignabit motivum fidei, consequenter nec ultimum resolutivum ejusdem; nam fides, ut sapiens jam dictum, præsertim n. 38. & 39. indispensabiliter exigit pro motivo testimonium DEI.

158. Ut autem clarior fiat probatio sententiæ nostræ, afferam breviter quæstio-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. 1.

nes, quæ occasione actus fidei possunt fieri. Prima igitur quæstio est. *Cur credis incarnationem?* Respondeo: *Quia DEUS summè sapiens, & verax, eam revelavit*: & hæc responsio est omnino intra lineam fidei. Secunda est. *Cur credis id, quòd DEUS summè verax, & sapiens, revelavit, seu dixit?* Respondetur, clarum esse, quòd dicto illius Credendum sit, qui nec falli, nec fallere potest. Sanè hæc quæstio est similis illi, qua quis quæreret, cur assentiatur rei ex terminis evidenti; ipsum enim dictum infallibile meretur assensum propter se: & hinc etiam ad hanc quæstionem non potest intra lineam fidei alia responsio dari, neque etiam debet, quam hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit*.

Tertia quæstio est. *Cur credis, DEUM esse summè sapientem, & summè veracem?* Respondeo, huic quæstioni intra lineam fidei non potest dari alia responsio, quam hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit*: quomodo autem hæc responsio non incurrat circulum vitiosum, vel petitionem principii, melius declarabitur infra in objectionibus.

Quarta quæstio. *Unde scis, quòd DEUS sit summè sapiens, & verax?* Respondeo: hæc quæstio non potest habere responsum intra lineam fidei; non enim ad fidem spectat scire, sed tantum credere: sicut ad charitatem non spectat scire, DEUM esse summum bonum; quia hæc scientia non datur intra lineam charitatis. Extra fidem autem respondeo, hoc sciri ex iis rationibus, quibus DEUS probatur esse Ens perfectissimum: quæ tamen, quia ordinariè naturales tantum sunt, non sufficiunt ad assensum firmissimum fidei, aut hujus resolutivum, sed tantum ad ejus applicationem.

159. Quinta quæstio. *Cur credis DEUM esse locutum?* Respondeo intra lineam fidei: *Quia locutus est*: ubi notandum, quemlibet, dum loquitur, hoc ipso exercitè dicere, seu testari ipso facto, se loqui; hinc impossibile est, ut DEUS aliquid, quodecunque sit, revelet, & non simul exercitè revelet suam revelationem, seu testimonium. Unde propter ipsum dictum non tantum potest credi objectum, e. g. incarnatio: sed etiam potest credi, quòd DEUS locutus fuerit. Pariter quis loquens, dum scribit loquitur, & petit sibi credi, eo ipso dicit, se intelligere, aut scire rem, de qua loquitur, & veraciter eam dicere; hinc etiam exercitè, seu ipso facto, testatur, se habere sapientiam, & veracitatem, & auctoritatem, cui fides possit adhiberi.

Hæc autem quilibet exercitè dicit proportionaliter ad se; unde homo censetur tantum dicere sapientiam, & veracitatem humanam, pro sua conditione; quia tantum petit fidem humanam. At, quia DEUS petit fidem Divinam, seu firmissimam, sua locutione exercitè dicit auctoritatem infallibilem. Per hoc tamen non negatur, quòd non possit signatè, vel reflexè etiam aliquis dicere, se loqui; sequè esse sapientem, & veracem. Et sic in Scripturis sapius reflexè

F

reve-

revelatur, seu dicitur DEUS locutus: reflexè etiam, & signatè, dicitur, DEUS esse verax, sapiens, infallibilis, ut videre est n. 54. videatur etiam Suarez *disp. 3. de fide sec. 12. n. 12.*

160. *Sexta quæstio. Unde scis, quòd DEUS sit locutus?* Respondeo iterum, non esse fidei, hoc scire: imò probabiliùs nec extra fidem, strictè loquendo, scitur universaliter, DEUM esse locutum; nam probabiliùs non est evidens fides Catholica, de quo infra; hinc etiam extra lineam fidei non scitur, DEUM esse locutum: sed tantum scitur, hoc esse evidenter credibile & credendum, sive esse evidentem credibilitatem, & credentiam, seu obligationem credendi fidem Catholicam. Positâ autem evidentiâ de obligatione credendi, potest, & debet, voluntas imperare, & intellectus elicere actum fidei. Sicut quando est evidens obligatio adorandi hostiam, de qua non possum prudenter dubitare, quòd sit consecrata, certè debeo eam adorare, etsi evidenter non sciam, quòd sit consecrata.

Septima quæstio. Cur vis credere? Respondeo: hoc non attinet ad fidem, cujus non est velle (cùm sit virtus intellectus, non voluntatis) sed spectat hoc ad habitum piæ affectionis, intra cujus lineam responderetur: *Quia honestum est credere, & implere obligationem credendi;* ut enim diximus n. 9. actus fidei, utpote meritorius, debet esse liber: non autem potest esse liber in se ipso, & intrinsicè; cùm sit actus intellectus, qui est potentia necessaria: ergo debet esse liber in alio, seu extrinsicè, scilicet in imperio voluntatis. Quare ad eum requiruntur duo habitus, unus voluntatis, dictus piæ affectionis, qui liberè imperet actum, alter fidei Theologica, qui eum eliciat. Isti habitus habent diversa motiva: piæ affectio respicit honestatem actus fidei, & honestatem implendi obligationem credendi: fides autem respicit testimonium Divinum.

161. *Octava quæstio. Unde scis, dari obligationem credendi?* Respondeo: hæc quæstio est prorsus extra lineam fidei, imò & piæ affectionis, ad quam non spectat scire obligationem, sed eam implere: sicut ad charitatem non spectat scire, DEUM esse summum bonum, sed eum amare. Spectat igitur illa notitia obligationis credendi ad aliquem habitum intellectus, qui ex motibus credibilitatis, & etiam credentitatis, ut vocant, concludit, dari evidenter hanc obligationem. Quanam autem sint illa motiva, fusè dicemus *disp. sequenti.* Non autem nititur fides istis motibus (saltem, si non aliqua sint verbum DEI, ut aliqui volunt) sed præsuppositis his inferioribus, tanquam applicantibus motivum superius testimonii Divini, fides propter solum testimonium DEI applicatum, elicit assensum longè firmiorem, quam mereantur illa motiva inferiora: sicut charitas, præsupposita cognitione de bonitate DEI, elicit amorem DEI super omnia, & longè majorem, quam mereatur illa qualiscunque cognitio: & in casu al-

lato n. 156. legens librum S. Augustini, elicit assensum firmiorem, quam mereatur autoritas bibliopolæ. Quomodo autem rudes fidem suam resolvant in DEUM, dicemus infra à n. 456.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. **O**B. 1. Esse revelatum nihil ponit reale in rebus, consequenter est tantum ens rationis: sed ens rationis non potest esse specificativum, consequenter nec ultimum resolutivum actus fidei: ergo. Resp. dist. ma. esse revelatum est ens rationis metaphysicum, aut physicum. neg. ma. logicum. om. ma. & dist. min. ens rationis metaphysicum non potest esse specificativum actus. om. min. physicum, aut logicum. neg. min. & conf. *Ens rationis metaphysicum* est illud, quod realiter non potest existere, sed tantum aliquo modo concipi, ut Chimæra: & de hoc ente omitto, quòd non specificet habitum, quanquam fors aliquis alius hoc negaret. *Ens rationis physicum* est ipsa operatio intellectus, seu cognitio, quæ utique specificat suum habitum, tanquam effectus suam causam. *Ens rationis logicum* juxta multos est terminus secundò intentionalis: & in hoc sensu esse revelatum, non est ens rationis; hinc omisi ma. Juxta alios autem *ens rationis logicum* est idem, ac concretum logicum, seu denominatio extrinseca, cujus scilicet forma non inest subiecto, ut cognitum, visum &c. & tale concretum etiam est esse revelatum: falsum autem est, quòd talia non specificent actum, vel habitum; nam formæ etiam extrinsece magnam vim habent, ad movendum intellectum, vel voluntatem, ad hos, vel illos actus, ut patet in innumeris: sic res visâ movet ad amorem: res perditâ ad luctum: recuperata ad gaudium &c.

163. Ob. 2. Potest dari actus fidei, qui non attingat testimonium Divinum: sed hic non habet pro ultimo resolutivo istud testimonium: ergo. Resp. dist. ma. potest dari actus fidei formalis. neg. ma. fidei objectivæ, vel virtualis. conc. ma. & dist. min. hic actus fidei objectivæ non habet pro resolutivo intrinsicè testimonium DEI. conc. min. non habet pro extrinseco. neg. min. & conf. Quid sit actus fidei objectivæ, dictum sufficienter est n. 43. hic autem actus, cùm non habeat motivum intrinsicum, non potest utique in illud resolvi. Habet autem motivum extrinsecum, scilicet ipsum testimonium DEI; nam hoc, cùm sit intrinsicum respectu actus fidei formalis, eo ipso est extrinsecum respectu actus fidei objectivæ. Si neges, posse motivum extrinsecum dici resolutivum, eoquòd non sit intra lineam actus ipsius, non tecum contendam, sed aliter dist. min. & est actus fidei objectivæ. om. min. est actus fidei formalis, de quo est nobis

nobis sermo. neg. min. & conf. sic autem actus fidei objectivæ nullum omnino habebit resolutivum, quod an admittendum, viderit, qui hæc objicit.

164. Ob. 3. Posset dici, actum fidei resolvi in auctoritatem Ecclesiæ: ergo non necessario resolvitur in testimonium DEI. Resp. Vel intelligitur auctoritas Ecclesiæ tantum humana, scilicet tanquam alicujus congregationis ex sapientissimis membris conflata: & tota hæc sapientia & auctoritas est fallibilis, præsertim circa difficillima mysteria, quæ nostra fides amplectitur: adeoque huic auctoritati non potest inniti fides illa firmissima, quæ exigitur à nobis. Vel intelligitur auctoritas Ecclesiæ, ut infallibilis per assistentiam Spiritus S. & rursus distinguendum est; vel enim propositio, aut definitio Ecclesiæ, à Spiritu S. directæ, est verbum DEI: & actus fidei, resolutus in eam definitionem, resolvitur realiter in verbum, seu testimonium DEI, quod volumus; vel illa definitio non est verbum DEI, sed tantum infallibilis ejus applicatio: & actus fidei non resolvitur in illam, quia, ut hucusque sæpe, & sufficienter probatum, actus fidei exigit pro objecto formali testimonium DEI. Quid autem ex his duobus tenendum, examinabimus infra à n. 443. In forma dist. ant. posset dici, actum fidei resolvi in auctoritatem Ecclesiæ, si definitio Ecclesiæ sit verbum DEI conc. ant. si non sit. neg. ant. & conf.

165. Ob. 4. Posset dici, quod actus fidei resolvatur in supernaturalem illustrationem Spiritus S. vel lumen supernaturale infusum: ergo. Resp. dist. ant. posset hoc dici, si illa illustratio sit testimonium DEI. conc. ant. si non sit. neg. ant. & conf. Non est dubium, DEUM sæpe illustrando interius loqui; sic enim sæpe Prophetis locutus est: & hinc illustratio interior etiam potest esse locutio DEI: quo casu utique actus fidei poterit inniti. Sed tunc debet ea illustratio ita clara esse, vel certè cum talibus signis proponi, ut prudenter dubitari non possit, DEUM per eam loqui. At non omnis illustratio interior supernaturalis, seu Spiritus S. est talis; nam multæ tantum proponunt alias rationes, & sunt cognitiones aliqua supernaturales rationum quorundam e. g. signorum credibilitatis Ecclesiæ: neque proponunt rem semper in se ipsa veram, sed tantum evidenter credibilem: neque etiam proponunt reflexè, aut exercitè se ipsas, ut verbum DEI: sed potius proponunt ut verbum DEI aliquam revelationem à se distinctam, & sæpissimè externam. Insuper neque signa credibilitatis eò tendunt, ut omnis illustratio superna habeatur pro verbo DEI, sed tantum aliqua alia revelatio, in ordine ad quam etiam datur ea illustratio.

Uterius ordinariè illustratio superna non est sufficienter à nobis discernibilis, aut nobis sufficienter proposita, sive applicata tanquam testimonium DEI: adeoque illustratio superna, quam ordinariè habemus, non potest esse motivum fidei; hoc enim

debet esse ita propositum, & applicatum, ut discerni utique possit ejus existentia, saltem ut de ista prudenter dubitari non possit: neque etiam prudenter dubitari possit, quod sit testimonium, seu locutio DEI: tales autem non sunt illustrationes ordinariæ, & præsertim illustrationes multæ, præviæ ad piam affectionem, vel etiam ad actum fidei.

Talis etiam non est illustratio, qua cognoscimus credibilitatem nostræ religionis; quia non est locutio DEI; unde etiam actus, quo post acceptam eam illustrationem affirmamus eam credibilitatem (ut docet Gormaz de virt. Theol. n. 666. citans Suarezium disp. 4. de fide sec. 6, & Lugo de fide disp. 5. sec. 3.) non est actus fidei, sed vel procedit ab omnipotentia extrinsecè applicata, vel ab habitu connexo cum fide. Addit, Gormaz, eum actum, seu eam illustrationem, non esse revelationem; eoquod non sit actus obscurus, sed evidens: quæ ratio pugnat quoque contra alios actus prævios, saltem multos. Multò autem minùs dici potest, resolvi fidem in lumen internum, supernum, transiens, vel habituale, tenens se ex parte potentiæ, & productivum actus fidei, ut volunt Bannez, Arragon, & alii apud Gormaz de virt. Theol. n. 773. ut enim diximus n. 154. non agimus hic de causa efficiente, sed de objecto formali, & motivo fidei.

166. Ob. 5. Posset dici, fidem resolvi in hæc principia naturaliter evidentia, scilicet: *DEUS est summè verax, & sapiens: & Omnis revelatio DEI est essentialiter vera*: ergo non debet resolvi in testimonium DEI ut tale. Resp. neg. ant. nam primò naturalis evidentia non est sufficiens motivum ad actum Divinæ fidei, qui exigit certitudinem, & firmitatem altioris ordinis, super omnia creata motiva, & à Scripturis semper revocatur ad testimonium DEI. Secundò non possunt ista motiva concurrere ad fidem, nisi cognoscantur per testimonium DEI, prout diximus n. 39. Tandem ista duo principia nondum reddunt quietum intellectum; nam utrumque potest esse verum, & tamen non dari actus fidei certissimus circa objectum, e. g. incarnationem; etsi enim DEUS sit summè verax, & sapiens: etsi etiam omnis ejus revelatio sit essentialiter vera, quando scilicet datur: si tamen DEUS hic, & nunc, non loquatur, quomodo ei credes? aut quomodo certus eris de incarnatione? Unde ad motivum adequatum fidei non sufficiunt illa duo principia, sed requiritur insuper, quod objectum sit à DEO dictum.

167. Ob. 6. Actus fidei, quo creditur prima veritas, seu quod DEUS sit summè verax, & sapiens, non potest resolvi in testimonium DEI infallibile: ergo nullus actus fidei. prob. conf. juxta nos omnis actus fidei affirmat, seu credit etiam primam veritatem, seu DEUM summè veracem, & sapientem; nam inhibentur hæc perfectiones in ipso testimonio DEI: ergo, si actus, credens primam veritatem, non potest resolvi in testimonium DEI, nullus actus fidei poterit in istud resolvi.

prob. iam ant. superius. prima veritas non potest movere ad credendam se ipsam: ergo. prob. hoc ant. in naturalibus alius est habitus, assentiens principiis immediatis, & alius habitus, assentiens veritatibus mediatis, seu conclusionibus: ergo alius est etiam in supernaturalibus: atqui prima veritas est quasi principium immediatum respectu actus fidei, & hic est quasi conclusio, seu veritas aliqua mediata: ergo habitus assentiens primæ veritati, est alius ab habitu fidei, assentiente actibus fidei.

Confirm. Actus fidei debet esse actus mediatus: sed assensus præstitus primæ veritati propter se, non est actus mediatus: ergo non est actus fidei. Resp. neg. ant. ad hujus prob. iterum. neg. ant. ad cuius prob. conc. ant. neg. conf. Habitus naturales generantur ex frequentatis actibus: & hinc quando actus sunt diversi, generantur diversi habitus, & isti iterum limitantur ad similes actus. At habitus supernaturales infusi, cum non generentur ex actibus, & insuper sint quasi potentia, non ita arctè limitantur. Quanquam autem prima veritas sit aliquod quasi principium, cum tamen sit etiam aliquid, signatè, vel saltem exercitè revelatum, potest etiam per fidem affirmari.

Ad confirm. dist. ma. Actus fidei debet esse actus mediatus, hoc est, debet esse cognitio unius in alio, respectu objectorum distinctorum ab ipso testimonio DEI, seu prima veritate. conc. ma. respectu ipsius etiam testimonii, & primæ veritatis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. Cum alia objecta longè plura sint, & ista in ordine ad fidem non cognoscantur tanquam vera in se, sed tantum in testimonio Divino; hinc, denominatione desumpta à potiori, potest actus fidei dici actus aliquo modo mediatus. At verò ipsum testimonium DEI, seu prima veritas, non cognoscitur, seu affirmatur in alio per fidem, sed immediatè propter se: nec tamen propterea actus fidei respectu primæ veritatis erit assensus primi principii strictè dicti, ut jam dictum n. 49.

168. Dices. Hac ratione prima veritas deberet movere ad se ipsam, & esse prior se ipsa: hoc est impossibile: ergo. Confirm. 1. Auctoritas DEI est obscura: ergo non possum ei assentiri propter se. Confirm. 2. In humanis stultè crederem, aliquem esse sapientem, & veracem, tantum, quia ipse diceret, se esse talem: ergo etiam actus, quo credimus DEUM esse sapientem, & veracem, malè niteretur hoc motivo. Resp. dist. ma. prima veritas deberet esse prior se ipsa in sensu formali. conc. ma. in sensu reali. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Hoc debet dici in omnibus veritatibus immediatè propter se affirmatis, & in omnibus primis principiis.

Ad 1. confirm. dist. conf. ergo non possum auctoritati Divinæ assentiri propter se, nisi aliunde applicetur. conc. conf. si applicetur. neg. conf. vide n. 49. Ad 2. confir. dist. ant. stultè crederem, si veracitas illius hominis aliunde non applicaretur. om. ant.

si applicaretur. neg. ant. & conf. Certè, si sæpe expertus sum, aliquem hominem esse veridicum, vel si aliunde mihi reddidit prudenter credibile, e. g. ratione dignitatis, quæ præditus est, quod veridicus sit, possum prudenter credere ipsi, quando dicit, se hic, & nunc, mihi veraciter loqui, & me non fallere: vel etiam, si dicit, se non solere fallere, nec in certis rebus falli: imò hoc frequenter, & prudenter contingit in humana fide: igitur adhuc prudentius potest id fieri in actibus fidei Divinæ.

169. Ob. 7. Juxta nos resolutio fidei fieret in revelationem mediatam, jam ante mille, & plures annos factam Patriarchis, Prophetis, aut Apostolis: sed hoc est incredibile: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. Hoc nullo modo incredibile visum est Eximio Doctori, & gravissimis aliis auctoribus, quin nec S. Thomæ, qui expressè dicit, fidem nostram illi revelationi mediatæ inniti: verba ejus citavimus n. 149. Aliud est, quod debeamus habere proximiorum aliquam applicationem revelationis, immediatè nobis factam: aliud est, quod debeat ipsa revelatio immediatè nobis, & nostro tempore esse facta: illud concedimus, & inferius exponemus, unde habeatur ea applicatio respectu singulorum: alterum negamus.

Dices ex Haunoldo l. 3. tr. 1. n. 100. Mysterium SS. Trinitatis non est immediatè credibile in se; quia non apparet ex terminis credibile: sed neque revelatio mediatæ apparet immediatè in se ex terminis credibilis: ergo neque ista est immediatè in se credibilis. Resp. neg. ma. Illa ratio saltem non est adæquata. In primis implicat, ut mysterium SS. Trinitatis in se appareat credibile, etsi enim apparere possit per visionem beatificam immediatè in se verum, & affirmabile, non tamen potest apparere in se credibile; quia non est testimonium; nam quidquid est credibile, debet esse tale in testimonio DEI: consequenter etiam illud mysterium debet apparere credibile in testimonio, hoc est, in alio. Ulterius illud mysterium neque est in se affirmabile respectu nostri; quia independentè à testimonio DEI non est nobis applicatum, ut possit propter suam solam veritatem movere intellectum. Si tamen posset independentè à testimonio DEI nobis sufficienter applicari in via (de quo non disputo) posset etiam independentè ab illo affirmari. At verò revelatio, etiam mediatæ, potest in ordine ad fidem ita applicari, & defacto ita applicari per signa credibilitatis: ergo est lata disparitas.

170. Ob. 8. Nostra resolutio fidei committit circulum vitiosum, vel petitionem principii: ergo est insufficientis. prob. ant. nostra resolutio fieret hac ratione: *Credo e. g. incarnationem; quia DEUS summe verax, & sapiens dicit.* Quod si dein ulterius quaeratur: *Quare credis, quod DEUS aixerit:* responderi non posset aliter, nisi: *Credo; quia verax est: vel quia hoc dicit, & ita est sed sic, vel committitur circulus vitiosus, vel petitio principii, ut patet intelligenti:*

genti: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. & dico, non responderi tantum: quia *DEUS verax est*; hoc enim non sufficit; nam, etsi *DEUS* verax sit, potuisset non loqui, & tunc non potuisset ei credi: sed potius intra lineam fidei iterum respondetur: quia *DEUS verax dicit*: & hinc non fit circulus; quia nullus fit progressus, sed sistitur in eodem motivo. Sicut ad questionem: *Cur amas DEUM?* responderetur: quia *est summum bonum*: & si ulterius sapius interrogas, non potest aliud responderi intra lineam charitatis: nemo tamen dicit, committi tunc circulum vitiosum.

Potius videri posset, committi petitionem principii, quae tunc dicitur vitiose committi, quando aliquid, quod non est esse clarum, aut certum, vel evidens, adstruitur, & petitur, ut admittatur abique illa probatione, sicut admitti solent prima principia evidantia. At neque haec petitio principii committitur in nostro casu; quia, licet intra lineam fidei non probetur ulterius testimonium Divinum, probatur tamen extra lineam fidei, saltem ut evidenter credibile, & credendum: quod non contingit circa prima principia evidantia. Et ita propositio: *DEUS testatur, se esse primam veritatem infallibilem*: est quidem per se credibilis intra fidem, sed non nisi praesupposita applicatione sufficiente extra lineam fidei. vide etiam dicta n. 49.

171. Dices. 1. Illa probatio extra lineam fidei non est sufficiens: ergo nec ista responsio. prob. ant. Illa probatio non reddit nos certos de existentia testimonii Divini: ergo non est sufficiens approximatio testimonii Divini, ut propter hoc eliciamus actum fidei firmissimum. prob. conf. objectum non agit, nisi ad mensuram applicationis: e. g. objectum applicatum per apprehensionem, vel actum probabilem, aut obscurum, non agit, aut movet, ut progrediamur ad actum evidentem: ergo neque objectum, applicatum duntaxat per actum inferiorem, & extra lineam habitus fidei, agit, ut progrediamur ad actum firmissimum, & certissimum intra lineam fidei.

Resp. neg. ant. ad prob. om. ant. quia illa motiva, etsi de ipsa revelatione non afferant tantam certitudinem, quanta requiritur ad eliciendum actum fidei, tamen afferunt, ut infra dicemus, aliquam certitudinem moralem. Sed hoc omisso neg. conf. ad hujus. prob. neg. ant. universaliter sumptum; licet enim causa creata non possit naturaliter agere, nisi aliquo modo applicata, tamen non semper agit praecise juxta mensuram applicationis: quamvis negari non possit, id saepe contingere.

172. Quod causa, vel objectum, saepe agat ad mensuram applicationis, & huic effectus commensuretur, patet ex exemplo in objectione posito, & etiam ex aliis: e. g. ignis magis approximatus magis calefacit. Quod autem id universaliter non sit verum, potest ostendi inductione plurium. Sic cognitio DEI non est digna amore super omnia: at-

tamen applicat bonitatem Divinam, tanquam motivum ad producendum amorem DEI super omnia. Sic approximatio ignis non est substantia, & tamen applicat ignem ad producendam substantiam ignis: & ut loquamur etiam de actibus intellectus, e. g. probabilitas major, de necessitate alicujus rei ad valorem sacramenti, non est certitudo, tamen applicat intellectum ad producendum actum certum de eo, quod debeat talis res adhiberi, ut sumitur ex damnata propositione prima ab Innocentio XI. Item moralis certitudo de existentia praeccepti non est evidantia, & tamen applicat lumen naturale intellectus ad producendum actum evidentem, quo dicat, ponendum esse actum praecceptum: imò idem facit conscientia erronea, etsi nullo modo sit veritas.

Idem contingit in exemplo adducto n. 156. in quo certe dictum bibliopola non meretur tantam fidem, quantam meretur dictum S. Augustini: & tamen dictum bibliopola applicat auctoritatem S. Augustini ad eliciendam tantam fidem, quantam meretur S. Augustinus. Idem fit, si quis superior per famulum alicui intimet aliquod praecceptum; nam tunc, etsi famuli auctoritas non mereatur obedientiam, imò per se nec fidem indubitatum, tamen debet obediri. Rursus sapientissime contingit, virum primum per famulum significare alteri certa nova, vel talia, aut talia dicta, vel decreta regis, quae dein alter abique dubio credit, utique non propter locutionem famuli, sed propter auctoritatem viri illius primarii, quam famulus tantum applicavit, sed ita, ut eliciatur actus supra meritum applicationis, vel locutionis famuli.

173. Regula autem alia circa hanc rem non videtur posse dari, quam, quod attendi debeat, ad quid tendat totus actus primus proximus: an scilicet hic tendat ad effectum, qui sit in tali linea, in qua solet effectus produci, omnino commensuratus applicationi: an verò tendat ad effectum, qui sit in alia linea superiori: quod vel experientia, vel alia ratione, deprehendi poterit. Si primum: potest omitti, quod effectus in sensu objectionis commenturetur applicationi. Si secundum: debet negari, quod effectus ei commensuretur.

Et hoc secundum contingit in casu nostro; nam illa motiva praecedentia, seu motiva credibilitatis, non applicant intellectum, praecise ad producendum actum in sua linea, seu nixum ipsis motivis credibilitatis; quamquam enim etiam producat aliquis actus nixus istis motivis credibilitatis: attamen in eo non quiescunt motiva illa: sed ulterius, una cum imperio voluntatis, applicant intellectum ad producendum actum in superiori linea, sive nixum testimonio Divino. Dixi cum imperio voluntatis; quia motiva credibilitatis sola, nondum sufficienter applicant, aut determinant intellectum ad eliciendum actum fidei; nam iste adhuc praerequit imperium voluntatis. Unde negari potest, quod illa motiva sola sint adae-

quata applicatio, seu determinatio: præsertim, si quis replicare vellet, quòd in exemplis secundæ classis non totam applicationem assignaverimus.

174. Igitur res sic contingit. Cognoscit intellectus motiva credibilitatis, quæ suadent evidenter esse credibile, & credendum mysterium e. g. incarnationis, seu dari præceptum illud credendi propter auctoritatem DEI revelantis: hæc veritas movet voluntatem ad parendum præcepto; unde ista imperat per piam affectionem actum fidei: hoc voluntatis imperio determinatur intellectus, ut eliciat eum actum, nixum, non motivis illis præviis, sed auctoritate, vel testimonio DEI: sicut scilicet, quando quis audit bibliopolam dicere, hunc librum esse S. Augustini, nec habet ullam rationem dubitandi de veritate dicti, aliqua fide credit, hunc librum esse S. Augustini: hæc fide minori posita, applicatur, seu determinatur intellectus, ut eliciat fidem de rebus lectis firmiorem, nixam dictis S. Augustini.

Dices. 2. Voluntas non potest imperare intellectui firmiorem assensum, quam mereantur motiva præcedentia. Resp. neg. illatum; potest enim omnino imperare firmiorem assensum, non quidem nixum motivis illis præcedentibus, sed altiori motivo testimonii Divini: quòd enim voluntas hoc possit, est certum ex Innocentio XI. qui damnavit hanc 19. nam propositionem: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Potest nempe voluntas æquè bene determinare intellectum ad implendam obligationem suam, quam possit determinare alias potentias, aut se ipsam. Et quidem voluntas tam prudenter potest imperare adimpletionem præcepti fidei, quam adimpletionem alterius cujuslibet præcepti sufficienter intimati, præsertim, cum præceptum credendi, seu credentitas fidei, ut infra dicemus, sit evidens. videatur de hac applicatione motivi Gormaz *de virtut. Theol. à. n. 788.*

DISPUTATIO III.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

175. **A**uctoritas DEI dicentis, seu testimonium Divinum, cum, saltem juxta communem ordinem Divinæ providentiæ, non innotescat omnibus immediatè per se, debet per aliquid aliud applicari, vel reddi credibile, sive ita proponi, ut assensu fidei omnino dignum sit, & hic ei prudenter adhibeatur, tanquam tali objecto, cui fides prudenter negari non possit, sed juxta leges prudentiæ omnino adhiberi debeat: sicut scilicet proportionaliter liber S. Augustini, ut diximus *n. 156.* debet applicari per auctoritatem bibliopolæ; unde debet adesse aliquod motivum, ex quo ho-

minibus reddatur credibile, DEUM hæc, vel illa revelasse: hoc autem motivum est ordinariè prædicatio ministri, ab Ecclesia missi; sic enim ait S. Paulus *ad Rom. 10. v. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?*

Jam verò auctoritas Ecclesiæ, vel ejus ministri, licet concedatur, non habere eandem auctoritatem cum testimonio DEI (quoniam aliqui oppositum velint, docentes, ipsam prædicationem Ecclesiæ, vel ministri ab ea missi, esse moraliter verbum DEI, de quo agitur inferius à *n. 443.*) debet tamen tanta esse, ut ipsius prædicatio reddat testimonium DEI evidenter credibile, & credendum: adeoque debet ipsa prius esse evidenter credibilis, ita, ut nemo de Ecclesiæ, ejusque prædicationis veritate, prudenter dubitare possit. In hunc finem DEUS Ecclesiam vestivit signis veritatis planè maximis, & intellectum non omnino pertinacem convincentibus. Hæc autem signa vocantur *motiva credibilitatis*, qualia sunt *prophetia, miracula, uniformitas, & sanctitas doctrinæ, diffusio, seu extensio universalis in omnem orbem &c.* quæ fusiùs infra prosequemur.

Itaque negotium istud sic communiùs procedit. Primò per signa credibilitatis agnoscit homo, Ecclesiam Catholicam præ omnibus aliis sectis esse credibilem, & credendam, seu pro vera habendam. Ex hoc manifestè sequitur, verbis Ecclesiæ, seu ejus ministri, ejus nomine loquentis, esse credendum. Hinc ulterius, quando illa, vel ejus minister, dicit, hoc, vel illud, esse à DEO revelatum, hos, vel illos libros, esse Canonicos, & continere verbum DEI, credendum est, DEUM id dixisse, illisque libris contineri verbum DEI. Et sic ritè est applicatum testimonium Divinum, cui dein innitendo elicitur actus fidei. Ut autem ordinatè ista omnia explicemus, varias verbi DEI applicationes singillatim examinabimus.

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

ARTICULUS I.

An Sacra Biblia sola sufficienter applicant Verbum DEI.

176. **R**eligiones, seu, si ita velis dicere, sectæ (sumendo hoc vocabulum latius) quæ in mundo hoc datæ sunt, aut adhuc dantur, ad has potissimum classes possunt reduci, scilicet ad Philosophismum, Paganismum, Machometismum, Judaismum, & Christianismum. *Paganismus* vocatur cultus plurium Deorum, qualis apud gentiles, & ethnicos, seu paganos fuit.